

АГАТА КРИСТИ

ПЕТ МАЛКИ ПРАСЕНЦА

Част 24 от „Еркюл Поаро“

Превод от английски: Вилиана Данова, 1989

chitanka.info

На Стивън Гленвил

ВЪВЕДЕНИЕ

КАРЛА ЛЬОМАРШАН

Еркюл Поаро изгледа с интерес и одобрение младата жена, която тъкмо въвеждаха в стаята. Писмото ѝ не съдържащо нищо определено — беше просто молба за среща, без ни най-малко да засяга причините за тази молба. Посланието бе кратко и делово. Само необработеният почерк издаваше, че Карла Льомаршан е млада.

И ето, сега самата тя стоеше пред него — високо, стройно момиче в зората на своите двадесет години. След такава жена винаги се обръщат. Дрехите ѝ бяха хубави: полата и палтото — скъпи, с отлична кройка и богато украсени с кожи. Главата си държеше грациозно изправена, имаше широко чело, нос с чувствителни ноздри и решителна брадичка. От нея бликаше живот. Всъщност не толкова красотата ѝ, колкото тази нейна жизненост беше отличителната ѝ черта. Преди идването ѝ Поаро усещаше, че е стар, а сега изведнъж беше млад, жив, енергичен...

Той тръгна към нея, за да я поздрави, и почувствува как тъмносивите ѝ очи внимателно го изучават. Младата жена извършваше щателния си оглед напълно сериозно. Тя седна, взе предложената ѝ цигара, после я запали и помълча минута-две, пушейки, като продължи да се взира в него строго, замислено...

— Да — подхвана тихичко Поаро, — трябва да решите, нали?

— Моля? — сепна се момичето. Макар и леко сипкав, гласът ѝ беше приятен, привлекателен.

— Опитвайте се, нали, да решите дали съм просто един шарлатанин, или човекът, който ви трябва?

Тя се усмихна и отвърна:

— Е, да... нещо от този род. Виждате ли, мосю Поаро... вие... вие съвсем не изглеждате така, както си представях.

— А съм и стар, нали? По-стар, отколкото сте предполагали?

— Да, това също — тя се поколеба. — Ще бъда откровена. Искam... трябва да намеря най-добрия!

— Бъдете спокойна — отвърна Поаро. — Аз съм най-добрият.

— Не сте скромен... все пак склонна съм да ви вярвам.

— Човек не използва само мускулите си — каза кротко Поаро.

— На мене не ми е нужно да превивам гръб и да измервам отпечатыци от обувки, да събирам фасове или да ровя из стъпканата трева. Достатъчно е да се отпусна в креслото си и да *мисля*. Ето това — и той потупа леко яйцевидната си глава, — *това* е, което функционира.

— Зная — отговори Карла Льомаршан. — Точно затова дойдох при вас. Искам да извършите нещо фантастично!

— Звучи обнадеждаващо — каза Поаро, поглеждайки я насърчително.

Карла Льомаршан въздъхна дълбоко.

— Казвам се не Карла, а Каролайн — също като майка ми. Кръстена съм на нея.

Тя замълча за миг.

— И въпреки че всички ме знаят като Льомаршан, моето истинско име е Крейл.

Поаро смръщи чело озадачен.

— Крейл — измърмори той, — като че ли си спомням нещо...

— Баща ми беше художник... доста известен художник. Някои хора твърдят, че е бил велик. Мисля, че наистина е бил такъв.

— Еймиъс Крейл?

— Да — тя замълча, а след това продължи: — Майка ми, Каролайн Крейл, е била съдена за убийството му.

— Аха! — възкликна Поаро. — Сега се сещам, но доста смътно. По това време бях в чужбина. Беше много отдавна.

— Преди шестнадесет години — отвърна момичето.

Изведнъж лицето ѝ силно побледня, а очите ѝ се превърнаха в два горящи въглена.

— Разбирате ли? *Тя е била съдена и осъдена...* Не я обесили, защото хората чувствували, че има смекчаващи вината обстоятелства. Затова ѝ намалили присъдата на доживотен затвор. Само година след процеса обаче майка ми умряла. Нали разбирате? Всичко е отминало, приключено, свършено...

— И тъй? — тихо попита Поаро.

Момичето, наречено Карла Льомаршан, притисна дланите си една в друга. Заговори бавно, със запъване, като някак странно и

болезнено натъртваше всяка дума.

— Трябва да разберете точно каква е моята роля. По онова време, когато това се случило, съм била на пет години — твърде малка, за да проумявам нещо. Разбира се, спомням си майка си и баща си и как изведнъж трябваше да напусна дома си и да замина за провинцията... Помня прасенцата и една симпатична пълна жена — жената на фермера — и това, че всички бяха много добри с мене... Спомням си също съвсем ясно как всеки ме гледаше особено — някак плахо, гузно... Аз, естествено, знаех, както всички деца, че нещо не е наред, но не знаех какво... След това се качих на кораба. Беше чудесно! Плавахме дълго и накрая се озовах в Канада. Посрещна ме чичо Саймън. С него и леля Луиза заживях в Монреал, а когато питах за мама и татко, казваха ми, че скоро ще дойдат. А после... после, струва ми се, забравих. Само знаех, че са умрели, без всъщност някой да ми го е казал, защото по това време вече не се сецах за тях. Бях много щастлива, чичо Саймън и леля Луиза бяха много мили с мене, ходех на училище, имах много приятели и съвсем забравих, че някога името ми не е било Льомаршан. Леля Луиза ми каза, че в Канада ще се казвам така, и тогава това ми се видя съвсем логично — просто такова беше канадското ми име. Но, както вече казах, накрая съвсем забравих, че някога съм имала друго име.

Тя предизвикателно издаде напред брадичката си.

— Погледнете ме — ако ме срещнете на улицата, ще си кажете: „Ето това момиче няма никакви грижи!“ Нали? Богата съм, с превъзходно здраве и достатъчно приятна външност. Умея да се забавлявам. На двадесет години не бих си сменила мястото с нито едно момиче на света. Вече започнах да се питам обаче за майка си и баща си: кои са били и с какво са се занимавали. Аз бях длъжна да разбера най-после... Но хората сами ми казаха, когато навърших двадесет и една години^[1]. Трябваше да го направят, първо, защото тогава станах пълноправна господарка на парите си, и после, знаете ли, заради писмото... писмото, което майка ми оставила за мене, когато умираше.

Изражението ѝ се промени, стана непроницаемо. Очите ѝ не бяха вече горящи въглени, а две тъмни, мрачни езера.

— Тогава научих истината: майка ми е била осъдена за убийство. Беше доста... ужасно.

Настъпи кратко мълчание.

— Има и нещо друго, което трябва да ви кажа: сгодена съм и ще се омъжа. Всички говореха, че трябва да чакаме, докато навърша двадесет и една години. Когато научих истината, разбрах защо.

Поаро се размърда и се обади за първи път.

— Как реагира годеникът ви? — попита той.

— Джон ли? Не искаше и да знае. Казваше, че нямало никакво значение, поне не и за него. Той и аз сме били Джон и Карла и миналото било без значение.

Тя се наведе напред.

— Още сме годеници, но все пак вие знаете, че има значение — за мене, а също и за Джон. И не миналото има значение за нас, а бъдещето. — Карла сви ръцете си в юмруци. — Искаме да имаме деца. И двамата искаме деца, но не желаем да ги гледаме как израстват в страх.

— А нима сред праотците на всеки един от нас не се среща и злото, и насилието?

— Не ме разбирате. Така е, естествено, но пък хората обикновено не знаят за това. А ние знаем. Злото е много близо до нас. Понякога виждам как Джон ме гледа... такъв един бърз поглед — просто стрелване с очи. Ами ако се бяхме оженили и се бяхме скарали и Джон ме погледнеше така... сякаш... сякаш *не знае какво да мисли*?

— Как е бил убит баща ви? — попита Поаро.

Гласът на Карла беше ясен, нетрепващ:

— Бил е отровен.

— Разбирам.

Настъпи мълчание. После момичето заговори спокойно и делово:

— Слава богу, че сте така разумен. Вие разбирате, че има значение и какво се крие зад всичко това. Поне не се опитвайте да замажете работата и да ме утешавате.

— Разбирам много добре — отвърна Поаро. — Това, което не разбирам, е какво искате от *мен*!

— Искам да се омъжа за Джон — каза простишко Карла. — Ще направя всичко възможно да се омъжа за него. И искам да имам най-малко две дъщери и двама синове. А вие ще направите това възможно.

— Имате предвид аз да обясня на годеника ви? Ах, не! Що за глупости говоря! Вие предлагате нещо съвсем различно. Кажете ми какво сте наумили.

— Чуйте, мосю Поаро. Чуйте и разберете съвсем ясно: наемам ви да разследвате убийство.

— Искате да кажете...?

— Да, точно това искам да кажа. Убийството си е убийство независимо от това, дали е станало вчера, или преди шестнадесет години.

— Но, мое мило момиче...

— Чакайте, мосю Поаро, още не сте чули всичко. Има едно много важно обстоятелство.

— Да?

— Майка ми е била невинна.

Еркюл Поаро потърка носа си и измърмори:

— Хм, аз, естествено, разбирам, че...

— Не съм сантиментална. Нейното писмо е налице. Оставила го е за мене, преди да умре. Трябвало е да ми го предадат, когато навърша двадесет и една години. Единствената причина, поради която го е написала, е: аз да бъда сигурна — нищо друго! — да бъда винаги сигурна, че тя не го е извършила, че е невинна.

Поаро погледна замислено младото жизнено лице, взиращо се в него с ревностна убеденост, и полека изрече:

— Tout de même...^[2]

Карла се усмихна.

— Не, майка ми не беше такава. Може би мислите, че е излъгала от сантименталност? — Тя се наведе напред настойчиво. — Слушайте, мосю Поаро, има неща, които децата знаят доста добре. Помня майка си — откъслечни представи, разбира се, но съвсем добре си спомням каква бе *същността* ѝ като човек. Тя никога не лъжеше, било то и благородно. Ако трябваше да отида на зъболекар или да ми извадят трън от пръста, или нещо друго — тя винаги ми казваше. Казваше ми, когато трябваше да изтърпя болка. Истината беше естествен импулс за нея. Мисля, че не я обичах много, но ѝ вярвах. *Все още* ѝ вярвам. Щом като тя твърди, че не е убила баща ми, значи не го е убила. Не е човек, който ще вземе най-тържествено да лъже, когато знае, че умира.

Бавно, почти против волята си, Еркюл Поаро кимна. Карла продължи:

— Ето защо при мен всичко ще е наред, ако се омъжа за Джон. Аз зная, че всичко е наред, *но той не знае*. Той чувства, че е съвсем

естествено да мисля майка си за невинна. Трябва да бъде изяснено, господин Поаро — *вие* ще го направите.

— И да е вярно това, което казвате, госпожице — изрече бавно Поаро, — все пак минали са шестнадесет години!

— О, ще бъде *трудно*, разбира се, и никой друг освен *вас* не би могъл да го направи.

Очите на Поаро заискриха.

— Твърде много ме ласкаете.

— Чувала съм за вас, за това, което сте извършили и как сте го извършили. Интересувате се от психология, нали? А тя не се променя с времето. Веществените доказателства ги няма — фасовете, отпечатъците, стъпканата трева. Няма вече къде да ги търсите. Но можете да прегледате още веднъж всички факти по делото и евентуално да поговорите с хората, които са били там тогава. Всички са живи... все още. И тогава... тогава ще можете да се отпуснете в креслото си и да *мислите*, както току-що казахте. *И ще знаете какво се е случило в действителност...*

Поаро се изправи, поглаждайки с ръка мустаците си.

— Госпожице, за мене е чест! Ще оправдая доверието ви. Ще разследвам вашия случай, ще се ровя в събитията отпреди шестнадесет години и ще открия истината.

Карла стана. Очите ѝ блестяха, но тя каза само:

— Добре.

Еркюл Поаро красноречиво поклати показалеца си.

— Една минутка. Казах, че ще открия истината, но вие разбирате, че не съм предубеден. Не приемам вашата увереност в невинността на майка ви. Ако тя е виновна — *eh, bien*^[3] — тогава какво?

Карла отчетна гордо глава и каза:

— Аз съм нейна дъщеря и искам *истината*!

— *En avant*^[4] тогава. Макар че не това би трябвало да кажа, а обратното: *En arrière...*^[5]

[1] Според английските закони пълнолетие се навършва на двадесет и една години. ↑

[2] Все пак (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Е, добре (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Напред (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Назад (фр.). — Б.пр. ↑

I КНИГА

I ГЛАВА ЗАЩИТАТА

— Дали си спомням случая Крейл? — попита сър Монтегю Диплийч. — Разбира се, спомням си много добре. Доста привлекателна жена, но неуравновесена, естествено. Никакво самообладание!

Той крадешком хвърли поглед към Поаро.

— Какво ви кара да ме питате?

— Интересува ме.

— Не постъпвате особено тактично, драги ми приятелю — каза Диплийч. Внезапно оголвайки зъбите си в своята прочута вълча усмивка, за която говореха, че разтрепервала свидетелите. — Знаете ли, не успях тогава — не можах да я отърва.

— Зная.

Сър Монтегю сви рамене.

— Тогава, разбира се, няхах толкова опит, колкото сега. И все пак мисля, че направих всичко, което е по силите на един човек. А без помощ трудно може да се направи нещо. В края на краищата успяхме да намалим присъдата на доживотен затвор. Била е провокирана, видите ли. Множество почтени съпруги и майки подписаха петиция. Доста хора й съчувстваха.

Той се облегна назад, изпъвайки дългите си нозе. Изражението му показваше, че се опитва да даде една критична преценка.

— Ако беше го застреляла, знаете, или поне пробола с нож, щях да направя всичко възможно за непредумишлено убийство. Но с отровата шега не бива. Рисковано е... много рисковано.

— Каква беше защитата? — попита Поаро. Той знаеше, защото беше чел вече вестникарските хроники, но считаше, че няма да навреди, ако пред сър Монтегю играе ролята на напълно неосведомен.

— О, самоубийство! Единственото нещо, което *можеше* да се направи, при все че не беше много убедително. Крейл просто не беше такъв човек! Предполагам, не сте го познавали? Не? Той беше неповторим, отявлен деребей, вдъхновен любител на жените, бирата и

ням подобни. С удоволствие се отдаваше на плътски наслади. Никой съд не можеш да убедиш, че такъв човек ще седне и кротко ще свърши със себе си. Не подхожда никак си. Не, още от самото начало се страхувах, че каузата ми е загубена. А и мисис Крейл не ме подкрепи. Разбрах, че сме загубили още щом влезе в свидетелската ложа. Изобщо не се бореше. Но пък не накараш ли клиента си да влезе в свидетелската ложа, съдът си прави съответните изводи.

— Това ли имахте предвид, когато преди малко казахте, че трудно може да се направи нещо без помощ? — попита Поаро.

— Напълно, скъпи ми приятелю! Не сме фокусници, нали? Половината битка е спечелена, ако обвиняемият направи благоприятно впечатление на съда. Неведнъж съм виждал как в съда произнасят присъди, изцяло противопоставящи се на заключението на съдията: „Той го е извършил — такова е нашето становище.“ Или: „Никога не е извършвал подобно нещо. Не ми ги разправяйте на мене тия!“ Каролайн Крейл даже не се опита да се бори.

— И защо?

— Откъде да зная. Тя, разбира се, обичаше мъжа си. Съвсем падна духом, когато дойде в съзнание и разбра какво е извършила. Мисля, че изобщо не успя да се съвземе от шока.

— Значи според вас тя е била виновна?

Диплийч беше доста изненадан.

— Хм, ами аз мислех, че това се разбира от само себе си.

— Тя някога призна ли се за виновна?

Диплийч бе шокиран.

— Не... не, разбира се. Ние си имаме наш кодекс: винаги считаме, че обвиняемият, ъ-ъ-ъ, се преструва на невинен. Щом като толкова се интересувате, наистина е жалко, че не можете да се видите със стария Мейхю. Двамата Мейхю бяха адвокатите, които подготвиха делото за мене. Старият Мейхю би могъл да ви каже повече, отколкото аз, но ето на, той е покойник. Младият Джордж Мейхю е жив, разбира се, ала по онова време беше още момче. Много вода изтече оттогава...

— Да, зная. За мене е щастие, че помните толкова неща. Имате забележителна памет.

Диплийч замърка доволно:

— О, ами човек си спомня по-важните заглавия, видите ли, особено когато става въпрос за углавно престъпление. А делото Крейл

доби, разбира се, голяма популярност чрез пресата. Всички много се интересуваха от интимния му живот и въобще. Момичето в случая се държа доста скандално. „Безскрупулна жена!“ — помислих си тогава.

— Моля да ме извините, ако ви се струвам твърде настоятелен, но ще повторя още веднъж: вие не сте имали никакви съмнения по отношение вината на Каролайн Крейл?

Диплийч сви рамене и отвърна:

— Откровено казано, като мъж с мъж, не можеше да има какво съмнение. Да, тя го бе извършила.

— Какви бяха уликите срещу нея?

— Наистина крайно изобличаващи. Преди всичко имаше мотив. Тя и Крейл живеели в непрестанни кавги, като куче и котка. Той винаги се забърквал с някоя и друга жена. Не можел да устоява — такъв си бил. Тя, общо взето, прилично понасяла това, проявявала снизхождение заради темперамента му, а и той, знаете, беше първокласен художник. Оттогава цената на картините му се покачи извънредно много. Аз лично не харесвам този художествен стил — грозновати, впечатляващи платна, но без съмнение добри... Та, както казах, от време на време мистър Крейл създавал тревоги с авантюрите си. Мисис Крейл не била някоя хрисима жена, която да страда мълчаливо. Имали страхотни скандали, но накрая той винаги се връщал при нея. Тези негови похождения не оставяли следи, но последната му авантюра била доста различна. Този път било момиче, разбирате ли, при това съвсем младо — само на двадесет години... Елза Гриър — така се казваше, единствена дъщеря на някакъв йоркширски фабрикант. Имала пари, решителност и знаела какво иска. А това, което искала, бил Еймиъс Крейл. Накарала го да я рисува, макар че той не правел портрети на хората от висшето общество, като например „Мисис Еди-коя си в розова коприна и перли“, обаче рисувал човешки фигури... Не съм чувал много жени да искат Крейл да ги рисува — той никак не ги щадеше. Ала момичето Гриър нарисувал и накрая здравата хлътнал по него. Наближавал четиридесетте, видите ли, а бил семеен от дълги години. Тъкмо бил назрял моментът да изглупее по някое младо момиче. Това момиче била Елза Гриър. Той лудееел по нея и мислел да поиска развод от жена си, за да се ожени за Елза. Каролайн Крейл не можела да понесе това. Тя го заплашвала и била чута от двама души да казва, че ако не се откаже от момичето, ще

го убие. Щяла е да го стори сигурно. В деня, преди да се случи това, пиели чай с един съсед, който — между другото — се занимавал с билки и домашно приготвяне на отвари. Сред патентите му имало и отвара от бучиниш — кониинов разтвор. Поговорили малко за него и за смъртоносните му качества. На следващия ден съседът забелязал, че половината от съдържанието в шишето го няма, и се уплашил. На дъното на едно от чекмеджетата в стаята на мисис Крейл намерили почти празно шише от кониинов разтвор.

Еркюл Поаро се размърда притеснено и каза:

— Може някой друг да го е сложил там.

— О, тя призна в полицията, че го е взела. Твърде неразумно, естествено, но на този етап Каролайн Крейл нямаше адвокат, който да я посъветва. Когато я попитали, тя съвсем откровено признала, че го е взела.

— По какви причини?

— Казала, че уж го взела, за да свърши със себе си, но не могла да обясни нито защо шишето е празно, нито защо върху него има отпечатъци само от нейните пръсти. Точно този факт от цялата история се оказа най-фатален. Тя твърдеше, че Еймиъс Крейл се е самоубил, но ако той е взел кониин от шишето, скрито в стаята ѝ, то върху шишето трябваше да има отпечатъци както от нейните, така и от неговите пръсти.

— Кониинът му е бил даден в бира, нали?

— Да, тя извадила бутилка бира от хладилника и сама я занесла долу в градината, където той рисувал. Наляла бирата в чаша, дала му я и го видяла как я изпива. След малко всички се качили горе да обядват и го оставили — той често се хранел отделно от другите. После Каролайн Крейл и гувернантката го намерили там мъртъв. Нейната версия беше, че бирата, която тя му дала, била напълно в ред, а нашата версия, че Крейл изведнъж е почувствувал голяма мъка и разкаяние и сам си е сипал отровата. Вятър и мъгла! Той въобще не беше такъв човек, а историята с отпечатъците от пръсти се оказа най-фатална от всичко.

— Намериха ли отпечатъци от нейните пръсти върху бирената бутилка?

— Не, намериха само негови, при това фалшиви. Тя останала сама с трупа, когато гувернантката изтичала горе, за да повика лекар.

Това, което вероятно е направила, е следното: избърсала е бутилката и чашата и е притиснала в тях неговите пръсти. Искала е да покаже, че уж въобще не се е докосвала до тези неща. Обаче номерът не мина. Стариият Рудолф, който водеше делото, направи истински фурор, като доказа съвсем определено, че *никой не може* да държи бутилка, ако пръстите му са в такова положение. Ние, разбира се, направихме всичко възможно да докажем, че *би могло*, защото, когато човек умира, ръцете му не го слушат. Откровено казано обаче, нашата версия не беше много състоятелна.

— Кониинът трябва да е бил сипан в бирата, преди Каролайн Крейл да я занесе долу в градината — каза Поаро.

— В бутилката изобщо нямаше кониин. Само в чашата.

Настъпи мълчание. Едрото красиво лице на сър Монтегю изведнъж се промени и той рязко извърна глава.

— Я, виж ти! Ей, Поаро, *за какво намеквате?*

— Ако Каролайн Крейл е била невинна — отвърна Поаро, — тогава някой друг е сложил кониина в бирата. По това време защитата е твърдяла, че сам Еймиъс Крейл го е направил. Но вие казвате, че това е във висша степен неправдоподобно, а що се отнася до мене, аз напълно съм съгласен с вас. Той не е бил такъв човек. Тогава, ако Каролайн Крейл не го е направила, *направил го е някой друг*.

Диплийч едва не се задави.

— О, по дяволите, човече, губете си времето, щом искате! Има цяла вечност, откакто всичко приключи. Разбира се, че тя го е извършила. Вие също щяхте да сте сигурен, ако я бяхте видели тогава. На челото ѝ беше написано! Даже, струва ми се, присъдата ѝ дойде като облекчение. Тя не се страхуваше и изобщо не нервничеше. Просто искаше да премине през всичко това и то да свърши. Много смела жена наистина...

— И все пак — каза Поаро, — когато умираше, тя оставила писмо за дъщеря си, в което тържествено се заклевала, че е невинна.

— А как иначе?! — отвърна сър Монтегю Диплийч. — На нейно място и вие, и аз бихме постъпили по същия начин.

— Дъщеря ѝ твърди, че тя не е такава жена.

— Дъщеря ѝ твърди... пфу! Че какво *знае тя?* Скъпи ми Поаро, по време на процеса дъщерята беше просто дете... на четири или пет

години. Дадоха ѝ друго име и я изпратиха в чужбина при някакви роднини. Какво ли може да помни *тя*?

— Понякога децата разбират хората по-добре от възрастните.

— Може би, но не и в този случай. Естествено, момичето иска да вярва, че майка ѝ не го е извършила. Оставете я да вярва. Това на никого не вреди.

— За жалост обаче тя иска доказателство.

— Доказателство, че Каролайн Крейл не е убила съпруга си?

— Да.

— Тогава няма да го получи — каза Диплийч.

— Така ли считате?

Известният адвокат замислено погледна събеседника си.

— За мене винаги сте били честен човек, Поаро. Какво мислите да правите? Да спечелите пари, като си играете с естествените чувства на едно момиче?

— Вие не я познавате. Тя е необикновена и с много силен характер.

— Да, мога да си представя. Дъщерята на Еймиъс и Каролайн Крейл би трябвало да е такава. Какво иска тя?

— Истината.

— Хм, боя се, че няма да може да я смели. Честно, Поаро, считам, че няма никакво съмнение — тя го е убила.

— Простете ми, приятелю, но бих искал сам да се уверя по този въпрос.

— Е, не виждам какво повече можете да направите. Можете да прочетете репортажите за процеса. Хъмфри Рудолф беше прокурор, но той почина. Кой ли му беше заместник... чакайте да помисля... младият Фог, струва ми се. Да, Фог. Поговорете с него. После хората, които са били там тогава, също са живи. Не вярвам да им се хареса вашата намеса и разравянето на цялата тази история, но смея да твърдя, че ще получите каквото търсите. Печелите доверие и сте голям дявол.

— Ах, да — заподозрените. Това е много важно. Вие вероятно помните кои са те?

Диплийч се замисли.

— Чакайте да видя... беше много отдавна. Всъщност били са само пет души, така да се каже, без да се брои прислугата — двама

съпрузи, възрастни хорица, много предани и плахи. Те не знаеха абсолютно нищо и никой не би могъл да ги заподозре.

— Пет души, казвате. Разкажете ми за тях.

— Ами Филип Блейк. Той е бил най-добрият приятел на Крейл — знаели се от малки. Бил им на гости тогава. Още е жив. Виждам го от време на време на игрището за голф, живее в Сейнт Джордж Хил. Борсов агент е. Играе на борсата и добре се справя. Преуспяващ човек, склонен малко към пълнеене.

— Да, а другите?

— По-големият брат на Блейк е провинциален скуайър^[1]. Обича да си седи вкъщи — домошар.

Едно детско стихче се въртеше в главата на Поаро. Той го отпъди. Нима вечно щяха да го преследват глупави детски песнички?! В последно време това сякаш му бе станало идея фикс. И все пак мелодийката продължаваше да звучи:

*Първото прасенце на пазар отиде,
второто прасенце вкъщи си остана...*

— Значи обича да си седи вкъщи, да?

— Той е човекът, за когото ви разказах — този, който се занимава с лекарства и билки. Разбира малко от химия — хоби му е. Как ли му беше името? Име на някакъв писател беше... Сетих се! Мередит — Мередит Блейк. Не зная жив ли е, или не.

— Кои са другите?

— Другите? Ами причината за целия този смут — момичето в случая, Елза Гриър.

— „Третото прасенце хапна печено месце“ — измърмори Поаро. Диплийч го изгледа смаян.

— Че как да не си е хапвала?! Та тя е консуматор. Смени трима съпрузи оттогава. Жени се и се развежда като „добър ден“. И всяка следваща женитба е по-сполучлива от предишната. Сега е лейди Дитишам. Ще я намерите на страниците на всеки „Татлър“^[2].

— А другите двама?

— Гувернантката... не мога да си спомня името ѝ. Симпатична, способна жена. Май че се казваше... Томсън... Джоунс — нещо подобно. Петият свидетел е детето — природената сестра на Каролайн Крейл. Тогава трябва да е била на петнадесет години. Тя доста се прочу. Копае разни неща и пътува с фургона си бог знае къде. Уорън — така се казва. Анджела Уорън. Рядко смущаваща млада жена в днешно време. Запознах се с нея преди два дни.

— В такъв случай тя не е прасенцето, което плакало кви-кви-кви?

Сър Монтегю Диплийч изглежда Поаро някак особено и каза сухо:

— Имала е за какво да плаче в живота си! Ако искате да знаете, тя е обезобразена — има голям белег на лицето си! Тя... хм, впрочем... не се съмнявам, че вие сам ще чуete за всичко това.

Поаро се изправи.

— Благодаря ви, бяхте много любезен. Ако мисис Крейл *не е* убила съпруга си...

— Само че тя го е убила, приятелю — прекъсна го Диплийч, — тя го е убила. Можете да ми вярвате.

Поаро продължи, сякаш нищо не се бе случило:

— ... тогава, струва ми се, логично е да допуснем, че някой от тези петима го е направил.

— Един от тях *би могъл*, предполагам — каза Диплийч със съмнение, — но не виждам *защо*. Няма абсолютно никаква причина. Всъщност аз съм напълно сигурен, че *никой* от тях не го е извършил. Избийте си тази мисъл от ума, приятелю!

Еркюл Поаро само се усмихна и поклати глава.

[1] Дребен собственик земевладелец в Англия. — Б.пр. ↑

[2] Известно английско списание. — Б.пр. ↑

II ГЛАВА

ОБВИНЕНИЕТО

— *Дяволски виновна* — каза мистър Фог кратко.

Поаро погледна замислено слабото, с правилни черти лице на адвоката. Куентин Фог, старши адвокат, беше съвсем различен от Монтегю Диплийч. Диплийч притежаваше сила, магнетизъм, беше напориста и малко тиранична личност. Постигаше своите ефекти чрез бърза и драматична промяна в поведението. Красив, изискан, очарователен в даден момент, а след това изведнъж... магическа промяна — устните, разтеглени в зловеща усмивка, готов да смуче кръвта ти.

Куентин Фог беше слаб, блед, напълно лишен от индивидуалност. Задаваше въпросите си тихо, монотонно, но с упорито постоянство. Ако Диплийч беше рапирата, то Фог беше свределът, който дълбае неуморно. Никога не постигна шумна слава, но бе известен като първокласен служител на закона. Обикновено печелеше делата си.

Поаро го съзерцаваше, обмисляйки нещо.

— Значи с такова впечатление сте останали?

Фог кимна.

— Трябваше да видите мисис Крейл в свидетелската ложа. Старият Хъмфри Рудолф — той водеше делото — просто я накълца на кайма. На кайма!!!

Той замълча, а след това изведнъж каза:

— Общо взето, знаете ли, всичко мина някак като по вода.

— Не съм сигурен — обади се Поаро, — че ви разбирам добре.

Куентин Фог събра тънките си вежди. Чувствителните му пръсти докоснаха горната му устна.

— Как да ви кажа? Това е едно съвсем английско виждане. Пословицата „Да стреляш по вързано пиле“^[1] най-добре го обяснява. Можете ли да схванете смисъла?

— Да, както казахте, това е едно съвсем английско виждане, но мисля, че ви разбирам. Било то в Централния углавен съд, на игрищата

в Итън^[2] или на лов, англичанинът обича жертвата му да има някакъв шанс.

— Точно така. А в този случай обвиняемата нямаше никакъв шанс. Хъмфри Рудолф правеше с нея каквото си поиска. Първо я разпита Диплийч. Тя се изправи там, знаете, като послушно момиченце на вечеринка. Отговаряше на въпросите му така, сякаш знаеше отговорите наизуст: съвсем смирена, думите ѝ отлично подбрани, но... крайно неубедителна. Бяха я научили какво да каже и тя го казваше. Диплийч не беше виновен. Старият хитрец изигра блестящо ролята си, обаче сцена, за която са нужни двама актьори, не може да бъде изпълнена само от един. Тя не взе пример от него, а това се отрази извънредно неблагоприятно върху съдебните заседатели. И тогава се изправи славният Хъмфри. Виждали сте го, предполагам? Страхотен е!!! Като почна да си подръпва тогата, да се клати напред-назад и изведнъж хоп... върху жертвата... Казвам ви, на кайма я направи! Подвеждаше я насам и натам и тя всеки път се хващаше в капана. Накара я да признае абсурдността на своите собствени твърдения, да противоречи на себе си и тя затъваше все по-дълбоко и по-дълбоко. Накрая Хъмфри завърши по обичайния начин — съвсем категоричен и напълно убеден: „Не е ли вярно, мисис Крейл, че вашата история за открадването на кониина с цел самоубийство е чиста лъжа? Не е ли вярно, че вие сте го взели, за да го дадете на съпруга си, който е щял да ви остави заради друга жена? Не е ли вярно, че вие умишлено сте му дали отровата?“ А тя го погледна, такава една хубава, грациозна, нежна, и каза: „О, не, не, не съм“. Най-изтърканото нещо, което някога сте чували, и най-неубедителното. Видях как старият Диплийч се сгърчи на стола си. Той разбра тогава, че всичко е загубено.

Фог спря за миг, след това продължи:

— И все пак... не зная... това като че ли беше най-умното нещо, което би могла да направи. Поведението ѝ призоваваше към кавалерско отношение, онзи особен вид кавалерство, който срещаме при лова с хрътки и който кара чужденците да ни мислят за такива ужасни самохвалковци! Съдебните заседатели и целият съд чувствуваха, че тя няма никакъв шанс. Мисис Крейл не можа даже за себе си да се бори и, естествено, не би могла да окаже никаква съпротива на такъв грамаден, интелигентен звяр като славния Хъмфри. Това тъничко,

неубедително: „О, не, не, не съм“, беше трогателно... просто трогателно. С нея бе свършено! Да, тъй или иначе, това беше най-доброто, което би могла да направи. Съдебните заседатели излязоха за около половин час и се произнесоха: „Виновна с право за помилване“. Фактически, знаете ли, мисис Крейл се откри рязко от другата жена в случая — момичето. Още отначало съдът не я прие добре, а на нея изобщо окото ѝ не мигна. Беше много хубава, закоравяла, съвременна. За жените, които присъствуваха в залата, тя бе символ на жената, разбиваща чуждите семейства. Домовете на всички са застрашени, щом момичета като Елза Гриър се разхождат спокойно наоколо, преливащи от похот и нехаещи за правата на съпругите и майките. Ала и тя не се пощади, бих казал. Бе пряма, удивително пряма! Била влюбена в Еймиъс Крейл и той в нея и нищо не можело да ѝ попречи да го отнеме от жена му и детето му. До известна степен ѝ се възхищавах, защото имаше кураж. При разпита Диплийч ѝ зададе няколко коварни въпроса, но мис Гриър се справи добре. Съдът обаче гледаше неблагоприятно на нея. Старчето Ейвис, съдията, също не я хареса. Сам той на младини си е паднал по жените, но щом сложи тогата и в качеството си на съдия, става върл моралист. Заключение му срещу Каролайн Крейл беше самото милосърдие. Той не отрече фактите, но наблегна много на това, че мисис Крейл е била провокирана, и прочие.

— Значи той не е подкрепял версията на защитата за самоубийство? — попита Поаро.

Фог поклати глава.

— Тази версия беше крайно несъстоятелна. Забележете, не казвам, че Диплийч не направи всичко, което беше по силите му. Той пледира превъзходно, описа една доста затрогваща картина на пламенен мъж, с голямо сърце и обичащ удоволствията, ненадейно овладян от страст по едно чудесно младо момиче, измъчван от съвестта си и все пак неспособен да устои. После неговият ужас, отвращението му от начина, по който постъпва със съпругата и детето си, и внезапното му решение да свърши с всичко — почтеният изход. Уверявам ви, пледоарията му беше извънредно прочувствена. Гласът на Диплийч извикваше сълзи в очите на хората. Ние просто виждахме нещастника, разкъсван от страстите си и своята вродена почтеност. Ефектът беше поразителен. Само че когато речта му свърши и трансът

премина, човек някак си не можеше да свърже обрисувания митичен герой с Еймиъс Крейл. Всички знаеха прекалено много за него. Той изобщо не беше такъв човек, а и Диплийч не беше успял да се добере до никакъв факт, който да доказва, че е такъв. Бих казал, че Крейл се доближаваше повече до представата ни за човек без елементарна съвест даже. Той беше безжалостен, себичен, весел и щастлив егоист. Ако притежаваше някаква етика, то тя се отнасяше до творчеството му. Сигурен съм, че той не би нарисувал слаба, лоша картина независимо от подбудите. Колкото до останалото, Крейл беше пълнокръвен мъж и обичаше живота, живееше го с жар. Самоубийство? Как ли пък не!

— Може би защитата не е била правилно подбрана?

Фог сви тесните си рамене и каза:

— Какво друго да направят? Да не искате да седнат и да пледират, че в случая няма въобще никакво престъпление, или може би обвинителите да докажат, че има някакво дело срещу обвиняемата? Имаше премного доказателства. Тя бе взела отровата — всъщност призна, че я е откраднала. Имаше средство, мотив, възможност — всичко.

— Някой би могъл да се опита да докаже, че всичко е било изкуствено нагласено.

— Тя призна повечето неща — отвърна Фог рязко. — И във всеки случай това би било твърде много. Искате да кажете, предполагам, че някой друг може да е убиецът и така да е нагласил работата, щото да изглежда, че Каролайн Крейл го е извършила.

— Считате го за съвсем неприемливо?

— Боя се, че да — изрече Фог бавно. — Вие вмъквате неизвестен хикс. Къде да го търсим?

— В един тесен кръг очевидно — отвърна Поаро. — Били са само пет души, нали, които биха могли да имат отношение към убийството?

— Пет? Чакайте да видя. Единият беше онзи нескопосник, който си играеше на варене на билки — опасно хоби, но човекът е мил и обичлив. Чудак, обаче не го виждам като хикс. После момичето — тя би могла да очисти Каролайн, но не и Еймиъс — определено. След това — борсовият агент — най-добрият приятел на Крейл. В криминалните романи често се случва, но не и в живота. Други няма.

О, да — по-малката сестра. Тя обаче не може да бъде сериозно заподозряна. С нея стават четири.

— Забравяте гувернантката — каза Поаро.

— Вярно. Бедните гувернантки! Никой никога не ги помни, макар че тази си я спомням все пак: средна възраст, нищо особено на външен вид, но си разбираше от работата. Някой психолог сигурно би казал, че тя е обичала Крейл, чувствувала се е виновна и следователно го е убила — комплексът на старата мома! И това не става — просто не е за вярване. Доколкото мога да си спомня, макар и смътно, тя не беше невротична.

— Било е доста отдавна.

— Петнадесет или шестнадесет години, предполагам. Да, точно така. Не можете да очаквате, че ще си спомня всичко съвсем точно.

— Тъкмо обратното — възпротиви се Поаро. — Помните с поразяваща яснота. Това ме смайва. Вие виждате всичко, нали? Когато говорите, картината е пред очите ви.

— Да, прав сте — промълви Фог. — Наистина виждам... съвсем ясно.

— Много бих искал да зная, приятелю, ако можете да ми кажете, *защо*.

— Защо ли? — Фог се замисли над въпроса. Слабото му интелигентно лице бе съсредоточено, заинтригувано. — Да, наистина... *Защо?*

— Какво е това, което виждате така ясно? — попита Поаро. — Свидетелите? Съдебните заседатели? Обвиняемата на подсъдимата скамейка?

— Но разбира се! Ето какво било! — прошепна Фог. — Попаднахте право в целта. Винаги ще помня Каролайн Крейл. Имаше нещо странно, романтично в тази жена. Не зная дали беше наистина красива... Не беше много млада, имаше изморен вид, с тъмни кръгове под очите, но всичко бе съсредоточено в нея — интересът, драмата... И все пак почти през цялото време тя като че ли не беше там, а някъде далече, далече. Присъществуваше само телом — притихнала, вежлива, кротко усмихната, цялата полутонове и полусенки. Въпреки всичко обаче с тези си черти Каролайн Крейл беше много по-жива, отколкото другата — онова момиче с идеалното тяло, с красивото лице и брутална млада сила. Възхищавах се от Елза Гриър, защото тя имаше

кураж, можеше да се бори, устоя на мъчителите си и нито веднъж не трепна! Но аз се възхищавах от Каролайн Крейл, защото не се бори, а се оттегли в своя свят на полутонове и полусенки. Никой не можа да я победи, тъй като тя не оказа никаква съпротива.

Фог замълча.

— Сигурен съм в едно нещо само — продължи той, — тя обичаше мъжа, когото бе убила. Обичаше го толкова много, че половината от нея умря заедно с него.

Старши адвокатът мистър Фог замълча и избърса очилата си.

— Боже мой — каза той, — аз май ви наговорих разни врели-некипели! В онези години бях съвсем момче, нали разбирате — просто един амбициозен младок. Такива неща правят впечатление. И все пак сигурен съм, че Каролайн Крейл беше забележителна жена. Никога няма да я забравя. Не, никога няма да я забравя...

[1] Shooting the sitting bird. Букв. — Да стреляш по птица, която мърти. — Б.пр. ↑

[2] Известен колеж в Англия. — Б.пр. ↑

III ГЛАВА

МЛАДИЯТ АДВОКАТ

Джордж Мейхю беше предпазлив и неангажиран. Спомнял си за случая, разбира се, но съвсем не така ясно. Главно баща му се занимавал с него, а той самият по това време бил едва на деветнадесет години.

Да, процесът доста смутил духовете, защото Крейл бил добре известен. Картините му били много хубави... наистина много хубави. Две от тях били в Тейт^[1]. Не че имало някакво значение...

Би ли го извинил мосю Поаро, но той, Джордж Мейхю, не разбирал какво би могло да интересува господина по това дело. О, дъщерята! Така ли? Наистина ли!? Канада? Той винаги смятал, че е Нова Зеландия.

Младият Мейхю уталожи малко безпокойството си и се поотпусна.

Такъв шок в живота на едно момиче. Той дълбоко ѝ съчувствуваше. Наистина по-добре било тя изобщо да не научава тези неща. Каква полза имало да се казват сега?

Тя искала да знае? Да, но какво толкова имало да се знае?

Разбира се, вестникарските репортажи за процеса. Той самият не можел много да каже.

Не, боял се, че нямало никакво съмнение по отношение вината на мисис Крейл. За нея имало известно извинение. Тези художници — трудно се живеело с тях! Както се подразбрало, Крейл винаги се забърквал с разни там жени. А и самата мисис Крейл сигурно е била ревнива, неспособна да приеме фактите. В днешно време тя просто би се развела и би превъзмогнала всичко.

— Чакайте да помисля — добави адвокатът предпазливо. — Ъ-ъ-ъ, лейди Дитишам май че беше момичето в случая.

Поаро отговори, че вероятно е така.

— Вестниците подхващат от време на време тази история. Тя доста често се развежда. Много е богата; както предполагам, го знаете. Преди Дитишам беше омъжена за онзи изследовател... Лейди

Дитишам е повече или по-малко известна личност. Сигурно обича скандалността.

— Или може би има нужда да боготвори знаменитости — вметна Поаро.

Тази идея обърка Джордж Мейхю и той я прие колебливо.

— Хм, вероятно... да, предполагам, че би могло и така да е.

Младият адвокат сякаш обмисляше такава една възможност.

— Вашата фирма защитаваше интересите на мисис Крейл дълги години, нали?

Джордж Мейхю поклати глава.

— Тъкмо обратното. Джонатан и Джонатан бяха адвокати на Крейл. При създалите се обстоятелства обаче мистър Джонатан почувствува, че никак няма да е удобно да се яви от името на мисис Крейл, и уреди ние, тоест баща ми да поеме случая. Мисля, че добре ще постъпите, мосю Поаро, ако се срещнете със стария мистър Джонатан. Той се е оттеглил от активна работа — над седемдесетгодишен е, — но познаваше семейство Крейл много добре. Би могъл да ви каже доста повече неща от мене. Всъщност аз лично изобщо нищо не мога да ви кажа. По онова време бях още момче и даже не си спомням дали присъствувах в съдебната зала.

Поаро стана, а Джордж Мейхю, също изправяйки се, добави:

— Може би ще искате да поговорите с нашия чиновник, Едмъндс. Тогава той работеше във фирмата и случаят много го заинтересува.

Едмъндс говореше трудно. В очите му проблясваше присъщата за юриста предпазливост. Той огледа Поаро от всички страни и най-накрая склони да бъде предизвикан към разговор.

— Тъй, тъй, помня го случая Крейл — каза той и добави строго: — Срамна история!

Едмъндс изгледа Поаро хитро, преценяващо.

— Ами че много време има оттогава, за да се ровят пак тези неща.

— Присъдата не винаги слага край на всичко.

Едмъндс поклати бавно четвъртитата си глава.

— Не бих казал, че нямате право.

— Мисис Крейл е оставила дъщеря — продължи Поаро.

— Тъй, тъй, помня, че имаше дете. Изпратиха я в чужбина при роднини, нали?

— Дъщерята твърдо вярва в невинността на майка си — каза Поаро.

Гъстите рунтави вежди на мистър Едмъндс отхвъркнаха нагоре.

— Вярва значи, така ли?

— Има ли нещо, което бихте могли да ми кажете в подкрепа на това твърдение? — попита Поаро.

Чиновникът помисли малко, после бавно поклати глава.

— Не бих могъл с чиста съвест да ви кажа, че има. Възхищавах се от мисис Крейл. Каквото и друго да беше, тя си беше дама! Не като другата — ни повече, ни по-малко уличница. Безсрамница! Долна измет! Точно това беше тя и го показва! А мисис Крейл беше благородна дама.

— Но все пак убийца?

Едмъндс се намръщи и каза с неочаквана жар:

— Ето това и аз се питах ден след ден. Седеше на подсъдимата скамейка толкова спокойна и нежна. „Не мога да повярвам“, казвах си тогава. Но ако добре ме разбирате, мистър Поаро, нямаше друго за вярване. Кониинът не е паднал от небето в чашата на мистър Крейл. Някой го е сложил там. И ако не е била мисис Крейл, кой тогава?

— Това е въпросът — отвърна Поаро. — Кой?

Проницателните живи очи отново се спряха върху лицето на Поаро.

— Значи това е вашата идея? — каза Едмъндс.

— А вие какво мислите?

Настъпи кратко мълчание, после служителят отговори:

— Нямаше нищо, което да даде такава насока на нещата — абсолютно нищо.

— Вие сте присъствували в съдебната зала по време на целия процес, нали?

— Всеки ден.

— И сте слушали свидетелските показания?

— Да.

— Нещо да ви е направило впечатление в тяхното поведение — някаква пресиленост, неискреност?

— Искате да кажете, дали някой не е лъгал? — попита направо Едмъндс. — Дали някой от тях не е имал причина да желае смъртта на мистър Крейл? Ще прощавате, мистър Поаро, но вашата идея понамира свата на мелодрама.

— Помислете поне — подкани го Поаро. Той наблюдаваше умното лице, дълбоките замислени очи.

Бавно, със съжаление Едмъндс поклати глава.

— Тази мис Гриър — каза той — беше много озлобена и... жадна за отмъщение. В приказките си доста прехвърли нормите на приличието, но тя искаше Крейл жив. Мъртъв той не ѝ беше нужен. Тя желаше да види мисис Крейл обесена, но само защото смъртта ѝ бе отнела любимия. Като тигрица в клетка беше тази мис Гриър! Обаче, както казах вече, тя искаше Крейл жив. Мистър Филип Блейк също беше против мисис Крейл. Гледаше на случая пристрасно и не пропускаше възможност да я уязви. Но бих казал, че бе честен по своему. Той беше най-близкият приятел на мистър Крейл. По-големият брат, мистър Мереди Блейк, беше слаб като свидетел — неясен, колеблив, сякаш никога не бе сигурен в отговорите си. Виждам съм много такива свидетели. Винаги ти се струва, че лъжат, когато всъщност казват истината. Нито един път не се изпусна да каже нещо повече. Адвокатите затова и не го харесаха. Беше такъв един кротък човечец, когото лесно можеш да объркаш. Гувернантката обаче им устоя. Не приказваше излишни неща и отговаряше кратко, по същество. Ако я бяхте чули, не бихте могли да кажете на чия страна е. Много съобразителна и будна жена.

Едмъндс замълча, после каза:

— Не бих се учудил, ако знае повече, отколкото каза.

— И аз не бих се учудил — отвърна Поаро. Той се втренчи в набразденото умно лице на Алфред Едмъндс, но то си остана вежливо, безучастно. Дали това не беше намек, питаше се Поаро...

[1] Известна художествена галерия в Лондон. — Б.пр. ↑

IV ГЛАВА

СТАРИЯТ АДВОКАТ

Мистър Кейлъб Джонатан живееше в Есекс. След една любезна размяна на писма Поаро получи покана за вечеря с преспиване. Старият джентълмен решително беше човек със собствен стил. На фона на младия, но безцветен Джордж Мейхю мистър Джонатан беше като чаша портвайн, собствено производство. Той си имаше свой метод и подход към всяка тема и чак към полунощ, посрбвайки от чашата си ароматно старо бренди, мистър Джонатан наистина се отпусна. Както е прието в Ориента, той оцени жеста на Поаро да не го пришпорва по никакъв начин и сега, когато му бе дошло времето, сам желаше да разкаже нещо повече за семейство Крейл.

— Нашата фирма, разбира се, е познавала много поколения Крейл. Аз познавах Еймиъс Крейл и неговия баща Ричард Крейл, а помня също и Инък Крейл — дядото. Всички бяха скуайъри и мислеха повече за коне, отколкото за хора. Яздеха добре, обичаха жените и не витаеха много из облаците. На разните там идеи гледаха с недоверие. Жената на Ричард Крейл обаче беше пълна с идеи — повече идеи, отколкото разум. Имаше поетична душа, беше музикална — свиреше, знаете ли, на арфа. Обладаваше крехко здраве, но изглеждаше чудесно, полегнала на дивана си. Беше почитателка на Кингсли и затова кръсти сина си Еймиъс. Отначало бащата се смееше на това име, но после се примири. Еймиъс Крейл има само полза от тази смесена наследственост. Артистичната си жилка получи от болната си майка, а силата и безмилостния егоизъм — от бащата. Всички от фамилията Крейл бяха егоисти. Никога и в никой случай те не виждаха по-далече от собствения си интерес.

Потупвайки облегалката на креслото със своите деликатни пръсти, старецът хвърли проникателен поглед към Поаро.

— Кажете ми, ако греша, мосю Поаро, но мисля, че се интересувате... как да кажа... от характери, така ли е?

— За мен — отвърна Поаро — това е главният интерес във всичките ми случаи.

— Разбирам. Вие се поставяте на мястото на вашия престъпник, тъй да се каже. Колко интересно и увлекателно! Нашата фирма, естествено, никога не е имала опит в криминалната практика. Ние не бихме били компетентни да се явим като защитници на мисис Крейл даже ако добрият тон позволяваше. Адвокатите Мейхю обаче бяха напълно подходяща фирма. Те дадоха делото на Диплийч, но в това не проявиха може би достатъчно съобразителност. Той все пак ни струваше доста пари и, разбира се, беше извънредно драматичен. Това, което не успяха да разберат, беше, че Каролайн Крейл никога нямаше да се държи така, както искаше Диплийч. Тя не беше драматична по природа.

— Каква беше тя? — запита Поаро. — Това е главното, което се опитвам да науча.

— Да, да... естествено. Как е стигнала дотам, че да извърши убийство? Този е всъщност съдбоносният въпрос. Познавах я, преди да се омъжи. Казваше се Каролайн Сполдинг тогава — неспокойно, мрачно създание. Беше много жизнена. Майка ѝ остана вдовица в младите си години, а Каролайн беше много привързана към нея. После майката се омъжи повторно и се роди друго дете. Да, да, много тъжно, много болезнено. Тези млади, пламенни, юношески ревности.

— Тя беше ли ревнива?

— Страстно ревнива. Имаше един нещастен инцидент. Бедното дете как горчиво се обвиняваше след това. Но вие знаете, мосю Поаро, че тези неща се случват: нарича се невъзможност да се спреш. Зрелите хора притежават способността да се владеят.

— Какво се е случило? — попита Поаро.

— Каролайн ударила детето, тоест бебето. Хвърлила по него преспапието. Малкото загубило зрението на едното си око и било обезобразено завинаги.

Мистър Джонатан въздъхна и каза:

— Можете да си представите какъв ефект би имал такъв един въпрос по време на процеса.

Той поклати глава.

— Създаде се впечатление, че Каролайн Крейл е жена с необуздан нрав. Това не беше вярно. Не, не беше вярно.

Мистър Джонатан замълча, а след това отново продължи:

— Каролайн Сполдинг идваше често на гости в Олдърбъри, яздеше добре и с голямо желание. Ричард Крейл я обичаше. Тя прислужваше на мисис Крейл, беше сръчна и нежна. Мисис Крейл също я харесваше. Момичето не беше щастливо у дома си, но бе щастливо в Олдърбъри. Даяна Крейл, сестрата на Еймиъс, и Каролайн бяха приятелки. Филип и Мередит Блейк, момчета от съседното имение, също често посещаваха Олдърбъри. Филип беше противно зверче, непрекъснато заето с мисълта за печелене на пари. Трябва да призная, че винаги ми е бил неприятен. Чувам обаче, че доста му провървяло и се ползува с името на верен приятел. Мередит бе това, което моите съвременници биха нарекли женски Пейо. Обичаше ботаниката и пеперудите, наблюдаваше птиците и техните гнезда — наричат го естествена история в наши дни. Ах, боже мой, всичките тези младежи донесоха разочарования на родителите си. Нито един не стана като прадедите си — да ходи на лов, да стреля, да лови риба. Мередит предпочиташе да наблюдава птиците и животните, вместо да ги стреля и лови. Филип определено предпочете града пред селото и се залови с печелене на пари. Даяна се омъжи за човек, който изобщо нямаше благородна кръв — беше временно офицер през войната. А Еймиъс — силният, красивият, мъжествен Еймиъс, процъфтя като художник... художник, моля ви се! Мисля, че този шок Ричард Крейл не можа да преживее... След известно време Еймиъс се ожени за Каролайн Сполдинг. Между тях винаги имаше разпавии, но много се обичаха. Подлудяваха се един друг и продължаваха да се обичат. Ала Еймиъс си беше типичен Крейл — безмилостен егоист. Обичаше Каролайн, но нито веднъж не се съобрази с нея. Правеше каквото си ще. Считам, че той я обичаше повече от всеки друг, колкото изобщо бе в състояние да обича, но Каролайн оставаше на заден план заради изкуството му. Рисуването беше на първо място и бих казал, че в нито един момент то не отстъпи мястото си на тази жена. Крейл имаше авантюри с жени — те го стимулираха, — но ги зарязваше напълно веднага щом им се наситеше. Той не беше сантиментален, нито романтичен, нито пък много чувствителен. Единствената жена, която все пак го интересуваше, беше неговата собствена съпруга. И тъй като тя знаеше това, успяваше да преглътне доста неща. Еймиъс беше много добър художник, както знаете, а Каролайн разбираше това и го уважаваше. Той изчезваше по време на своите любовни авантюри и

пак се връщаше, обикновено с някоя картина за компенсация... Можеше да продължи така до безкрай, ако не беше се появила Елза Гриър. Елза Гриър...

Мистър Джонатан поклати глава.

— Какво за Елза Гриър? — попита Поаро.

Старият джентълмен каза неочаквано:

— Бедното дете... бедното дете.

— Значи такова е вашето отношение към нея? — вметна Поаро.

— Може би е така, защото съм стар, мосю Поаро, но мисля, че има нещо в беззащитността на младите, което ме трогва до сълзи. Младостта е толкова уязвима, толкова безмилостна, толкова сигурна. Толкова щедра и толкова себична.

Мистър Джонатан стана и отиде до библиотеката, извади оттам някакъв том, отвори го, прелисти страниците и накрая прочете на глас:

*Ако признанието ти е честно
и намерението ти женитба,
по таз, която утре ще ти пратя,
прати ми вест: кога и где би искал
да се венчаем с теб, и аз ще сложа
богатствата си в твоите нозе
и ще те следвам, господарю мой,
до края на света!*^[1]

— Ето я любовта, ръка за ръка с младостта, говореща с думите на Жулиета. Няма резервираност, няма задръжки, няма я така наречената моминска скромност. Това е куражът, неотстъпчивостта, безмилостната сила на младите. Шекспир е познавал младостта. Жулиета избира Ромео, Дездемона иска своя Отело. Младостта няма съмнения, няма страх, няма гордост.

— Значи според вас — каза замислено Поаро — Елза Гриър е говорела с езика на Жулиета?

— Да. Тя беше разглезено от богатството си дете — млада, прелестна, богата. Бе намерила своя партньор и си го искаше — не някой млад Ромео, а женен художник на средна възраст. Елза Гриър не

познаваше закон, който да я спре, тя познаваше само закона на своето съвремие: „Вземи, каквото искаш, защото веднъж се живее“.

Джонатан въздъхна, облегна се назад и отново потупа облегалката на креслото си.

— Една хищна Жулиета — млада, непознаваща съчувствието, но ужасно ранима, залагаща безразсъдно всичко само на една карта. И вероятно е щяла да спечели... но тогава в последния момент идва смъртта и живата, пламенна, радостна Елза също умира. Остава само една жадна за отмъщение, студена и сурова жена, мразеща с цялата си душа онази, чиято ръка е извършила престъплението... Ох, господи! — Гласът на стария джентълмен се промени. — Моля да ме извините за това мелодраматично отклонение. Да, една брутална млада жена с брутални възгледи за живота... не особено интересна персона, струва ми се. Розово-бяла младост, страстна и бледа и тъй нататък. Махнете това и какво остава? Някаква си посредствена госпожица, търсеца друг герой в цял ръст, за да го постави върху опразнения пиедестал.

— Ако Еймиъс Крейл не беше известен художник... — каза Поаро.

Мистър Джонатан веднага се съгласи.

— Именно... точно така — отвърна той. — Схващате отлично идеята ми. Елзите на този свят обичат само герои. Мъжът трябва да е направил нещо, трябва да е някой... А пък Каролайн Крейл... тя можеше да открие достойнства и в банков чиновник, и в застрахователен агент. Тя обичаше Еймиъс Крейл, мъжа, а не художника. Каролайн Крейл не беше груба, но Елза Гриър беше. Тя обаче беше млада, красива и безкрайно трогателна за мене.

Същата вечер Еркюл Поаро си легна, обладан от най-различни мисли. Въпросът за човешката личност силно го вълнуваше. За Едмъндс, чиновника, Елза Гриър беше уличница, ни повече ни по-малко. За стария мистър Джонатан тя беше вечната Жулиета. А Каролайн Крейл? Нея всеки я виждаше различно. Диплийч я презираше заради неумението ѝ да се бори и затова, че беше дезертирала. За младия Фог тя бе символ на романтичното. Едмъндс я виждаше просто като дама, а Джонатан я бе нарекъл неспокойно, мрачно създание. Как би я видял той, Еркюл Поаро? Той чувствуваше, че от отговора на този въпрос зависеше успехът на неговото разследване. Дотук нито един от хората, с които се беше срещнал, не

се бе усъмнил, че каквито и други качества да имаше, Каролайн Крейл беше извършила убийство.

[1] У. Шекспир. „Ромео и Жулиета“, второ действие, превод на Валери Петров. 1981 г. ↑

V ГЛАВА

ПОЛИЦЕЙСКИЯТ НАЧАЛНИК

Бившият полицейски началник Хейл дръпна от лулата си и каза замислено:

— Странна идея имате, мосю Поаро.

— Да, вероятно е малко необикновена — съгласи се Поаро.

— Толкова време мина оттогава, видите ли — каза Хейл.

Поаро предвиждаше, че точно тази фраза мъничко ще му досади, и затова каза меко:

— Това прави нещата по-трудни, разбира се.

— Да се ровите в миналото... — размишляваше другият. — Поне да имаше някаква *цел*...

— Цел има.

— Каква е тя?

— Удовлетворението от разкриването на истината сама за себе си. Аз винаги го изпитвам. А не трябва да забравяте и младата дама.

Хейл кимна.

— Да, нея мога да я разбера, но, извинете ме, мосю Поаро, вие сте човек с въображение. Бихте могли да измислите някаква история.

— Не познавате младата дама — отвърна Поаро.

— О, хайде, хайде... човек с вашия опит!

Лицето на Поаро се издължи.

— Може и да съм изтънчен и обигран лъжец, *mon cher*^[1] — поне вие, струва ми се, мислите така, — но не такава е представата ми за етично поведение. Аз си имам свои норми.

— Извинете, мосю Поаро, не исках да ви обидя, но всичко това би било в името на една благородна кауза, така да се каже...

— Виж ти! Нима?

— Много е тежко — каза Хейл бавно — за едно щастливо, невинно момиче, на което му предстои женитба, да научи, че майка ѝ е извършила убийство. Ако бях на ваше място, щях да ѝ кажа, че в края на краищата е било самоубийство. Кажете ѝ, че случаят е бил

преиначен от Диплийч и че *вие* ни най-малко не се съмнявате, че Крейл сам се е отровил.

— Но аз много се съмнявам! Не вярвам и за миг, че сам се е отровил. Вие лично смятате ли, че може да има такава, макар и теоретична, възможност?

Хейл бавно поклати глава.

— Ето, виждате ли! Не, на мене ми трябва истината, а не някаква хитрина... или не особено хитра... лъжа.

Хейл се извърна и изгледа Поаро. Четвъртитото зачервено лице на бившия полицейски началник стана още по-червено и даже сякаш малко по-четвъртито.

— Вие говорите за *истината* — каза той. — Искам да бъда ясен: в случая Крейл ние считаме, че сме *разкрили* истината.

— Това твърдение, произнесено от вас, означава много. Познавам ви и зная, че сте честен и способен човек. Сега кажете ми следното: появявало ли се е у вас в даден момент някакво съмнение по отношение вината на мисис Крейл?

Отговорът дойде незабавно.

— Абсолютно никакво, мосю Поаро. Обстоятелствата сочеха право към нея и всеки факт, който открихме, потвърди това становище.

— Можете ли да ми дадете в общи линии какви бяха уликите срещу нея?

— Мога. Когато получих писмото ви, прегледах още веднъж случая — Хейл отвори малък бележник. — Записал съм всички по-очевидни неща.

— Благодаря ви, приятелю, целият съм слух.

Хейл прочисти гърлото си. Леко служебна интонация се прокрадна в гласа му.

— В 2,45 часа следобед на 18 септември д-р Ендрю Фосет позвънил по телефона на инспектор Конуей. Д-р Фосет казал, че мистър Еймиъс Крейл от Олдърбъри е починал внезапно и че поради обстоятелствата, при които е настъпила смъртта, и изявление, направено пред него от някой си мистър Блейк, гост, отседнал в къщата, той решил, че случаят е за полицията... Инспектор Конуей, придружен от един сержант и съдебния лекар, пристигнал в Олдърбъри незабавно. Д-р Фосет бил там и го завел до мястото, където било тялото на мистър Крейл, непипано до този момент... Преди това

мистър Крейл рисувал в малка градина, оградена от всички страни с назъбена стена, известна под името батарейна градина поради факта, че имала изглед към морето и някакво малко оръдие, поставено върху един от зъберите. Намирала се на четири минути път от къщата. Мистър Крейл не се прибрал за обяд, тъй като искал да хване играта на светлината върху камъка, а по-късно този ефект от слънчевите лъчи щял да се загуби. Следователно той останал сам в батарейната градина, рисувайки. Установило се, че това не било нещо необичайно. Мистър Крейл не обръщал внимание на часовете за хранене. Понякога му изпращали долу сандвич, но в повечето случаи предпочитал да не го безпокоят. Последните хора, които го видели жив, били мис Елза Гриър, отседнала в къщата, и мистър Мередит Блейк, близък съсед. Тези двамата се изкачили заедно до къщата и после отишли с другите да обядват. След обяда на терасата било поднесено кафе. Мисис Крейл изпила кафето си и тогава заявила, че ще слезе долу, за да види докъде е стигнал Еймиъс. Мис Сесилия Уилямс, гувернантката, станала и я придружила. Тя търсела някакъв пуловер, принадлежащ на ученичката ѝ Анджела Уорън, сестра на мисис Крейл. Анджела Уорън била оставила някъде пуловера и считала, че може да е забравен долу на брега. Двете жени тръгнали заедно. Пътят надолу минавал през някаква горичка и стигал до една врата, през която се влизало в батарейната градина. На това място можело или да се влезе в градината, или да се продължи надолу по същия път до брега. Мис Уилямс продължила надолу, а мисис Крейл влязла в батарейната градина. Почти веднага обаче мисис Крейл изпищяла и мис Уилямс бързо се върнала при нея. Мистър Крейл, облегнат на някакъв стол, бил мъртъв. По настоятелната молба на мисис Крейл мис Уилямс излязла от батарейната градина и забързала нагоре към къщата, за да телефонира за лекар. По пътя обаче срещнала мистър Мередит Блейк и предала на него поръчката си, а тя самата се върнала при мисис Крейл, в случай че последната има нужда от помощ. Д-р Фосет пристигнал на местопроизшествието четвърт час по-късно. Той веднага видял, че мистър Крейл е умрял известно време преди това, и поставил вероятния час на смъртта някъде между 13,00 и 14,00 часа. По нищо не можело да се разбере какво е предизвикало смъртта. Нямало следи от рани и положението на тялото било напълно естествено. Въпреки това д-р Фосет, който добре познавал здравословното състояние на мистър

Крейл и знаел с положителност, че не е имал никаква болест или слабост, бил склонен да мисли работата за много сериозна. Точно тогава мистър Филип Блейк направил известно изявление пред д-р Фосет...

Хейл замълча, въздъхна дълбоко и премина към част втора.

— Впоследствие мистър Блейк повторил това изявление пред инспектор Конуей. То имало следния смисъл: същата сутрин мистър Мередит Блейк, живеещ в Хендкрос Менър на миля и половина път, се обадил на брат си, мистър Филип Блейк. Мистър Мередит Блейк бил любител химик или може би по-точно — билкар. Въпросната сутрин, когато влязъл в лабораторията си, мистър Мередит Блейк се стреснал, щом забелязал, че шишето, съдържащо отвара от бучиниш, което било пълно предния ден, сега било почти празно. Обезпокоен и разтревожен от този факт, той се обадил на брат си за съвет. Мистър Филип Блейк накарал брат си да дойде веднага в Олдърбъри, за да обсъдят случилото се. Сам мистър Филип Блейк излязъл и повървял малко, за да пресрещне брат си, и след това двамата заедно се върнали в къщата. Те не могли да стигнат до никакво решение за това, какво трябва да правят, и оставили въпроса за след обяда... В резултат на понататъшни разследвания инспектор Конуей установил следните факти: предишния следобед пет души от Олдърбъри отишли в Хендкрос Менър на чай — мистър и мисис Крейл, мис Анджела Уорън, мис Елза Гриър и мистър Филип Блейк. По време на чая мистър Мередит Блейк им изнесъл една доста подробна беседа относно своето хоби, след това всички отишли в малката му лаборатория и той ги развел из нея, като по време на обиколката споменал някои специални лекарства. Между тях бил и кониинът — активна съставна част на бучиниша. Мистър Мередит Блейк обяснил неговите свойства, оплакал се, че вече го няма във Фармакопееята, и се самоизтъкнал със своите познания, като казал, че малки дози от лекарството помагат много при коклюш и астма. По-късно споменал и за смъртоносните му свойства, прочитайки всъщност на гостите си пасаж от гръцки автор, описващ тези ефекти.

Полицейският началник Хейл замълча, напълни отново лулата си и премина към част трета.

— Полковник Фрер, главен началник на полицията в града, постави изцяло случая в мои ръце. Резултатът от аутопсията отхвърли всякакво съмнение за причината за смъртта. Кониинът, доколкото

разбирам, не оставя видими следи у починалия, но лекарите знаеха какво да търсят и доста голямо количество от веществото беше открито. Д-р Фосет считаше, че отровата е била дадена два или три часа преди смъртта. На масата пред мистър Крейл имало полупразна чаша и бирена бутилка. Остатъците в тях бяха анализирани — в бутилката нямаше конииин, но в чашата имаше. Направих запитвания и научих следното: в малката беседка в батареината градина винаги имало бира и чаши, в случай че мистър Крейл ожаднее, но въпреки това същата тази сутрин мисис Крейл донесла от къщата току-що изстудена бутилка бира. Мистър Крейл бил зает с рисуването си, а мис Гриър му позирала, седнала на оградата... Мисис Крейл отворила бутилката, наляла от нея в чашата и я сложила в ръката на съпруга си, докато той стоял пред статива. Мистър Крейл глътнал бирата на един дъх — такъв му бил навикът, както разбирам, — после направил гримаса, оставил чашата на масата и казал: „Всичко има отвратителен вкус днес!“ Мис Гриър се засмяла на това и казала: „Черният ти дроб!“ Мистър Крейл отвърнал: „Добре поне, че беше студена“.

Хейл прекъсна разказа си.

— В колко часа е станало това? — попита Поаро.

— Около единадесет и четвърт. Мистър Крейл продължил да рисува. По думите на мис Гриър той по-късно се оплакал от схващане на крайниците и измърморил, че сигурно е хванал ревматизъм. Мистър Крейл обаче бил човек, който мразел да бъде болен от каквото и да било, и несъмнено се опитвал да скрие, че му е зле — ядовитата подкана да го оставят на мира и да отидат да обядват, било нещо, бих казал, обичайно за него.

Поаро кимна, а Хейл каза:

— И така, Крейл бил оставен сам в батареината градина. Без съмнение той се свлякъл на стола и се отпуснал веднага щом всички си отишли. След малко настъпила парализа на мускулите, а наблизено нямало никой да му помогне и тогава дошла смъртта.

Поаро отново кимна, а Хейл продължи:

— Хм, аз постъпих по обичайния начин — не беше много трудно да се доберем до фактите. Предния ден между мисис Крейл и мис Гриър избухнал скандал. Последната доста нахално взела да обяснява как щяла да промени мебелировката. „Когато аз започна да живея тук“ — казала тя. Мисис Крейл я прекъснала с думите: „Какво имаш

предвид с това: «когато аз започна да живея тук?»“ Мис Гриър отговорила: „Не се преструвай, че не разбираш какво искам да кажа, Каролайн, ти си също като щрауса, който си заравя главата в пясъка. Много добре знаеш, че Еймиъс и аз се обичаме и ще се оженим.“ „Не зная нищо подобно“ — отвърнала мисис Крейл. Тогава мис Гриър казала: „Е, сега вече знаеш“, при което, изглежда, мисис Крейл се обърнала към съпруга си — той тъкмо влизал в стаята — и попитала: „Вярно ли е, Еймиъс, че ти ще се жениш за Елза?“

— Какво е отговорил мистър Крейл на това? — попита заинтересуван Поаро.

— Той очевидно се нахвърлил върху мис Гриър и ѝ изкрещал: „Какво, по дяволите, те накара да изтърсиш това? Нямах ли малко разум в главата поне, за да си държиш езика зад зъбите?“ Мис Гриър отговорила: „Мисля, че Каролайн трябва да знае истината“. Мисис Крейл отново попитала съпруга си: „Вярно ли е, Еймиъс?“ Той, изглежда, не смеел да я погледне, извърнал лице встрани и измърморил нещо, а тя казала: „Говори ясно. Аз трябва да зная.“ Тогава мистър Крейл отвърнал: „О, вярно е, общо взето, но... не желая да разискваме това сега“. Той се втурнал навън възбудено, а мис Гриър казала: „Виждаш ли?“, и продължила с това, че нямало смисъл мисис Крейл да се държи като кучето, което хем не иска кокала, хем не го дава на другите. Всички те трябвало да постъпят като разумни хора. Тя лично се надявала Каролайн и Еймиъс да останат винаги добри приятели.

— А какво е казала мисис Крейл на това? — попита Поаро с любопитство.

— По думите на свидетелите тя се изсмяла и отвърнала: „Само през трупа ми, Елза“, тръгнала към вратата, а мис Гриър извикала след нея: „Какво искаш да кажеш?“ Мисис Крейл се обърнала и отговорила: „Ще убия Еймиъс, преди да го получиш ти“.

Хейл замълча за миг.

— Доста изобличаващо, а?

— Да — Поаро сякаш обмисляше нещо. — Наблизо имало ли е някой, който да чуе тази разправия?

— Мис Уилямс и Филип Блейк са били в стаята... Много конфузно положение.

— Техните описания за скандала съвпадат ли?

— Почти се покриват. Никога няма да намериш двама свидетели да си спомнят нещо по един и същ начин. Вие знаете това така добре, както и аз.

Поаро кимна и каза замислено:

— Да, интересно ще бъде да се види... — той не довърши изречението, а Хейл продължи:

— Започнах претърсване на къщата. В спалнята на мисис Крейл в едно чекмедже намерих малко шише, скрито под някакви дебели чорапи. На шишето имаше етикет с надпис „Жасминова есенция“ и беше празно. Изследвах го за пръстови отпечатъци — имаше само отпечатъци от пръстите на мисис Крейл. При анализа на остатъците в шишето бяха открити следи от жасминова есенция и силен разтвор на кониинов хидробромид... Аз обърнах внимание на мисис Крейл и ѝ посочих шишето. Тя веднага отговори, че напоследък се чувствувала много нещастна. След като чула описанието на мистър Мередит Блейк за лекарството, Каролайн Крейл се върнала тайно в лабораторията — преди това изпразнила шишето с жасминова есенция, което се намирало в чантата ѝ — и го напълнила с кониинов разтвор. Попитах я защо е направила това, а тя отвърна: „За някои неща не ми се иска да говоря повече, отколкото е необходимо, но ми беше нанесен тежък удар. Моят съпруг заяви, че смята да ме остави заради друга жена. Ако това е вярно, то аз не желая повече да живея. Затова взех кониина.“

Хейл прекъсна разказа си.

— Все пак... твърде правдоподобно е — каза Поаро.

— Може би, мосю Поаро, но не съвпада с това, което другите са чули. Освен това на следната сутрин избухнал още един скандал. Мистър Филип Блейк чул една част от него, мис Гриър чула друга част. Скандалът бил между мистър и мисис Крейл. Мистър Блейк бил в антрето и чул съвсем малко, а мис Гриър седяла отвън до отворения прозорец на библиотеката и чула по-голямата част.

— И какво са чули те?

— Мистър Блейк чул мисис Крейл да казва: „Ти и твоите жени! Иде ми да те убия! Някой ден наистина ще те убия.“

— И не е споменала за самоубийство?

— Именно. Въобще нищо. Нито дума от рода на: „Ако направиш това, аз ще се самоубия.“ Мис Гриър дала почти същите показания. Според думите ѝ мистър Крейл казал: „Наистина, Каролайн, опитай се

да бъдеш разумна. Аз държа на тебе и винаги съм ти желал доброто — на тебе и детето, но ще се ожения за Елза. Ние се споразумяхме всеки от нас да бъде свободен.“ На това мисис Крейл отговорила: „Много добре! Да не кажеш, че не съм те предупредила?“ „Какво имаш предвид?“ — попитал той, а тя отвърнала: „Обичам те и нямам намерение да те загубвам. По-скоро ще те убия, отколкото да те дам на онова момиче.“

Поаро направи леко движение с ръка.

— Струва ми се — измърмори той, — че мис Гриър е била учудващо неразумна да повдигне този въпрос. Мисис Крейл просто е можела да откаже да даде развод на мъжа си.^[2]

— Ние притежаваме известни улики, които обясняват това обстоятелство — отвърна Хейл. — Мисис Крейл, изглежда, е споделяла до известна степен с мистър Мередит Блейк, стар и верен приятел. Той бил много нажален и успял да поговори с мистър Крейл за случилото се. Това значи е станало предния следобед. Мистър Блейк започнал тактично да увещава приятеля си. Казал също, че ще бъде крайно опечален, ако бракът между мистър и мисис Крейл се разпадне катастрофално. Наблегнал и на това, че мис Гриър е много млада и че съвсем не е шега работа да влачиш едно младо момиче по съдилищата, докато се развеждаш. В отговор мистър Крейл се ухилил — доста закоравял грубиян трябва да е бил — и казал: „На Елза и през ум не й минава такова нещо. Тя никъде няма да се появява. Ще уредим нещата по обикновения начин.“

— Следователно толкова по-неблагоразумно е било избухването на Елза и откриването на тайната — отбеляза Поаро.

— О, знаете какви са жените! — възкликна Хейл. — Все гледат да се хванат гуша за гуша. Във всеки случай положението е било доста сериозно. Не мога да разбера как мистър Крейл е допуснал всичко това. По думите на мистър Мередит Блейк той искал да завърши картината си. Можете ли да проумеете това?

— Да, приятелю, мога, струва ми се.

— А аз не. Човекът просто си е търсел белята.

— Вероятно Крейл много се е ядосал на младата си приятелка за това, че така се е разприказвала.

— Ядосал се е, разбира се. И Мередит Блейк каза същото. Но ако е трябвало да завърши картината, не виждам защо не е направил

снимки, за да рисува по тях. Един мой познат рисува акварелни пейзажи... той работи по снимки.

— Не, Крейл художникът ми е ясен. Трябва да разберете, драги мой, че в онзи момент единственото нещо, което вероятно го е интересувало, е била картината му. Колкото и да е искал да се ожени за Елза, картината е била на първо място. Ето защо той се е надявал гостуването на мис Гриър да мине без усложнения. Момичето обаче е виждало нещата иначе. При жените любовта винаги е на първо място.

— Да не мислите, че не зная? — отвърна разгорещено бившият полицейски началник.

— Мъжете — продължи Поаро, — и особено художниците, са съвсем различни.

— Изкуство! — каза презрително Хейл. — Не ми приказвайте за изкуство. Никога не съм го разбирал и никога няма да го разбера. Да бяхте видели картината на Крейл! Една такава разкривена: момичето изглеждаше, сякаш го боли зъб, а зъберите на стената — все едно че ги е рисувал кривоглед. Като цяло беше неприятна за гледане. Дълго не можах да я забравя, даже я сънувах. Нещо повече — тя дори повлия на зрението ми. Започнах да виждам зъбери, стени и неща, като че ли са нарисувани. Да, и жени също!

Поаро се усмихна.

— Без да разбирате — каза той, — вие току-що поднесохте почитанията си на великия художник Крейл.

— Глупости! Защо да не може да се нарисува нещо приятно и весело за гледане? Защо е целият този труд да се търси уродливото?

— Някои от нас, *mon cher*, виждат красотата на странни места.

— Момичето беше хубаво: да, много грим и почти никакви дрехи. Неприлично е момичетата да се разхождат така. Освен това, забележете, беше преди шестнадесет години. Днес никой няма да обърне внимание, но тогава... хм, шокира ме. Панталон и една от тези тъмни ризи с разкопчано деколте... ама нищо друго, бих казал!

— Вие, изглежда, много добре помните тези подробности — измърмори хитричко Поаро.

Полицейският началник Хейл се изчерви.

— Аз просто ви предавам впечатленията си — каза той строго.

— Разбира се, разбира се — каза Поаро утешително и продължи: — Значи излиза, че главните свидетели против мисис Крейл са били

Филип Блейк и Елза Гриър?

— Да. И двамата бяха много злостни. Адвокатите по обвинението обаче призоваха и гувернантката. Това, което тя каза, има много повече тежест, отколкото показанията на другите двама. Мис Уилямс бе изцяло на страната на мисис Крейл. В огъня би влязла заради нея. Но инак беше честна жена и даде показанията си точно, без да се опитва да омаловажава фактите.

— А Мередит Блейк?

— Той беше много разстроен от цялата история, горкият човечец! Че как няма да е разстроен? Хвърли вината върху себе си — заради отварите от билки. Следователят също го обвини — кониинът и отровните соли попадат в Каталог I от Закона за отровните вещества. Мередит Блейк беше доста въздържан при даването на показанията си — като приятел на двете страни, този случай бе много тежък удар за него. Освен това той е провинциален благородник, а такива като него бягат от лошата слава и публичността като дявол от тамян.

— Малката сестра на мисис Крейл не даде ли показания?

— Не, не беше необходимо. Тя не е била там, когато мисис Крейл е заплашвала съпруга си, и не би могла да ни каже нищо повече от другите. Тя е видяла мисис Крейл да отива до хладилника, да изважда оттам изстудената бира и адвокатите по защитата, естествено, биха могли да призоват и нея, за да каже, че мисис Крейл веднага е занесла бирата долу, без да сипва нищо в нея. Това обаче би било безсмислено, тъй като ние никога не сме твърдели, че е имало кониин в бутилката.

— А как мисис Крейл е успяла да сложи отровата в чашата, след като онези двамата са гледали?

— Ами, преди всичко те не са гледали нея. Мистър Крейл рисувал, тоест гледал платното и позиращата. Мис Гриър седяла почти с гръб към мястото, където стояла мисис Крейл, а погледът ѝ бил насочен някъде над рамото на мистър Крейл.

Поаро кимна.

— Както казах, никой от тях не е гледал към мисис Крейл. Тя е държала отровата в една от тези пипети, с които се пълнят автоматични писалки. Намерихме пипетата, счупена на парчета, нагоре по пътя за къщата.

— Вие за всичко имате отговор — измърмори Поаро.

— Е, хайде, хайде, мосю Поаро! Оставете предразсъдъците! Тя е заплашвала, че ще го убие, *тя* е взела отровата от лабораторията, празното шише е намерено в *нейната* стая и *никой друг не го е пипал освен нея*. Тя нарочно му занася долу изстудената бира... странно нещо, като се има предвид, че не са били в добри отношения...

— Много любопитно. Аз вече си го отбелязах.

— Да, това малко я е издало. *Защо* изведнъж е станала толкова любезна? Мистър Крейл се оплакал от вкуса на бирата, а кониинът има отвратителен вкус. Съпругата нагласява нещата така, че тя да открие трупа. Другата жена изпраща до телефона. *Защо?* За да изтрие бутилката и чашата и да притисне *неговите* пръсти в тях. След това вече е можела да се обади и да каже, че мистър Крейл е почувствувал разкаяние и се е самоубил. Правдоподобна история.

— Но определено не много добре измислена.

— Не. Ако питате мене, тя изобщо не си е дала труд да *помисли*. Цялата е била пропита от омраза и ревност. Мислела е само как да го очисти. А после, когато всичко е свършило и го е видяла мъртъв... хм, *тогава* изведнъж е дошла на себе си, бих казал, и е разбрала, че извършеното от нея е убийство и че за убийство пращат на бесилката. Тя отчаяно се е втурнала към единственото нещо, за което се е сетила — самоубийство.

— Това, което казвате, е логично, да. Могла е така да разсъждава.

— Хем е предумишлено убийство, хем не е — отвърна Хейл. — Знаете ли, не ми се вярва да го е обмисляла в действителност. Просто го е извършила слепешката.

— Интересно... — измърмори Поаро.

Хейл го изгледа с любопитство и каза:

— Убедих ли ви, мосю Поаро, че случаят е съвсем ясен?

— Почти. Не съвсем. Има едно-две странни обстоятелства!...

— Можете ли да предложите някакво друго разрешение, което да е достатъчно състоятелно?

— Какви са били действията на другите същата тази сутрин? — попита Поаро.

— Проучили сме ги, уверявам ви. Проверихме всички, но никой нямаше сигурно алиби: невъзможно е, тъй като става въпрос за отрова. Нищо не може да попречи на предполагаемия убиец да сложи малко отрова в капсула, да я даде на жертвата предния ден, като каже, че е

специално лекарство за стомах и че трябва да се вземе преди обяд, а след това да замине за другия край на Англия.

— Но вие считате, че в този случай не е имало такова нещо?

— Мистър Крейл не страдаше от стомах и във всеки случай не виждам как би могло да се случи. Вярно, мистър Мередит Блейк е имал наклонност да препоръчва своите отвари като универсално лекарство, но не мога да си представя, че мистър Крейл ги е опитвал. Ако го бе сторил, той вероятно би казал и би се шегувал по този повод. Освен това защо му е на мистър Мередит Блейк да убива мистър Крейл? По всичко личи, че двамата добре са се разбирали. Другите — също: мистър Филип Блейк е бил най-добрият му приятел, мис Гриър е била влюбена в него, мис Уилямс, предполагам, е изразявала доста явно неодобрението си към него, но моралното несъгласие не води до убийство. Малката мис Уорън, вярвам, е имала чести препирни с него — била е в трудна възраст, канели се да я пратят в училище, — но мистър Крейл я обичал, а и тя — него. Всички в къщата се отнасяли към нея, знаете, с особена нежност и разбиране. Може би сте чули защо: получила тежка травма като дете. Мисис Крейл я ударила в пристъп на маниакален гняв, а това показва, нали, че е била твърде избухлива. Да се нахвърли на дете и да го осакати за цял живот!

— Това би могло да означава — каза замислено Поаро, — че Анджела Уорън напълно основателно е имала зъб на Каролайн Крейл.

— Може би, но не и на Еймиъс Крейл. Във всеки случай мисис Крейл е била много привързана към малката си сестра, взела я при себе си, когато родителите ѝ починали, както казах, отнасяла се към нея с особена топлина и по хорските думи ужасно я разглезила. Момичето явно е обичало мисис Крейл, но не го допуснали до съда. Пазели го грижливо от всичко това, доколкото било възможно — мисис Крейл е настоявала, предполагам. Мис Уорън била много разстроена и жадувала да я заведат да види сестра си в затвора. Каролайн Крейл не се съгласила. Тя казала, че подобно нещо би могло да осакати представите на едно момиче завинаги, и уредила сестра ѝ да замине да учи в чужбина. Мис Уорън се оказа доста известна жена: пътува до най-отдалечени места, изнася лекции в Кралския географски факултет и там подобни.

— И никой не си е спомнил за нея по време на процеса?

— Ами, първо, името е различно. Даже моминските им имена не бяха еднакви. Имали са една и съща майка, но различни бащи. Фамилното име на мисис Крейл е било Сполдинг.

— А тази мис Уилямс, тя на детето ли е била гувернантка или на Анджеела Уорън?

— На Анджеела. За детето имаше бавачка, но то сигурно всеки ден е вземало по някой урок от мис Уилямс.

— Къде е било детето по време на убийството?

— Била е с бавачката на гости при баба си, някоя си лейди Тресилян — вдовица, загубила и двете си дъщери. Тя била много привързана към детето.

Поаро кимна.

— Разбирам.

Хейл продължи:

— Що се отнася до действията на другите хора в деня на убийството, то аз мога да ви ги кажа: след закуска мис Гриър седнала на терасата, близо до прозореца на библиотеката. Там, както казах, тя чула караницата между Крейл и жена му. После придружила Крейл до батареината градина и му позирала до обед с малки прекъсвания за почивка... Филип Блейк останал в къщата след закуска и дочул част от разправията. Когато Крейл и мис Гриър излезли, той започнал да чете вестника си, докато брат му не позвънил по телефона, след което слязъл до брега, за да го посрещне. Двамата се изкачили обратно, като минали край батареината градина. Мис Гриър тъкмо била отишла до къщата, за да си вземе пуловера, защото ѝ било хладно, а мисис Крейл била при съпруга си и разисквала приготовленията във връзка със заминаването на Анджеела за училище.

— Ах, дружеска беседа.

— Ъ-ъ-ъ; не. Не е била дружеска. Той страхотно ѝ се развивал, доколкото разбирам — ядосал се, че го безпокоят с домашни проблеми. Мисис Крейл, предполагам, е искала да постави нещата в ред в случай на раздяла.

Поаро кимна, а Хейл отново подхвана разказа си:

— Двамата братя разменили по някоя и друга дума с Еймиъс Крейл. В този момент мис Гриър се върнала, заела отново мястото си, а Крейл хванал четката си с явното намерение да се отърве от двамата братя. Те схванали намека и тръгнали нагоре към къщата. Между

другото точно когато били при батарейната градина, те чули Еймиъс Крейл да се оплаква, че всичката бира долу била топла и жена му обещала да му донесе студена.

— Аха!

— Именно — аха! Разтапяла се от любезности към него. Двамата братя пристигнали в къщата и седнали отвън на терасата. Мисис Крейл и Анджела Уорън им изнесли бира. По-късно Анджела тръгнала надолу към брега да се изкъпе, а Филип Блейк я придружил. Мередит Блейк също тръгнал надолу към една поляна, на която имало пейка — точно над батарейната градина. Оттам той виждал как мис Гриър позира, седнала върху оградата, и чувал гласа ѝ и този на Крейл, докато разговаряли. Мередит Блейк седял там и размишлявал върху изчезналия кониин. Все още бил много разтревожен и не знаел какво точно да направи. Елза Гриър го видяла и му махнала с ръка. Когато звънецът за обяд иззвънял, той слязъл надолу към батарейната градина и заедно с Елза Гриър се прибрали в къщата. Мистър Блейк забелязал, че Крейл изглежда много особено, както той се изразил, но тогава не обърнал внимание на това. Еймиъс Крейл бил човек, който никога не боledувал, следователно никой не би допуснал, че е болен. От друга страна, той понякога изпадал в състояние на ярост или униние в зависимост от това, дали картината се получавала според желанието му. В такива случаи хората не го закачали и минавали край него на пръсти. Тези двамата така и направили... Колкото до другите, прислужниците били заети с къщната работа и приготвянето на обяда. Сутринта мис Уилямс била в класната стая и поправяла тетрадки. После по някое време излязла на терасата, като взела със себе си дрехи за закърпване. Анджела Уорън прекарала по-голямата част от сутринта в градината, катерела се тук и там, ядяла разни неща — знаете какви са петнадесетгодишните момичета, — джанки, кисели ябълки, зелени круши и тъй нататък. След това тя се върнала в къщата, както казах, слязла до брега с Филип Блейк и се изкъпала преди обяда.

Полицейският началник Хейл прекъсна разказа си.

— Е, сега — каза той заядливо — можете ли да ми кажете кое е фалшивото тук?

— Абсолютно нищо — отвърна. Поаро.

— Ами тогава!?

Зад тези две думи се криеха светове.

— И все пак — каза Еркюл Поаро — аз трябва да се убедя. Аз...

— Какво смятате да правите?

— Ще посетя тези пет души и от всеки ще взема неговата или нейната версия.

Полицейският началник Хейл въздъхна с дълбоко прискърбие и каза:

— Човече, вие сте луд! Тези версии изобщо няма да съвпадат! Нима не можете да схванете един толкова елементарен факт? На света няма двама души, които да си спомнят нещо по един и същи начин. И след всичките тези години! Ами че вие ще чуете пет разказа за пет различни убийства!

— На това — отвърна Поаро — аз разчитам най-много. Ще бъде твърде поучително.

[1] Драги мой (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Според английските закони достатъчно е един от съпрузите да не е съгласен, за да не може да бъде разтрогнат бракът. — Б.пр. ↑

VI ГЛАВА

ПЪРВОТО ПРАСЕНЦЕ НА ПАЗАР ОТИДЕ...

Личеше си, че Филип Блейк напълно отговаря на описанието, дадено му от Монтегю Диплийч: преуспяващ, умен, приветлив на вид мъж, склонен леко към пълнеене.

Еркюл Поаро беше определил срещата си за шест и половина един съботен следобед. Филип Блейк тъкмо бе отбелязал осемнадесетата си точка на голф и водеше играта, спечелвайки от противника си пет лири. Той беше в настроение да е общителен и експанзивен. Поаро обясни причината за своето посещение и възложената му задача, като поне в този случай не прояви прекалена страст към чистата истина. Ставаше въпрос, както подразбра Блейк, за серия от книги, третиращи най-известните престъпления. Той се намръщи и каза:

— Боже мой, защо се правят тези неща?

Еркюл Поаро сви рамене. Днес той бе чужденец повече от всеки друг път. Беше готов на всичко, за да го презират, но и да го покровителствуват.

— Публиката иска това — измърмори той. — Тя гълта такива работи... да, гълта ги.

— Ловци на таласъми — каза Филип Блейк, но го каза добродушно, без придиричливостта и антипатията, които би проявил един по-чувствителен човек.

Поаро отново сви рамене и отвърна:

— Такава е човешката природа. Вие и аз, мистър Блейк, не сме вчерашни и нямаме никакви илюзии по отношение на нашите събратя. Повечето от тях не са лоши хора, но, разбира се, не бива да се идеализират.

— Отдавна вече нямам илюзии — каза Блейк с жар.

— Но за сметка на това пък доста сте успели. Поне така казват.

— Ах! — очите на Блейк светнаха. — Чули сте значи?

Смехът на Поаро дойде точно навреме. Историята на Филип Блейк не беше поучителна, но бе забавна. Той се облегна назад,

отпусна се и около очите му се появиха бръчици, издаващи добро разположение на духа. На Поаро изведнъж му хрумна, че Блейк доста прилича на едно доволно прасе. Прасе. *Първото прасенце на пазар отиде...* Що за човек беше този Филип Блейк? Човек без грижи, както изглеждаше — преуспяващ, доволен, без разкаяния и тягостни угризения на съвестта от миналото, без натрапчиви спомени. Не, той беше едно добре хранено прасе, отишло на пазар и донесло у дома пълната пазарна стойност... Някога обаче Филип Блейк е бил може би по-различен. На младини трябва да е бил хубавец. Вярно, очите му не са много големи и като че ли малко сближени, но иначе е бил добре сложен, хубав младеж. На колко ли години беше сега? Някъде между петдесет и шестдесет. Тогава, по времето на смъртта на Крейл, е приближавал четиридесетте. Не е бил толкова философски настроен и не така отдаден на доволството си от всеки отлитащ миг, искал е от живота порече, а е получавал по-малко...

— Разбирате в какво положение съм — измърмори Поаро, колкото да каже нещо.

— Не, всъщност, знаете ли, да пукна, ако разбирам. — Борсовият агент отново се изправи в креслото си, а погледът му стана още по-проницателен. — Чакайте, вие... Да не сте писател?

— Не, не съвсем... фактически аз съм детектив.

Скромността на тази ремарка бе вероятно ненадмината до този момент.

— Разбира се! Всички знаем това. Прочутият Еркюл Поаро!

В гласа на Филип Блейк обаче се долавяше леко подигравателна нотка. По своята вътрешна нагласа Блейк бе твърде много англичанин, за да приеме сериозно претенциите на един чужденец. На своите приятели той щеше да каже:

„Чудат, малък измамник. Е, да, такива неща, предполагам, се нравят на жените.“

И въпреки че леко презрителното, покровителствено отношение беше точно това, към което се стремеше, Поаро все пак се ядоса. Този човек, този преуспяващ бизнесмен, не беше впечатлен от Еркюл Поаро! Това бе скандално!

— Приятно ми е — каза неискрено Поаро, — че вие така добре ме познавате. Нека да ви кажа, че моят успех се основава на психологията, на вечното защо в човешкото поведение. Това, мистър

Блейк, е, което интересува криминалния свят днес. В миналото основното беше любовната история. Известните престъпления се предаваха само от една-единствена гледна точка — любовната история, свързана с тях. В наши дни е съвсем различно: хората четат с интерес как д-р Крипън убива съпругата си, защото е едно едро женище, а той — малък и невзрачен и следователно тя го карала да се чувства непълноценен; четат за това, как една известна престъпница започнала да убива, защото, когато била на три години, баща ѝ здравата я хокал. Както казах, днес ни интересува защото в човешкото поведение.

Филип Блейк леко се прозя.

— Защото в повечето престъпления е достатъчно очевидно, бих казал. Обикновено пари.

— Ах, но драги ми господине — извика Поаро, — това защо съвсем не трябва да е очевидно. Там е цялата работа!

— И точно тогава на сцената се появявате вие?

— И точно тогава, както казахте, на сцената се появявам аз! Получих предложение да напиша отново историите на някои минали престъпления от психологична гледна точка. Моята специалност е психологията на престъплението и аз приех поръчката.

Филип Блейк се ухили.

— Доста съблазнителна, предполагам?

— Надявам се... наистина се надявам.

— Поздравявам ви. Сега може би ще ми кажете каква е моята роля?

— Но разбира се! Случаят Крейл, мосю.

Филип Блейк сякаш не се изненада, ала, изглежда, се умисли.

— Да, естествено — каза той, — случаят Крейл...

— Нали не ви е неприятно, мистър Блейк? — запита Поаро нетърпеливо.

Блейк сви рамене.

— Колкото до това, няма смисъл да ти е неприятно нещо, когато не си в състояние да го предотвратиш. Делото Каролайн Крейл е обществено достояние. Всеки би могъл да се залови да пише по него. Безсмислено е аз да се противопоставям. Все пак — нямам нищо против да ви призная — доста ми е неприятно наистина. Еймиъс Крейл беше един от най-добрите ми приятели. Жалко, че пак трябва да

се разравя цялата тази отвратителна история. Но такива неща се случват.

— Вие сте философ, мистър Блейк.

— Не, не. Просто съм видял достатъчно, за да знам, че срещу ръжен не се рита. Не се съмнявам, че вие ще го направите много по-фино, отколкото мнозина други.

— Най-малкото надявам се да го напиша с деликатност и такт — отвърна Поаро.

— Карате ме да се смея, като ви слушам.

Филип Блейк гръмогласно се разсмя, но личеше, че не му е смешно.

— Уверявам ви, мистър Блейк, наистина съм заинтригуван, не е само въпрос на пари. От все сърце искам да възкреса миналото, да усетя и видя събитията, които са се случили, да разбера какво се крие зад очевидното, да онагледя мислите и чувствата на актьорите в драмата.

— Не си спомням случаят да е бил особено заплетен. Съвсем очевидно беше — свирепа женска ревност. Това бе всичко.

— За мене ще представлява огромен интерес, мистър Блейк, ако мога да науча как сте реагирали на тази история.

Филип Блейк изведнъж се разгорещи, а лицето му почервения.

— Реакции, реакции! Не ми говорете като педант! Като че ли съм стоял там, за да реагирам! Вие, изглежда, не разбирате, че приятелят ми — казвам ви, моят приятел — беше убит, отровен! И ако бях действувал по-бързо, можеше да го спася.

— Откъде знаете, мистър Блейк?

— Ей тъй нà — знам. Предполагам, че вече сте изчели всички факти по делото?

Поаро кимна.

— Много добре. Онази сутрин значи брат ми Мерedit ми се обади по телефона. Беше доста уплашен. Една от неговите дяволски отвари липсваше, при това — дяволски смъртоносна. Какво направих ли? Казах му да дойде при мене, за да обсъдим случилото се, да решим какво да правим. „Да решим какво да правим!“ Не ми стига умът как съм могъл да бъда такъв нерешителен глупак! Трябваше да знам, че няма никакво време за губене. Трябваше направо да отида при Еймиъс

и да го предупредя, като му кажа: „Каролайн е задигнала една от отровите на Мередит, така че ти и Елза по-добре си отваряйте очите“.

Блейк се изправи и възбудено закри нагоре-надолу.

— Боже господи, човече, нима си въобразявате, че не съм премислял тези неща хиляди пъти. Аз знаех. Имах възможност да го спася, но се разтакавах, за да чакам Мередит! Как не съм могъл да разбера, че Каролайн не би се измъчвала от скрупули или угризения. Тя бе взела отровата, за да я използва и, за бога, щеше да я използва при първа възможност. Нямах да чака Мередит да открие липсата, я! Знаех... знаех, разбира се, че Еймиъс се намира в смъртна опасност, и нищо не направих!

— Мисля, че излишно се упрекувате, мосю. Не сте имали много време...

— Време? — прекъсна го другият. — Разполагах с маса време. Всичко беше в ръцете ми. Можех да отида при Еймиъс, както казах... но, разбира се, той вероятно нямаше да ми повярва. Крейл не беше човек, който лесно би повярвал, че го грози опасност. Щеше да се изсмее на такова нещо, а и той въобще не проумяваше колко проклета бе Каролайн. Аз обаче можех да отида при нея и да ѝ кажа: „Зная какво кроиш и какво си намислила да правиш, но ако Еймиъс или Елза умрат от конииново отравяне, ти ще увиснеш на въжето!“ Това щеше да я спре. Или пък да бях се обадил в полицията. Ох, толкова неща можех да направя, а вместо това аз се оставих да бъда повлиян от мудността и предпазливостта на Мередит. „Трябва да сме сигурни, да обсъдим, да знаем с положителност кой е взел отровата...“ Проклет стар глупак! През целия си живот не е могъл да вземе едно бързо решение! Добре, че е по-големият син и има имение, където да живее^[1]. Ако трябваше сам да печели пари, щеше да изгуби всичко до последното пени.

— Вие самият не сте ли имали съмнения за това, кой е взел отровата? — попита Поаро.

— Не, разбира се. Веднага разбрах, че е Каролайн. Аз, видите ли, я познавах много добре.

— Това е много интересно — каза Поаро. — Искам да зная, мистър Блейк, що за жена е била Каролайн Крейл.

— Тя съвсем не беше пострадалата невинна, за каквато я мислеха по време на процеса! — тросна се Блейк.

— Каква е била тогава?

Блейк отново седна и каза сериозно:

— Наистина ли искате да знаете?

— Наистина много бих искал да зная.

— Каролайн беше негодница. Негодница до мозъка на костите си. Забележете, тя имаше чар и така мило се държеше с хората, че това ги заблуждаваше напълно. Беше крехка и беззащитна на вид и така събуждаше у другите желание да я закрилят. Понякога, когато чета исторически романи, си мисля, че кралица Мери на шотландците е била малко като нея — винаги мила, нещастна, магнетична, а всъщност е била студена, пресметлива жена, интригантка, организираща убийството на Дарили и излязла суха от цялата работа. А и имаше зъл нрав. Не зная дали някой ви е казал какво е направила със сестра си, когато е била бебе... не беше от съществено значение за процеса, но я разкриваше напълно. Тя, знаете ли, беше ревнива. Майка ѝ се омъжила повторно и цялото ѝ внимание и любов били за малката Анджела. Каролайн не могла да понесе това и се опитала да убие бебето с парче желязо — ударила го по главата. За щастие ударът не се оказал фатален. Но да направиш такова нещо е направо ужасно.

— Да, наистина.

— Ето такава беше истинската Каролайн. Тя трябваше да е първа. Единственото нещо, което не можеше да понесе, беше да не е първа. В нея се криеше студен, егоистичен демон, способен да убива. На пръв поглед беше импулсивна, но в действителност бе пресметлива... Когато гостуваше в Олдърбъри като момиче, тя всички ни огледа критично и си състави своя план. Каролайн нямаше собствени пари. Аз не влизах в сметките ѝ, тъй като бях по-малкият брат и трябваше сам да си проправам път... Смешното е, че сега бих могъл да купя и Мередит, и Крейл, ако беше жив!... За известно време тя се спря на Мередит, но накрая се установи на Еймиъс. Той щеше да наследи Олдърбъри и въпреки че нямаше да получи много пари, тя разбра, че талантът му на художник е нещо изключително. Каролайн заложи не само на неговия гений, но и на парите, които той щеше да донесе... И спечели. Признанието за Еймиъс дойде рано. Не може да се каже, че беше на мода, но геният му на художник беше признат и картините му се купуваха. Виждали ли сте някоя негова картина? Тук има една. Елате да я видите.

Блейк заведе госта си в трапезарията и посочи стената вляво.

— Ето, това е Еймиъс.

Поаро съзерцаваше в мълчание. Изведнъж той бе зашеметен от мисълта как човек можеше да пропие със своята собствена магия един толкова неоригинален обект — ваза с рози върху лакирана махагонова маса. Изтъркана тема. Как тогава Еймиъс караше розите си да пламтят, да горят, вълнуващи и почти неприлично живи?! Лакираното махагоново дърво трептеше и сякаш бе одухотворено. Как да се обясни вълнението, което картината събуждаше? Защото тя беше вълнуваща. Размерите на масата сигурно щяха да притеснят полицейския началник Хейл — той щеше да се вайка, че нито една нормална роза няма точно такава форма или такъв цвят, щеше да си отиде с неясното учудване защо розите, които бе видял, не му харесват и щеше да започне да се дразни от кръгли махагонови маси, без да знае защо.

Поаро въздъхна леко и промълви:

— Да, всичко е съсредоточено тук.

Блейк го поведе обратно, мърморейки.

— Аз самият никога не съм разбирал изкуството. Не зная защо толкова много обичам да гледам тази работа, но обичам. Тя е... О, по дяволите всичко — тя е хубава.

Поаро закима енергично. Блейк предложи на госта си цигара, сам запали една и каза:

— Това е човекът... човекът, който е нарисувал онези рози, нарисувал и „Жената с коктейлен шейкър“, човекът, нарисувал онова поразително болезнено „Рождество“ — това е човекът, погубен в разцвета на силите си, напорист и силен, лишен от живот заради една отмъстителна, долна жена!... Ще кажете, че съм озлобен, че не трябва да съм така предубеден спрямо Каролайн. Тя имаше чар — усещал съм го. Но аз знаех... винаги съм знаел каква е истинската същност на тази жена. А тази жена, мосю Поаро, беше лоша. Тя бе жестока, зловна, грабителка!

— И все пак казаха ми, че мисис Крейл е трябвало да изтърпява доста трудности в живота си на омъжена жена?

— Да, като че ли не разгласи на всички за това! Вечната мъченица! Горкият Еймиъс. Брачният му живот бе един непрекъснат ад... или по-скоро би бил, ако не бяха неговите изключителни качества — изкуството му. Разбирате ли, той винаги го е имал като убежище. Когато рисуваше, не го бе грижа за нищо, отърсваше се от Каролайн и

нейните натяквания, и вечните кавги и крамоли. А те бяха непрестанни, знаете. Не минаваше и седмица без някоя люта разправия за това или онова. На нея така ѝ харесваше. Караниците, предполагам, я стимулираха, бяха ѝ отдушник. Тя можеше да каже всички груби, злобни и обидни думи, които ѝ хрумнат. И след някоя от тези разправии сигурно се е изнизвала, мъркайки доволна и сита като котка. Ала контрата оставаше в него. Той се нуждаеше от спокойствие, почивка, тих живот. Разбира се, човек като него не би трябвало да се жени. Домашната атмосфера не му се нравеше. Мъж като Крейл трябваше да има авантюри, но не и ангажиращи връзки — те го ядосваха.

— Той е споделял с вас?

— Е, знаеше, че му бях предан, и ме оставяше да виждам някои неща. Не се оплакваше, не беше такъв човек. Понякога ще рече: „По дяволите всички жени“. Или: „Не се жени, старче. Защо ти е ад тук, щом като го има на небето?“

— Вие знаехте за неговата връзка с мис Гриър?

— О, да. Поне виждах, че така ще стане. Каза ми, че се е запознал с чудесно момиче — била различна от всичко и всички, които познавал преди това. Не мога да кажа, че обърнах особено внимание на този факт — Еймиъс винаги се запознаваше с разни жени, които все бяха „различни“. Обикновено след месец, ако някой му ги споменеше, той щеше да се втрещи и да се чуди за кого става дума! Но тази Елза Гриър наистина беше различна. Разбрах това, когато отидох в Олдърбъри на гости. Беше го хванала здраво на въдицата си. Бедният Крейл! Направо ядеше от ръката ѝ като кученце.

— И Елза Гриър не сте харесвали?

— Не, не ми харесваше. Определено беше хищно същество. Тя също искаше да притежава Крейл — и тялото, и душата му. Все пак обаче мисля, че Елза би била по-добра за него от Каролайн. Тя може би щеше да го остави на мира, след като веднъж се увереше, че ѝ е сигурен. Или може би щеше да ѝ омръзне и да тръгне с някой друг. За Еймиъс най-добре би било да не се обвързва с никоя жена.

— Но това, изглежда, не е било по вкуса му?

Филип Блейк въздъхна и каза:

— Пустият му наивник винаги се забъркваше с разните там жени. И все пак те някак си означаваха твърде малко за него.

Единствените жени, които всъщност бяха оставили някакви следи в живота му, бяха Каролайн и Елза.

— Той обичаше ли детето? — попита Поаро.

— Анджела? О, ние всички обичахме Анджела. Тя беше чудо момиче, от нищо не се боеше. Горката ѝ гувернантка какъв живот само водеше! Да, Еймиъс обичаше Анджела, но понякога тя прекаляваше и той наистина се ядосваше, а тогава се намесваше Каролайн. Каро беше винаги на страната на Анджела и това окончателно довършваше Еймиъс. Той мразеше, когато Каро се съюзяваше с Анджела срещу него. Във всичко това, знаете, имаше малко ревност. Еймиъс ревнуваше за това, че Каро винаги поставяше Анджела на първо място и би направила всичко за нея. А Анджела ревнуваше от Еймиъс и се бунтуваше срещу егоистичните му похвати. Заминаването на Анджела за училище същата есен беше негово решение и малката се вбесяваше от това. Мисля, че не защото идеята за училище не ѝ харесваше — всъщност вярвам, че тя самата искаше да отиде, — но високомерният и безцеремонен начин, по който Еймиъс уреждаше нещата, я влудяваше. За отмъщение тя му погаждаше най-различни номера. Веднъж пхна в леглото му десет голи охлюва. Считам, че, общо взето, Еймиъс имаше право. Време беше момичето да се научи на малко дисциплина. Мис Уилямс бе много добра, но даже и тя признаваше, че вече трудно се справя с Анджела.

Блейк замълча, а Поаро каза:

— Когато попитах дали Еймиъс е обичал детето, имах предвид собственото му дете — неговата дъщеря.

— О, искате да кажете, малката Карла? Да, тя беше голяма сладурана и когато биваше в добро настроение, Крейл обичаше да си играе с нея. Но любовта към детето не би му попречила да се ожени за Елза, ако това имате предвид. Нямаше чак толкова чувства към малката.

— Беше ли Каролайн Крейл много привързана към дъщерята?

Лицето на Филип сякаш се сгърчи и той отвърна:

— Не бих казал, че тя не бе добра майка. Не, не мога да кажа това. Единственото нещо...

— Да, мистър Блейк?

— Това е единственото нещо в тази история, за което съжалявам — мисълта за детето. Такова трагично обкръжение за нейния млад

живот! Изпратиха я в чужбина при една омъжена братовчедка на Еймиъс. Надявам се, искрено се надявам, че са успели да опазят истината от нея.

Поаро поклати глава и каза:

— Истината, мистър Блейк, има навик да става известна. Даже след много години.

— Дали? — промърмори борсовият агент.

— В интерес на истината, мистър Блейк, ще ви помоля да направите нещо.

— Какво е то?

— Ще ви помоля да ми направите точно описание в писмен вид на това, което се е случило през онези дни в Олдърбъри, тоест ще ви помоля да напишете цялостен разказ за убийството и обстоятелствата, свързани с него.

— Но, драги ми човече, след всичкото това време?! Та аз ще бъда отчайващо неточен.

— Не непременно.

— Сигурно е.

— Не. Преди всичко с минаването на времето мозъкът задържа съществените неща и отхвърля несъществените.

— О, искате да кажете, едно по-общо описание?

— Ни най-малко. Имам предвид един подробен, съзнателен разказ за всяко събитие, което е станало, и всеки разговор, който можете да си спомните.

— А представете си, че ги помня погрешно?

— Бихте могли поне да дадете думите, които според вас се приближават най-много до истината. Разбира се, ще има празнини, но това не може да се избегне.

Блейк го изгледа с любопитство.

— Но каква е целта? Полицейските досиета ще ви опишат цялата работа много по-точно.

— Не, мистър Блейк. Ние говорим сега от психологична гледна точка. Аз не искам голи факти. Аз искам вашия личен подбор на фактите. Времето и паметта ви са отговорни за този подбор. Вероятно е имало неща, които са станали, и думи, които са били казани, и които напразно бих търсил в полицейските досиета. Неща и думи, които вие

никога не сте споменали, защото може би сте преценили, че не са от значение или защото сте предпочели да не ги повтаряте.

— Този мой разказ ще бъде ли публикуван? — запита Блейк остро.

— Разбира се, че не. Само аз ще го чета, за да ми помогне да направя своите заключения.

— И няма да цитирате от него без мое съгласие?

— Не, разбира се.

— Хм — каза Филип Блейк, — аз съм много зает човек, мосю Поаро.

— Аз разбирам, че ще загубите време, ще положите труд и ще бъда щастлив да ви предлага едно... разумно заплащане.

Настъпи кратко мълчание. После изведнъж Блейк каза:

— Не, ако го направя, ще бъде безплатно.

— А ще го направите ли?

— Не забравяйте — предупреди Блейк, — аз не мога да се закълча, че ще си спомня всичко точно.

— Това се подразбира.

— Тогава бих искал да го направя. Чувствувам, че някак си го дължа на Еймиъс Крейл.

[1] Според законите в Англия фамилното име винаги се наследява от най-големия син. ↑

VII ГЛАВА

ВТОРОТО ПРАСЕНЦЕ ВКЪЩИ СИ ОСТАНА

Еркюл Поаро не беше човек, който пренебрегва подробностите. Той грижливо обмисли подхода си към Мередит Блейк. Мередит беше, Поаро бе сигурен вече в това, съвсем различен от Филип Блейк. Натискът тук нямаше да има успех. Атаката трябваше да бъде бавна, постепенна. Поаро знаеше, че има само един начин да се превземе крепостта. Към Мередит Блейк трябваше да се подходи със съответните препоръки. Тези препоръки трябваше да бъдат социални, а не професионални. За щастие по време на своята кариера Поаро се бе сприятелил с много хора в най-различни графства. Девоншър не правеше изключение. Той се залови да прегледа какви възможности имаше в Девоншър. В резултат на това откри двама души, които бяха приятели или познати на мистър Мередит Блейк. Ето защо Поаро посети най-неочаквано Мередит Блейк, въоръжен с две писма: едното от лейди Мери Литън-Гор, благородна вдовица с ограничени средства, най-скромното създание на света, а другото — от един адмирал в оставка, чието семейство живееше в графството вече четири поколения.

Мередит Блейк прие Поаро с известно объркване. Напоследък той все по-често усещаше, че нещата не са такива, каквито бяха преди. Дявол да го вземе! Частните детективи си бяха частни детективи — хора, на които се поверяваше пазенето на сватбените подаръци по време на празненството, хора, при които отиваш, когато става някаква нечиста работа и трябва да я разбереш. Но ето нà, лейди Мери Литън-Гор пишеше: „Еркюл Поаро е мой стар и много ценен приятел. Моля ви, нали ще направите всичко възможно, за да му помогнете?“ А лейди Мери Литън-Гор не беше... не, решително не беше жена, която може да има нещо общо с детективи или с това, което те представляват. Адмирал Кроншо пък бе написал: „Много приятен човек — съвсем разумен. Ще бъда благодарен, ако направите за него каквото е по силите ви. Много е забавен. Може да ви разкаже цял куп интересни истории.“

И ето сега човекът стоеше пред него — една напълно невъзможна личност наистина! Неподходящо облекло, обувки с копчета и невероятни мустаци! Този човек изобщо не му беше по вкуса — вкуса на Мередит Блейк. И сигурно нито ходеше на лов, нито стреляше, нито пък можеше да играе нещо свястно. Чужденец!

Леко развеселен, Еркюл Поаро съвсем точно разчете мислите, които минаваха през главата на другия. Сам Поаро почувствува как любопитството му значително порасна, докато влакът се носеше на запад. Сега той щеше да види със собствените си очи мястото, където в действителност бяха станали онези отдавна отминали събития. Тук, в Хендкрос Менър, бяха живели двама братя, младежи, които ходели в Олдърбъри, шегували се, играели тенис, били приятели с един млад Еймиъс Крейл и едно момиче, наречено Каролайн. Оттук Мередит тръгнал за Олдърбъри онази фатална сутрин. Това бе станало преди шестнадесет години.

Еркюл Поаро изгледа с любопитство човека, който стоеше пред него учтив и малко смутен. До голяма степен такива бяха и очакванията на Поаро. Външно Мередит Блейк приличаше на всеки друг английски джентълмен от провинцията, притеснен финансово и обичащ живота сред природата. Палтото му от Харисов туид^[1] бе старо и раздърпано, лицето му бе лице на мъж на средна възраст, загрубяло от времето, приятно и с малко сякаш избледнели сини очи. Устните му бяха тънки, полускрити от разбъркани, фитилести мустаци. Поаро намираше, че Мередит Блейк е пълна противоположност на брат си: нерешителен и с бавни умствени процеси. Като че ли с годините неговият ритъм се бе забавил така, както пък този на брат му се бе ускорил. Както предвиждаше Поаро, Мередит Блейк не бе човек, когото можеш да накараш да се разбърза. Спокойният живот на английската провинция беше в кръвта му.

Мередит изглеждаше доста по-възрастен от брат си, мислеше детективът, макар че според думите на мистър Джонатан разликата бе само няколко години. Еркюл Поаро се гордееше с това, че знае как да се държи с хора, ненадраснали училищните разбирания. Сега не беше моментът да се прави на англичанин. Не, човек трябваше да бъде чужденец — направо чужденец — и щедро да му се прощава поради този факт. „Тези чужденци! Те, естествено, не знаят точно къде какво

да правят. Ще вземат да се ръкуват преди закуска! Все пак този човек наистина е свестен...”

Поаро се залови да създава такова впечатление за себе си. Двата мъже предпазливо разговаряха за лейди Мери Литън-Гор и адмирал Кроншо. Други имена също бяха споменати. За щастие Поаро познаваше братовчедката на един, снахата на друг. Той видя как в очите на скуайъра се прокрадна топлота. Човекът, изглежда, познаваше когото трябва. Хитро и с грация детективът навлезе в целта на своето посещение. Той бързо парира неизбежното отдръпване. Книгата — уви! — трябвало да бъде написана. Мис Крейл, която сега се наричала Льомаршан, много искала той, Поаро, да я редактира както трябва. За нещастие фактите били публично достояние, но доста би могло да се направи за тяхното представяне, така че да се избегне нараняването на хора, податливи към тези неща. Преди много време, мърмореше Поаро, той имал възможност да използва дискретно влиянието си с цел да се избягнат известни срамни пасажи в една мемоарна книга. Мередит Блейк се изчерви от гняв. Ръката му леко потрепера, докато пълнеше лулата си.

— Това е... това е ч-чудовищно — леко заекна той, — гдето се ровят в тези неща. Преди ш-шестнадесет години. Защо не оставят всичко, както си е?

Поаро сви рамене и каза:

— Съгласен съм с вас, но какво можете да направите? Такива неща се търсят. Всеки има право да възстанови едно доказано престъпление и да го коментира.

— На мене ми се вижда срамно.

— Уви — промълви Поаро, — времето, в което живеем, съвсем не е деликатно... Ще се изненадате, мистър Блейк, ако знаете за неприятните публикации, които съм успял... как да кажа... да омекотя. Имам голямо желание да направя всичко, което мога, за да пощадя чувствата на мис Крейл в тази история.

— Малката Карла! — промълви Мередит Блейк. — Онова дете — вече голяма жена. Да не повярва човек.

— Зная. Времето лети бързо, нали?

Блейк въздъхна и каза:

— Твърде бързо.

— Както ще видите в писмото, което ви връчих от мис Крейл — каза Поаро, — тя много иска да научи всичко възможно, което е свързано с тъжните събития от миналото.

— Защо? — попита Блейк с леко раздразнение. — Защо трябва да се ровим пак в тези неща? Колко по-добре би било всичко да се забрави!

— Вие казвате това, мистър Блейк, защото знаете миналото много добре. Не забравяйте, че мис Крейл не знае нищо, тоест знае само тази история, която е прочела в официалните доклади.

Мередит Блейк трепна и каза:

— Да, забравих. Горкото дете! Какво отвратително положение за нея! Шокът от истината и после тези бездушни, груби репортажи за процеса.

— Не можем да отдадем дължимото на истината — каза Поаро — само в едно правно изложение на фактите. Пропуснатите неща са тези, които имат значение. Емоциите, чувствата, характерите на актьорите в драмата. Смекчаващите вината обстоятелства...

Поаро замълча, а другият заговори нетърпеливо като актьор, на когото тъкмо е дошъл редът да си каже репликата.

— Смекчаващи вината обстоятелства! Точно така. Ако на света има смекчаващи вината обстоятелства, то те са тук, в този случай. Еймиъс Крейл беше стар приятел — неговото и моето семейство дружиха от няколко поколения, но трябва да се признае, че държането му беше направо възмутително. Той бе художник, разбира се, и това вероятно обяснява нещата. Обаче фактът си е факт — Крейл си позволяваше странни авантюри една след друга. Никой нормален и свестен човек не би приел подобно положение дори за миг.

— Любопитно е, че казвате такива неща — рече Поаро. — Това ме озадачаваше. Един добре възпитан мъж, един светски човек, не би излагал на показ авантюрите си.

Слабото нерешително лице на Блейк светна от въодушевление.

— Да — каза той, — но цялата работа е там, че Еймиъс никога не е бил обикновен човек! Той бе художник, знаете, и рисуването при него идваше на първо място, макар и понякога по много странен начин наистина! Аз самият не разбирам тези така наречени хора на изкуството и никога не съм ги разбирал. Разбирах малко Крейл, естествено, защото го познавах от малък. Семейството му беше също

като моето и в много отношения Крейл приличаше на прадедите си. Само където се намесваше изкуството, той се отклоняваше от обикновената норма. Еймиъс, знаете, изобщо не беше аматьор. Беше първокласен... наистина първокласен. А някои хора твърдяха, че е гений. Може би бяха прави, но в резултат на това той винаги бе неуравновесен, поне аз бих го обрисувал като такъв. Когато рисуваше картина, нищо друго нямаше значение. Не позволяваше нищо да му пречи. Беше като човек, изпаднал в транс: напълно отдаден на това, което вършеше. И чак когато завършеше картината, той се освобождаваше от вцепенението си и отново поемаше пътя на нормалния живот.

Блейк изгледа Поаро въпросително и последният кимна.

— Виждам, че разбирате. Е, това, мисля, обяснява защо се е получила тази особена ситуация. Той бе влюбен в онова момиче и искаше да се ожени за нея. Беше готов да остави жена си и детето си заради нея. Крейл беше започнал да я рисува тук и искаше да завърши картината. Нищо друго нямаше значение за него. Той не виждаше нищо друго. И фактът, че ситуацията е била невъзможна за двете жени в случая, изглежда, не му е минал през ума.

— Някоя от тях не разбираше ли неговото становище?

— О, да, до известна степен Елза го разбираше, предполагам. Тя беше ужасно въодушевена от рисуването му. Но положението бе трудно за нея... естествено. Колкото до Каролайн...

Той спря, а Поаро каза:

— Да, наистина... Каролайн.

Мередит Блейк отговори с известно запъване:

— Каролайн... аз винаги... Е, аз винаги съм бил привързан към Каролайн. Беше време, когато... когато се надявах да се ожения за нея, но мечтата ми умря още в зародиш. Все пак аз останах, ако мога така да се изразя, верен на... на нейните желания.

Поаро кимна замислен. Той усети, че тази малко старомодна фраза напълно охарактеризираше мъжа пред него. Мередит Блейк беше човек, който с готовност би служил на някакво романтично и достопочтено посвещение — би служил вярно на своята дама, при това без надежда за отплата. Всичко бе твърде много в неговия стил.

Детективът внимателно премери думите си и каза:

— Вие сигурно сте били възмутен от създалите се отношения заради Каролайн?

— Да. О, да. Аз... аз всъщност увещавах Крейл по този въпрос.

— Кога стана това?

— Всъщност в деня... деня, преди да се случи онази работа. Те, знаете, дойдоха тук на чай. Повиках Крейл настрана и... и му го казах, спомням си, даже му казах, че не е честно спрямо двете.

— Ах, вие сте казали това?

— Да. Видите ли, мислех, че той не разбира.

— Вероятно не.

— Казах му, че това поставя Каролайн в една крайно непоносима ситуация. Ако е имал намерение да се жени за онова момиче, той не е трябвало да допуска престоя ѝ в къщата и, хм, така да се перчи пред Каролайн. Казах му, че това е нетърпима обида.

— Какво отговори той? — попита Поаро с любопитство.

— Той каза — отвърна Блейк гнусливо: — „Каролайн трябва да го преглътне“.

Поаро вдигна вежди.

— В отговора му не е имало много съчувствие.

— Намирам, че беше отвратителен. Загубих самообладание и му рекох, че щом нехае за жена си, него сигурно никак не го е грижа колко много страда тя, обаче какво би казал за момичето? Нима не е ясно, че положението е отвратително и за нея? Отговорът му на това беше, че Елза също трябва да го преглътне! После продължи: „Ти, изглежда, не разбираш, Мередит, че това, което рисувам в момента, е най-хубавата ми картина досега. Казвам ти хубава е и няма да позволя на някакви си там ревниви и свадливи жени да ми попречат... не, по дяволите, няма да ми попречат...“ С него бе безполезно да се говори. Казах му, че той, изглежда, отдавна се е простил с всяко човешко благоприличие и че рисуването не е всичко. Той ме прекъсна и каза: „Ах, но то е всичко за мене“... Все още бях много ядосан и му отвърнах, че отношението му към Каролайн е било винаги ужасно неприлично, че животът ѝ с него е нещастен. Той ми отговори, че знаел това и че съжалявал. Съжалявал! Каза ми: „Зная, Мери, ти не вярваш, но такава е истината — животът на Каролайн с мене бе ад, а тя бе светица, но мисля, че знаеше всъщност с какво се нагърбва. Аз откровено ѝ казах какъв проклет, неморален егоист съм.“ Тогава му заявих доста ядосано, че той не

трябва да разбива семейството си, че трябва да помисли за детето и за всичко. „Разбирам — рекох му, — че момиче като Елза може да подлуди всеки мъж, но даже и заради нея трябва да прекратиш връзката си.“ Тя беше много млада и се впускаше в тази история презглава, но по-късно можеше горчиво да съжалява. „Не можеш ли да се стегнеш — попитах го, — да скъсаш с нея и да се върнеш при жена си?“

— А той какво каза?

— Просто изглеждаше... объркан. Потупа ме по рамото и рече: „Ти си добър човек, Мери, но си твърде сантиментален. Почакай, докато навърши картината, и тогава ще видиш, че съм бил прав.“ „По дяволите картината!“, казах му, а той се ухили и ми отвърна, че всички невротични жени в Англия накуп не могат да сътворят такова нещо. Тогава му казах, че би било много по-достойно, ако цялата тази работа бе спестена на Каролайн, докато картината бъде завършена. Крейл ми отговори, че грешката не била негова. Елза настоявала да издрънка всичко. Попитах го защо, а той ми отвърна: „Навила си е на пръста, че иначе няма да бъде честно. Иска всичко да бъде ясно и открито.“ Е, човек може да разбере това, естествено, и да изпита уважение към момичето. Колкото и лошо да се държеше, тя поне искаше да бъде честна.

— Честността понякога предизвиква доста ненужна болка и огорчение — отбеляза Поаро. Мередит Блейк го изгледа недоверчиво и въздъхна — такова схващане не бе съвсем по вкуса му.

— Беше много... мъчителен период за всички ни.

— Единственият човек, който, изглежда, не е бил повлиян от това, е бил Еймиъс Крейл — каза Поаро.

— И защо? Защото беше върл егоист. Сега си го спомням как се ухили на тръгване и каза: „Не се тревожи, Мери, всичко ще се нареди!“

— Непоправимият оптимист — промълви Поаро.

— Крейл не вземаше жените много навътре. Аз бих могъл да му кажа, че Каролайн е отчаяна.

— Тя каза ли ви това?

— Не с много думи, но винаги ще виждам лицето ѝ онзи следобед — бледо и напрегнато от една отчаяна веселост. Тя говори и се смя много, но очите ѝ... в тях имаше някаква болезнена печал —

най-покъртителното нещо, което бях виждал. При това тя бе толкова благородно същество.

Еркюл Поаро го изглежда секунда-две мълчаливо. Очевидно човекът пред него не чувствуваше ни най-малко неудобство да говори така за жената, която на следващия ден съзнателно бе убила съпруга си.

Мередит Блейк продължи. Сега той вече беше напълно преодолял първоначалната си подозрителна враждебност. Поаро притежаваше дарбата да слуша. За хора като Мередит Блейк възкресяването на миналото имаше определено очарование. В момента той говореше повече на себе си, отколкото на госта си.

— Трябваше да се досетя, предполагам. Тъкмо Каролайн насочи разговора към... към моето малко хоби. Трябва да призная, че душа и сърце влагам в него. Книгите на старите английски хербалисти са много интересен материал за изучаване. Преди е имало толкова много растения, които са били използвани в медицината и които ги няма днес в официалната Фармакопея. И наистина е поразително как разтвор от това или онова може да извърши чудеса. Изобщо може да не ви потрябва лекар. Французите разбират тези работи — някои от техните tisanes^[2] са първо качество.

Блейк разказваше вече с опиянение за хобито си.

— Чай от глухарче например — вълшебно нещо. Или отвара от шипки. Онзи ден четох, че отново идва на мода в медицината. О, да, трябва да призная, приготвянето на отвари ми доставя огромно удоволствие. Събирането на растенията в най-подходящото време, изсушаването им... стриването... и всичко друго. Станах дори суеверен и понякога съм събирал корени при пълнолуние по съветите на древните билкари. Въпросния ден, спомням си, изнесох пред гостите си беседа върху петнистия бучиниш. Той цъфти веднъж на две години, плодовете се събират в периода на зреене, малко преди да пожълтеят. Кониинът, знаете, е отмрял като лекарство и мисля, че в последната Фармакопея нищо не се споменава за конииновия разтвор... Колкото до това обаче аз доказах ползата му при коклюш, а също и при астма.

— Говорили сте за това в лабораторията си?

— Да. Разведох ги из нея и им обясних различните лекарства... Валерианът и начинът, по който той привлича котките — едно

смръкване и са готови! Попитаха ме за старото бие и аз им разказах за беладоната и атропина. На всички им беше много интересно.

— Всички? Какво включва тази дума?

Мередит Блейк изглеждаше малко изненадан, сякаш беше забравил, че слушателят му не е бил очевидец и не знае тези неща.

— О, цялата компания. Чакайте да видя: Филип беше и Еймиъс, разбира се... Каролайн... Анджеа и Елза Гриър.

— И това са били всички?

— Мисля, че... да. Да, сигурен съм. — Блейк го изгледа с любопитство. — Кой друг е трябвало да бъде там?

— Мислех, че може би гувернантката...

— О, разбирам. Не, онзи следобед нея я нямаше. Сега, струва ми се, няма да мога да си спомня името ѝ. Мила жена. Отнасяше се сериозно към задълженията си. Анджеа ѝ създаваше ядове, предполагам.

— Защо така?

— Ами тя беше мило дете, но имаше склонност към щуротии. Все ще скрои някой номер. Един ден пхна гол охлюв в гърба на Еймиъс, както бе унесен в рисуване. Той вдигна страхотна пара. Ругаеше я както му падне. И точно след този случай Крейл започна да настоява за училището.

— Да я изпратят на училище?

— Да. Не че не я обичаше, но понякога я намираше досадна. И мисля, че... винаги съм мислил, че...

— Да?

— Той малко ревнуваше. Видите ли, Каролайн робуваше на Анджеа. До известна степен може би Каролайн поставяше Анджеа на първо място, а на Еймиъс това хич не му се нравеше. Имаше си причина, разбира се. Няма да се спирам на това, но...

Поаро го прекъсна:

— Причината е, че Каролайн се е упрекувала заради своя постъпка, която е довела до обезобразяване на момичето.

— О, вие знаете за това? — възкликна Блейк. — Не исках да го споменавам. Всичко отдавна е отминало, но да — мисля, че тази бе причината за нейното отношение. Тя, изглежда, винаги считаше, че никога не ще може да направи достатъчно, за да компенсира случилото се.

Поаро кимна замислено и попита:

— А Анджела? Имаше ли тя зъб на заварената си сестра?

— О, не — не си втълпявайте такава мисъл. Анджела бе предана на Каролайн. Сигурен съм, че тя въобще не мислеше за тази стара история. Просто Каролайн не можеше да прости сама на себе си.

— Идеята за пансион понрави ли се на Анджела?

— Не, тя кипеше от яд срещу Еймиъс. Каролайн беше на страната на Анджела, но Еймиъс бе непреклонен. Въпреки горещия си темперамент той в много отношения беше добряк, но когато се заинатеше за нещо, всички други трябваше да отстъпят. И Анджела, и Каролайн се примириха.

— Тя трябваше да замине за училище... кога?

— През есента. Спомням си, че ѝ приготвиха необходимите неща. Ако не беше трагедията, щеше да замине след няколко дни, предполагам. Същата онази сутрин се говореше за стягането на багажа ѝ.

— А гувернантката? — попита Поаро.

— Какво гувернантката?

— Как прие тя тази идея? Това я е лишило от работата ѝ, нали?

— Да, хм, вероятно е така до известна степен. Малката Карла вземаше по няколко урока, но тя, разбира се, беше само на... колко... шест години или там някъде. За нея имаше бавачка. Мис Уилямс не можеше да остане заради Карла. Да, така се казваше — Уилямс. Странно, как нещата изплуват в съзнанието ти, когато се заговори за тях.

— Да, наистина. Вие се върнахте в миналото, нали? Възкресявате сцените... думите, които хората са казали, техните жестове... израженията на лицата им.

— Като че ли... да — каза бавно Мередит Блейк. — Но, видите ли, има празнини... липсват големи отрязъци. Спомням си например, останах като гръмнат, когато за първи път чух, че Еймиъс се кани да изостави Каролайн. Не мога обаче да си спомня дали той ми каза, или Елза. За спора си с Елза по този въпрос помня — искам да кажа, опитах се да ѝ обясня, че това е доста долна постъпка, а тя само се изсмя студено по своя си начин и каза, че съм старомоден. Да, сигурно съм старомоден, но все пак мисля, че бях прав. Еймиъс имаше жена и дете и трябваше да остане при тях.

— Но мис Гриър е считала, че такова виждане е остаряло?

— Да. Забележете, преди шестнадесет години на развода не се гледаше като на нещо обикновено, както е сега. Ала Елза беше момиче, което душа и свят даваше да е модерна. Становището ѝ беше, че когато двама души не са щастливи заедно, по-добре е да се разделят. Тя каза, че Еймиъс и Каролайн никога не са спирали да се карат и че за детето би било много по-добре, ако не расте в атмосфера на разногласия.

— И този неин аргумент не ви впечатли?

— През цялото време чувствавах — отвърна Блейк бавно, — че тя всъщност не разбира за какво говори. Елза просто бърбореше за тези неща; неща, които бе прочела в книгите или чула от приятелки — като папагал. Тя беше — странно е да го каже човек — някак си трогателна. Толкова млада и така самоуверена. — Мередит замълча за миг. — Има нещо в младостта, мосю Поаро, което е... което може да бъде... ужасно трогателно.

Поглеждайки го с известен интерес, Поаро каза:

— Зная какво имате предвид...

Блейк продължи, говорейки повече на себе си, отколкото на Поаро:

— Мисля, че отчасти поради тази причина се захванах да убедя Крейл. Той беше с двадесет години по-възрастен от момичето. Не беше справедливо.

— Уви! — измърмори Поаро. — Колко рядко човек успява да постигне резултат. Когато някой вземе някакво определено решение, особено ако е замесена жена, никак не е лесно да го отклониш от намерението му.

— Вярно е — рече Блейк. Тонът му беше един нюанс по-рязък. — Аз наистина нищо не постигнах с моята намеса. Но пък и не ме бива много да убеждавам. Никога не ме е бивало.

Поаро го стрелна с поглед. В тази тънка язвителност на тона той усети раздразнението на чувствителния човек от собствената му липса на индивидуалност. Детективът призна в себе си, че това, което Блейк току-що каза, е истина. Мередит Блейк не беше човек, който можеше да убеди някого в нещо или да го разубеди. Неговите добронамерени опити винаги биваха отхвърляни, обикновено със снизхождение, незлобливо, но категорично отхвърляни. Те нямаха тежест. По своята същност той беше неубедителен човек.

С подобаващ вид Поаро изостави болезнената тема на разговора и каза:

— Лабораторията с лекарствата и стимулантите съществува още, да?

— Не — отговорът дойде изведнъж, с почти болезнена острота. Мередит Блейк се изчерви и каза: — Изоставих цялата работа — разглобих я. Не можех повече да продължавам. Как бих могъл? След всичко, което се случи! Би могло да се каже, видите ли, че аз съм виновен за цялата история.

— Не, не, мистър Блейк, вие сте твърде чувствителен.

— Но нима не разбирате? Ако не бях събирал онези проклети билки... ако не бях се спрял на тях специално, ако не бях се хвалил с тях и не ги бях натрапил на вниманието на онези хора... Но аз и за момент не помислих... не допусках... как бих могъл?!

— Как наистина.

— Ала аз продължих да бърбуркам за тях, доволен от познанията си. Заслепен, самомнителен глупак. Посочих и онзи проклет кониин. Даже, какъвто съм глупак, ги заведох в библиотеката и им прочетох откъс от Фидий, описващ смъртта на Сократ. Прекрасен пасаж — винаги съм го харесвал. Но оттогава нямам покой.

— Намериха ли отпечатаци от пръсти върху шишето с кониина? — попита Поаро.

— Нейните.

— На Каролайн Крейл?

— Да.

— Не и вашите?

— Не. Видите ли, аз не бях пипал шишето. Само го посочих.

— Но въпреки това вие сигурно все някога сте го пипали?

— О, разбира се, но аз периодически почиствам шишетата от прах — никога не пускам тук прислужниците, естествено — и бях направил това преди четири или пет дни.

— И държите стаята заключена?

— Постоянно.

— Кога Каролайн Крейл е взела кониина от шишето?

Мередит Блейк отговори неохотно:

— Тя излезе от стаята последна. Аз я повиках, спомням си, и Каролайн излезе забързана — бузите ѝ малко порозовели, очите

широко отворени и възбудени. О, господи, и сега я виждам.

— Вие въобще говорихте ли с нея онзи следобед? — попита Поаро. — Искам да кажа, дискутирахте ли въобще ситуацията, възникнала между нея и съпруга ѝ?

Отговорът на Блейк беше муден и тих.

— Не директно. Тя изглеждаше, както ви казах, много разстроена. Когато по едно време бяхме останали за малко сами, аз ѝ казах: „Случило ли се е нещо, мила моя?“, а тя отвърна: „Всичко се е случило...“ Да бяхте чули отчаянието в гласа ѝ. Онези думи бяха абсолютната, буквалната истина. Нямаше где да се дене от нея — Еймиъс Крейл беше целият свят на Каролайн. Тя каза: „Всичко е минало свършено. С мене е свършено, Мередит.“ След това се разсмя и се обърна към другите — диво, неестествено весела.

Еркюл Поаро бавно кимна с глава. Той много наподобяваше китайски мандарин.

— Да, разбирам. Значи тъй е било...

Мередит Блейк изведнъж удари с юмрук и извиси глас. Той почти извика:

— И ето какво ще ви река, мосю Поаро: когато Каролайн Крейл каза в съда, че е взела отровата за себе си, аз мога да се закълна, че тя каза истината! По това време у нея изобщо не е имало мисъл за убийство. Кълна се, не е имало. Появила се е по-късно.

— Сигурен ли сте, че изобщо се е появила по-късно? — попита Поаро.

Блейк го изгледа втренчен и каза:

— Моля? Не разбирам съвсем...

— Питам ви дали мисълта за убийство изобщо се е появила. Напълно ли сте убеден вътре в себе си, че Каролайн Крейл умишлено е извършила убийство?

Дишането на Мередит Блейк стана накъсано.

— Но ако не... ако не... да не би да предполагате, хм, някакъв нещастен случай?

— Не непременно.

— Това, което казвате, с много странно!

— Така ли? Вие нарекохте Каролайн Крейл благородно създание. Благородните създания извършват ли убийства?

— Тя беше благородно същество, но все пак... ъ-ъ-ъ, имаше доста люти кавги, знаете!

— В такъв случай не е била толкова благородно създание?

— Напротив, беше... Ох, колко трудно е да се обяснят тези неща!

— Опитвам се да разбера.

— Каролайн повече приказваше — говореше необуздано. Тя можеше да каже: „Мразя те. Искam да умреш!“, но това не би означавало... не би предполагало действие.

— Значи по ваше мнение твърде нехарактерно би било мисис Крейл да извърши убийство?

— Вие представяте нещата по много необикновен начин, мосю Поаро. Мога само да кажа, че... да, струва ми се, наистина нехарактерно за нея. Обяснявам си го само с това, че е била провокирана до крайна степен. Тя обожаваше съпруга си. При тези обстоятелства една жена би могла... ъ-ъ-ъ, да убие.

Поаро кимна.

— Да, съгласен съм.

— Аз бях слисан в началото. Чувствувах, че не може да бъде вярно. И не беше вярно, ако разбирате какво искам да ви кажа — не истинската Каролайн го беше извършила.

— Но сте съвсем сигурен, че от правна гледна точка го е извършила Каролайн Крейл?

Мередит Блейк отново го изгледа втренчен.

— Скъпи човече, ако не е тя...

— Ами да, ако не е тя?

— Не мога да си представя някакво друго разрешение. Нещастен случай? Невъзможно, разбира се.

— Съвсем невъзможно, бих казал.

— А не мога да повярвам и в теорията за самоубийство. Тя трябваше да бъде разгледана, но беше крайно неубедителна за всички, които познаваха Крейл.

— Напълно.

— Така че какво остава? — попита Блейк.

— Остава възможността Крейл да е бил убит от някой друг — отвърна Поаро хладно.

— Но това е абсурдно.

— Така ли мислите?

— Сигурен съм. Кой би искал да го убие? Кой би могъл да го убие?

— По-вероятно е вие да знаете, отколкото аз.

— Нима вие сериозно вярвате, че...

— Може би не, но ме интересува да изследвам тази възможност. Помислете сериозно и ми кажете мнението си.

Мередит го гледа минута-две втренчено, после сведе поглед. След две минути той поклати глава и каза:

— Не мога да си представя някакво алтернативно решение. Бих искал да мога. Ако имаше причина да бъде заподозрян някой друг, аз с готовност бих повярвал в невинността на Каролайн. Не искам да мисля, че тя го е сторила. В началото не можах да повярвам. Но кой друг може да бъде? Кой друг е бил там? Филип? Най-добрият приятел на Крейл. Елза? Абсурдно. Аз? Приличам ли ви на убиец? Една почтена гувернантка? Няколко стари, верни прислужници? Може би ще допуснете, че детето Анджела е извършило убийството? Не, мосю Поаро, няма друга възможност. Никой друг не би могъл да убие Еймиъс Крейл освен съпругата му. Но той я тласна към това, така че в крайна сметка си е самоубийство, предполагам.

— Кое то значи, че е умрял в резултат на своите постъпки, макар и не от собствената си ръка?

— Да, чудноватото виждане може би, но... хм, нали знаете — причина и следствие.

— Мислили ли сте някога, мистър Блейк — попита Поаро, — че причината за убийство почти винаги се открива, когато изследвате личността на убития?

— Не точно... Да, мисля, че разбирам какво имате предвид.

— Докато не разберете точно какъв човек е бил убитият — каза Поаро, — вие не можете да видите ясно обстоятелствата на престъплението. Това именно търся — добави той. — Това, което вие и вашият брат ми помогнахте да направя — да възкреса човека Еймиъс Крейл.

Мередит Блейк пропусна основното в тази забележка, тъй като вниманието му бе привлечено от една-едничка дума.

— Филип? — бързо каза той.

— Да.

— Говорили сте и с него?

— Разбира се.

— Трябваше да дойдете първо при мене — отвърна рязко Блейк. Леко усмихнат, Поаро се поклони вежливо.

— Според законите на първородството това е така. Зная, че сте по-възрастният, но вие разбирате, че брат ви живее близо до Лондон и ми беше по-лесно да посетя първо него.

Мередит Блейк бе все още намръщен и леко подръпваше долната си устна.

— Трябваше да дойдете първо при мене — повтори той.

Този път Поаро не отговори. Той чакаше. След малко Блейк продължи:

— Филип — каза той — с предубеден.

— Да?

— Всъщност той е пълен с предразсъдъци... винаги е бил. — Притеснен, Мередит стрелна Поаро с очи. — Той се е опитал да ви настрои срещу Каролайн.

— Има ли значение след толкова... време?

Блейк шумно въздъхна.

— Зная. Забравям, че е било отдавна... че всичко е свършено. Никой вече не може да навреди на Каролайн. Но все пак не бих искал да имате погрешни впечатления за нея.

— Мислите, че брат ви би създал у мене погрешна представа за Каролайн?

— Откровено казано, да. Винаги е имало, видите ли — как да се изразя — известен антагонизъм между Филип и Каролайн.

— Защо?

Въпросът сякаш раздразни Блейк и той каза:

— Защо? Откъде да знам защо? Стават такива неща. Филип винаги се заяждаше с нея. Мисля, че се ядоса, когато Еймиъс се ожени за Каролайн. Не стъпи у тях повече от година. И все пак Еймиъс беше почти най-добрият му приятел. Всъщност тази беше причината, предполагам: Филип мислеше, че никоя жена не е достатъчно добра за Еймиъс. И вероятно е чувствувал, че намесата на Каролайн ще развали дружбата им.

— А това стана ли?

— Не, разбира се. Еймиъс все така обичаше Филип до последния си ден. Упрекваше го, че е грабител на пари, че развива корпорация и

че, най-общо казано, е еснаф. Филип не се обиждаше — само се ухилваше и казваше, че е хубаво, гдето Еймиъс има поне един достопочтен приятел.

— Как реагира брат ви на авантюрата с Елза Гриър?

— Знаете ли, малко ми е трудно да го кажа. Всъщност отношението му не може да се определи лесно. Беше раздразнен, мисля, от това, че Еймиъс така бе изглупял по момичето. Все казваше, че нищо нямало да излезе и че Еймиъс щял да съжалява, докато е жив. В същото време имам чувството... да, съвсем определено чувствам, че той просто беше мъничко доволен да види как Каролайн е изиграна.

Поаро вдигна вежди:

— Така ли е било наистина?

— О, не ме разбирайте погрешно. Не бих си позволил да кажа нещо повече от това, че въпросното чувство вероятно е било в подсъзнанието му. И той самият, мисля, едва ли е проумявал, че чувствава тъкмо това. Филип и аз не си приличаме много, но хората от една кръв са свързани. Единият брат често знае това, което мисли другият.

— А след трагедията?

Мередит Блейк поклати глава и лицето му се сгърчи от болка.

— Бедният Фил — каза той. — Беше ужасно смазан, просто съсипан от случилото се. Той винаги е бил привързан към Еймиъс. Мисля, че малко го боготвореше. Крейл и аз сме на една възраст. Филип беше с две години по-млад и винаги гледаше с уважение на Еймиъс. Да, за него беше голям удар. Той бе... страшно озлобен срещу Каролайн.

— Но в такъв случай поне не се е съмнявал?

— Никой от нас не е имал никакви съмнения — каза Мередит Блейк.

Настъпи мълчание. После Блейк захвана раздразнено да се вайка като някакъв неудачник.

— Всичко бе свършено, забравено и ето: идвате вие и разравяте всичко...

— Не аз. Каролайн Крейл.

Мередит го изглежда смаян.

— Каролайн? Какво искате да кажете?

Поаро го наблюдаваше.

— Каролайн Крейл втора — каза той.

Лицето на Блейк се отпусна.

— А, да — детето. Малката Карла. За момент... за момент се заблудих.

— Помислихте, че имам предвид истинската Каролайн Крейл? Помислихте, че именно тя — как да се изразя — няма да почива мирно в гроба си?

Мередит Блейк потрепери.

— Недейте, човече!

— Знаете ли, тя е писала на дъщеря си — предсмъртните ѝ думи, — че е невинна?

Мередит го изглежда втрещен.

— Каролайн е написала това? — гласът му изразяваше крайно недоверие.

— Да. — Поаро замълча за малко, после продължи: — Изненадан ли сте?

— И вие щяхте да се изненадате, ако я бяхте видели в съда. Горкото преследвано и беззащитно създание. Даже не се бореше.

— Пораженка?

— Не, не. Тя не беше такава. Беше, мисля, поради осъзнаването ѝ, че е убила човека, когото е обичала. Поне аз мислех така.

— Сега не сте толкова сигурен?

— Да напише такова нещо... тържествено... когато е умираше.

— Благородна лъжа може би? — подсказа Поаро.

— Може би. — Но в гласа на Блейк имаше съмнение: — Това не е... това не е в стила на Каролайн.

Еркюл Поаро кимна. И Карла Льомаршан бе казала същото. Карла притежаваше само незаличимия спомен на едно дете, но Мередит Блейк добре бе познавал Каролайн. Това бе първото доказателство, което Поаро получи, че на убеждението на Карла можеше да се вярва.

Мередит Блейк вдигна поглед към Поаро и бавно каза:

— Ако... ако Каролайн е невинна... ами че тогава цялата история е лудост! Аз не виждам никакво друго възможно решение...

Изведнъж той се нахвърли върху Поаро:

— А вие? Какво мислите вие?

Последва мълчание.

— Засега — каза най-после Поаро — не мисля нищо. Просто събирам впечатления каква е била Каролайн Крейл, какъв е бил Еймиъс Крейл, какви са били хората, които са били там по онова време. Какво точно се е случило през онези два дни. Това е, от което имам нужда. Да прегледам обстойно фактите един по един. Вашият брат ще ми помогне, ще ми изпрати писмен разказ за събитията така, като си ги спомня той.

— Нищо няма да научите от това — каза троснато Блейк. — Филип е зает човек. Щом нещо е свършено и минало, той го забравя. Вероятно ще си спомни нещата съвсем объркано.

— Празници ще има, естествено, аз разбирам това.

— Чуйте какво ще ви кажа... — Мередит замълча изведнъж, след това продължи, почервявяйки леко, докато говореше. — Ако желаете, аз... аз мога да направя същото. Искам да кажа: ще бъде един вид съпоставяне, нали?

— Ще бъде изключително полезно. Идеята ви е превъзходна, отлична! — каза Поаро с топлота.

— Точно така — ще напиша. Имам едни стари дневници. Забележете — Блейк се засмя стеснително, — не ме бива много в литературния език. Даже правописът ми не е много добър, но вие... Вие няма да придириате?

— Ах, на мене не ми трябва стил. Нужен ми е един обикновен разказ за всичко, което можете да си спомните: какво е казал всеки един, как е изглеждал — просто какво се е случило. Не се безпокойте, ако нещо ви се вижда несъществено. Всичко помага за атмосферата, така да се каже.

— Да, разбирам това. Трябва да е трудно да си представите визуално хора и места, които никога не сте виждали.

Поаро кимна.

— Има още нещо, за което искам да ви помоля. Олдърбъри е съседното имение на това, нали? Ще бъде ли възможно да отида там, да видя със собствените си очи мястото, където е станало нещастieto?

— Мога да ви заведа там веднага — каза бавно Мередит. — Но, разбира се, имението е много променено.

— Обаче не е строено наново?

— Не, слава богу. Не е чак толкова зле. Сега е нещо като общежитие. Купи го някаква организация. Тълпи от млади хора идват

тук през лятото и, естествено, всички стаи бяха преградени и разделени на малки кабинки. Дворът на имението също доста се промени.

— Трябва да го възкресите за мене с обясненията си.

— Ще се постарая. Да бяхте го видели в онези дни! Беше едно от най-прекрасните имена, които познавам.

Мередит Блейк излезе през вратата на терасата и поведе госта си надолу по билото на един зелен хълм.

— Кой извърши продажбата?

— Изпълнителите на завещанието от името на детето. Тя наследи всичко, което имаше Крейл. Той не беше оставил завещание, така че, предполагам, имуществото е било автоматически поделено между съпругата и детето му. Завещанието на Каролайн също оставяше всичко на детето.

— И нищо на природената ѝ сестра?

— Анджела имаше свои собствени пари, оставени ѝ от нейния баща.

Поаро кимна.

— Разбирам — след това той изведнъж извика: — Но къде ме водите? Пред нас е морският бряг!

— Ах, трябва да ви обясня нашата география. След минутка сам ще се убедите. Има едно малко, тясно заливче, видите ли, наричат го Камъл Крийк. То се врязва в сушата — изглежда почти като устие на река, но не е. Това е просто морето. За да стигнете до Олдърбъри по суша, трябва да тръгнете към вътрешността и да заобиколите заливчето, но най-краткият път от едната къща до другата е да преминете с лодка през тясното заливче. Олдърбъри е точно насреща — там. Вижда се между дърветата.

Те бяха излезли на малка пясъчна ивица. Срещу тях се възправи горист хълм, а високо горе сред дърветата се белееше къща.

На брега имаше две лодки. Мередит Блейк, подпомогнат малко несръчно от Поаро, избута едната във водата и след малко двамата гребяха към отсрещната страна.

— В онези дни винаги минавахме оттук — обясни Мередит. — Освен ако имаше буря или валеше. Тогава вземахме кола. Но е почти три мили, ако заобиколите по другия път.

Той спря лодката точно до каменния кей на другия бряг и хвърли презрителен поглед към няколко дървени бунгала с циментови тераси.

— Всичко туй е ново. Преди имаше навес за лодки — стара, разнебитена барака — и нищо друго. Минавахме по брега и се къпехме ей там, зад онези скали.

Блейк помогна на госта си да скочи от лодката, завърза я и тръгна нагоре по стръмна пътека.

— Не вярвам да срещнем някого — мимоходом каза той. — През април тук няма никой освен на Великден. Без значение е, дори и да срещнем. Аз се погаждам със съседите си. Слънцето е превъзходно днес — сякаш е лято. И тогава беше чудесен ден. Все едно че беше юли, а не септември. Слънцето — ярко, ала ветрецът — мразовит.

Пътеката излизаше от горичката и заобикаляше подножието на няколко скали. Мередит посочи нагоре с ръка.

— Това е, което наричат Батарейта. Ние сме горе-долу под нея. Заобикаляме подножието ѝ.

Блейк и Поаро отново навлязоха сред дърветата, а пътеката пак направи остър завой и те се озоваха пред една врата, вградена във висока стена. Самата пътека продължаваше зигзагообразно нагоре, но Мередит отвори вратата и двамата мъже минаха през нея.

За момент Поаро бе заслепен, излизайки от сянката. Батарейта представляваше плато — дърветата бяха изсечени — с бойници и оръдие. Създаваше впечатление, че е увиснала над морето. Над нея и зад нея имаше дървета, но откъм страната на морето — долу, нямаше нищо друго освен ослепително синя вода.

— Красиво място — каза Мередит и кимна пренебрежително към някакъв павилион, построен на задната стена. — Това, разбира се, го нямаше, а само една стара, схлупена барака, където Еймиъс си държеше пособията за рисуване, няколко шишета бира и шезлонги. Тогава я нямаше и циментовата тераса. Имаше само една пейка и маса, направени от желязо и боядисани. Това беше всичко. Все пак не се е променило много. — В гласа му се прокрадна плачлива нотка.

— Значи тук е станало? — каза Поаро.

Мередит кимна.

— Пейката беше там — горе, до навеса. Крейл лежеше прострян върху нея. Имаше навика да лежи така понякога, когато рисуваше. Направо се просваше долу и гледаше някъде втренчено, след туй —

хоп! — скачаше и започваше да нанася боите като луд. — Блейк направи пауза. — Ето защо, знаете, той изглеждаше... почти естествен. Сякаш беше заспал — просто задрямал. Но очите му бяха отворени... и той просто... се беше вдървил. Лекарството, разбирате ли, парализира. Няма никаква болка. Винаги... винаги съм бил благодарен за това...

— Кой го е намерил? — попита Поаро, макар че вече знаеше.

— Тя — Каролайн. След обяда. Аз и Елза, предполагам, сме били последните, които са го видели жив. Сигурно още тогава е започнало — той изглеждаше особен. Не ми се иска да говоря за това. Ще ви го напиша — така е по-лесно.

Той рязко се обърна и излезе от Батарейта. Поаро го последва мълчаливо и двамата продължиха нагоре по виещата се пътека. Малко по-горе, над Батарейта, имаше друго плато, забулено от дървета. Тук имаше пейка и маса.

— Тези не са се променили толкова — каза Мередит. — Пейката обаче нямаше чак толкова кръчмарски вид. Просто си беше желязна, боядисана пейка — твърда за седене, но пък гледката е прекрасна.

Поаро се съгласи. През оградата от дървета погледът минаваше над Батарейта и стигаше чак долу до устието на заливчето.

— Онази сутрин поседях известно време тук, горе — обясни Мередит. — Тогава дърветата не бяха толкова големи. Зъберите на Батарейта се виждаха съвсем ясно. Точно там, знаете, позираше Елза. Беше седнала върху един зъбер с извърната глава.

Блейк размърда леко рамене.

— Дърветата растат по-бързо, отколкото ние си мислим — измърмори той. — О, хм, значи остарявам. Хайде да отидем до къщата.

Те продължиха по пътеката и стигнаха до една хубава стара къща в георгиански стил. Тя беше надстроена, а на близката зелена морава се виждаха около петдесет малки дървени кабинки.

— Младежите спят там, а момичетата — в къщата — поясни Мередит. — Вярвам, че тук няма какво да искате да видите. Всички стаи са преградени. Навремето имаше малка оранжерия тук, но тези хора построиха закрыта веранда. Е, предполагам, че прекарват ваканциите си приятно. Не може да се запази всичко, както е било, и толкова по-жалко.

Той рязко се обърна.

— Ще се върнем долу по друг път. Всичко... всичко възкръсва пред мене, знаете. Призраци, навсякъде призраци.

Двамата мъже се върнаха при кея по друг, малко по-дълъг и по-лъкатушещ път. Никой не говореше. Поаро уважаваше настроението на спътника си.

Когато стигнаха отново в Хендкрос Менър, Мередит Блейк изведнъж каза:

— Аз, знаете ли, купих онази картина, гдето я рисуваше Еймиъс. Не можех да понеса мисълта да я продадат, хм... на търг... и хиляди грубияни с мръсно подсъзнание да я зяпат. Беше красива творба. Еймиъс каза, че е най-хубавото нещо, което някога е правил. Няма да се изненадам, ако е бил прав. На практика картината бе завършена. Той искаше да поработи над нея само ден или два. Бихте ли... бихте ли искали да я видите?

— Да, разбира се — каза бързо Поаро.

Блейк преведе госта си през фоайето и извади от джоба си ключ, отключи някаква врата и двамата влязоха в една голяма стая, миришеца на прах. Капаците на прозорците бяха плътно затворени. Блейк прекоси стаята и ги отвори. След това с малко труд той успя да отвори един от прозорците и вълна от ароматен пролетен въздух лъхна в стаята.

— Така е по-добре — каза Мередит.

Той стоеше до прозореца, вдишвайки свежия въздух, а Поаро се приближи до него. Нямаше нужда да пита какво е представлявала стаята преди. Лавиците бяха празни, но следите върху тях показваха къде са стояли шишетата. До едната стена, на която го имаше умивалник, беше подпрян някакъв изоставен химически апарат. Всичко бе покрито с дебел слой прах.

Мередит Блейк гледаше през прозореца.

— Как добре си спомням всичко. Стоях тук, миришех жасмина и приказвах ли, приказвах аз, глупакът, за безценните си лекарства и дестилати!

Поаро разсеяно се пресегна през прозореца и отскубна стръкче жасминови листа, току-що изникнали от стеблото.

Мередит Блейк решително прекоси стаята. На стената имаше картина, покрита с платно. Блейк дръпна платното настрани.

Поаро затаи дъх. Досега той бе видял четири картини на Еймиъс Крейл: две в галерията Тейт, една — у един лондонски търговец, и един натюрморт — вазата с розите. Но сега той гледаше това, което самият художник бе определил като своята най-хубава картина, и Поаро веднага разбра какъв превъзходен художник е бил Крейл.

Картината притежаваше една примитивна, повърхностна загладеност. На пръв поглед би могло да е плакат — така измамно груби бяха контрастите ѝ. Едно момиче, момиче в яркожълта риза и тъмносини панталони, седнало върху сива стена, огряно щедро от слънцето, на фона на бурно синьо море. Тема, подходяща тъкмо за плакат.

Но първоначалното впечатление лъжеше: чувствуваше се едно леко отклонение — изумителната ослепителност и чистота на светлосянката. А момичето...

Да, това беше самият живот — всичко, което представляваше, което можеше да бъде животът, младостта, чистата пламтяща виталност. Лицето беше пълно с живот, а очите...

Толкова много жизненост! Толкова страстна младост! Значи това е видял Еймиъс Крейл у Елза Гриър, което го е направило сляп и глух за благородното създание — неговата съпруга. Елза беше животът. Елза беше младостта.

Едно превъзходно, стройно, наперено същество. Арогантно извърнало глава, очите — нахално триумфиращи, гледат към тебе, дебнат те, чакат...

Еркюл Поаро разпери ръце:

— Това е една знаменита... да, знаменита е...

— Тя беше толкова млада... — каза Мередит и гласът му секна.

Поаро кимна. „Какво имат предвид повечето хора, когато казват това — мислеше си той — толкова млада — нещо невинно, нещо трогателно, нещо беззащитно. Но младостта не е такава! Младостта е груба, младостта е силна, младостта е могъща... да, и жестока! И още нещо — младостта е ранима.“

Детективът последва домакина до вратата. Сега интересът му към Елза Гриър, която предстоеше да посети, бе много пораснал. Какво ли бяха направили годините с това страстно, триумфиращо, първично дете?

Поаро пак погледна картината.

Тези очи: дебнеха го... дебнеха го... Казваха му нещо... Ами ако той не можеше да разбере какво му казваха? А истинската жена щеше ли да му каже? Или пък те казваха нещо, което истинската жена не знаеше?

Такава арогантност, такова предчувствие за победа.

А после идва Смъртта и отнема жертвата от тези нетърпеливи, жадни млади ръце... И светлината в пламенните, предчувстващи очи угасва. Какви ли бяха сега очите на Елза Гриър?

Поаро излезе от стаята, като хвърли последен поглед към картината. „Била е прекалено много жива“ — помисли си той и се почувствува малко... уплашен...

[1] Висококачествен плат, ръчно производство, който се изработва на остров Хирис, Хебридските острови. ↑

[2] Tisane — билков чай (фр.). — Б.пр. ↑

VIII ГЛАВА

ТРЕТОТО ПРАСЕНЦЕ ХАПНА ПЕЧЕНО МЕСЦЕ

Къщата на Брук Стрийт имаше сандъчета с огромни лалета пред прозорците. Вътре във фоайето внушителна ваза с бял люляк изпускаше талази от аромат към отворената входна врата.

Иконом на средна възраст пое шапката и бастуна на Поаро. Появи се лакей, който на свой ред ги пое, а икономът почтително измърмори:

— Бихте ли ме последвали оттук, сър?

Поаро го последва през фоайето надолу по три стъпала, отвори се врата и икономът произнесе името му съвсем правилно, сричка по сричка. После вратата се затвори зад гърба му, един висок, слаб мъж стана от креслото до камината и се приближи към него.

Лорд Дитишам нямаше още четиридесет години. Той беше не само пер в кралството, но също и поет. Две от неговите фантастични поетически драми бяха поставени на сцена при огромни разходи и постигнаха *succes d'estime*^[1]. Челото му беше доста изпъкнало, брадичката — остра, а очите и устата — неочаквано хубави.

— Седнете, мосю Поаро — каза той.

Поаро седна и прие цигарата, предложена му от домакина. Лорд Дитишам затвори кутията, драсна клечка кибрит и я поднесе към Поаро, за да запали цигарата му, а след това сам той седна и погледна замислено посетителя си.

— Зная, че сте дошли да се видите със съпругата ми — каза той.

— Лейди Дитишам беше така любезна да ми определи среща — отговори Поаро.

— Да.

Настъпи мълчание.

— Надявам се, не възразявате, лорд Дитишам? — осмели се да попита Поаро.

Слабото замислено лице бе преобразено от неочаквана, бърза усмивка.

— На възраженията на съпрузите в днешно време никой не гледа сериозно, мосю Поаро.

— Значи възразявате?

— Не. Не мога да кажа това, но трябва да призная, че съм малко обезпокоен от ефекта върху съпругата ми. Нека бъда напълно откровен. Преди доста години, когато е била съвсем младо момиче, жена ми е преминала през ужасно изпитание. Надявам се, че вече се е съвзела от шока. Имам основание да вярвам, че го е забравила. Сега се появявате вие и вашите въпроси непременно ще събудят тези стари спомени.

— Съжалявам за това — каза учтиво Поаро.

— Не зная точно какъв ще бъде резултатът.

— Мога само да ви уверя, лорд Дитишам, че ще бъде възможно най-дискретен и ще направя всичко, което е по силите ми, за да не разстроя лейди Дитишам. Без съмнение тя има деликатен и чувствителен темперамент.

След това другият внезапно и неочаквано се разсмя.

— Елза? — каза лордът. — Елза е здрава като кон!

— Тогава... — Поаро тактично замълча. Ситуацията го заинтригува.

— Жена ми е годна да издържи колкото искате шокове. Интересно дали се досещате за причината, поради която иска да ви види?

— Любопитство — отвърна кротко Поаро.

— Ах, значи разбирате?

— Неизбежно е — каза детективът. — Всяка жена би искала да види един частен детектив! Мъжете ще му кажат да върви по дяволите.

— И някои жени също биха могли да му кажат да върви по дяволите.

— Но след като го видят. Не преди това.

— Може би — лорд Дитишам направи пауза. — Какъв е замисълът на тази книга?

Еркюл Поаро сви рамене.

— Хората възкресяват стари мелодии, стари театрални постановки, стари костюми. Също и стари престъпления.

— Пфю! — каза лорд Дитишам.

— Пфю, ако щете, но с това не можете да промените човешката природа. Убийството е драма. Желанието за драма у човека е много силно.

— Зная, зная... — измърмори лорд Дитишам.

— Ето виждате — каза Поаро, — че книгата трябва да бъде написана. Моята задача е да се погрижа да няма очебиещи неверни твърдения и груби изопачавания на познати факти.

— Мислех, че фактите са обществено достояние.

— Да, но не и тяхното тълкуване.

— Какво точно искате да кажете с това, мосю Поаро? — запита рязко Дитишам.

— Скъпи лорд Дитишам, има много начини, по които може да се тълкува например един исторически факт. Да вземем многобройните книги, които са написани за вашата кралица Мери на шотландците. Тя е представена като мъченица, като безпринципна и разпътна жена, като малко глуповата светица, като убийца и интригантка и пак като жертва на случайностите на съдбата! Имате избор.

— А в този случай? Крейл е бил убит от жена си — това, разбира се, е безспорен факт. На процеса съпругата ми беше по мое мнение незаслужено оклеветена. След това на излизане от съда бе принудена да се крие. Общественото мнение беше много враждебно настроено към нея.

— Англичаните — каза Поаро — са много морални.

— Дявол ги взел, така е! — каза лорд Дитишам и добави, гледайки Поаро: — А вие?

— Аз — отвърна Поаро — водя съвсем почтен живот, което не значи, че разбирам много от морал.

— Чудил съм се понякога — каза лорд Дитишам — каква ли е била тази мисис Крейл и цялата история за оскърбената съпруга. Имам чувството, че зад това се крие нещо.

— Съпругата ви може би знае — съгласи се Поаро.

— Жена ми — отвърна лордът — не е споменала случая нито веднъж.

Поаро го погледна с нараснало любопитство.

— Започвам да разбирам... — каза детективът.

— Какво разбирате? — тросна се другият.

— Творческото въображение на поета... — отвърна Поаро с поклон.

Лорд Дитишам се изправи и позвъни със звънеца.

— Жена ми ви чака — каза той грубо.

Вратата се отвори.

— Звъняхте ли, милорд?

— Заведете мосю Поаро при нейно височество.

Два етажа по стълбите нагоре, краката потъват в меките дебели килими. Приглушена светлина. Пари — навсякъде пари. Вкус — не толкова. Стаята на лорд Дитишам бе мрачна и неприветлива, но тук в къщата имаше само изключително изобилие. Най-доброто. Не непременно най-натрапващото се или най-екстравагантното. Просто „най-скъпи предмети“ и липса на въображение. „Печено месце? — каза си Поаро. — Да, печено месце!“

Въведоха го в не много обширна стая. Голямата приемна беше на първия етаж. Това бе личната всекидневна на господарката на дома, а самата господарка седеше до решетката на камината, когато известиха за Поаро и той влезе.

Една фраза подскочи в съзнанието му и се загнезди дълбоко.

Тя умря млада...

Такава беше мисълта му, след като видя Елза Дитишам — някогашната Елза Гриър.

Той никога не би я познал от картината, която Мередит Блейк му бе показал. Преди всичко това бе картина на младостта, на живота. Тук нямаше младост, а може би никога не бе имало. И все пак Поаро разбра нещо, което не можеше да се види от картината на Крейл — Елза беше красива. Да, жената, която се приближи и му протегна ръка, беше много красива. И съвсем не стара, разбира се. Най-после на колко години беше тя сега? На не повече от тридесет и шест, ако е била на двадесет по време на нещастиято. Черната ѝ коса беше превъзходно подредена около добре оформената ѝ глава, чертите ѝ бяха почти класически, гримът — изящен.

Поаро почувствува странно жегване. Вината вероятно бе на мистър Джонатан и приказките му за Жулиета. Тук нямаше Жулиета, освен ако човек можеше да си я представи останала жива... продължаваща да живее без Ромео... Не беше ли най-важното в ролята на Жулиета да умре млада?

Елза Гриър бе оставена да живее...

Тя го поздрави с равен, малко монотонен глас.

— Толкова съм заинтригувана, мосю Поаро. Седнете и ми кажете какво желаете от мене.

„Но тя не е заинтригувана — помисли си Поаро. — Нищо не я интересува.“

Големи сиви очи — като мъртви езера.

По свой навик Поаро стана малко повече чужденец от друг път.

— Смутен съм, мадам. Наистина съм смутен! — възкликна той.

— О, не, защо?

— Защото разбирам, че това... това възкресяване на една минала драма ще бъде изключително болезнено за вас!

Лейди Дитишам сякаш се развесели. Да, тя бе развеселена — съвсем истински развеселена.

— Предполагам — каза тя, — че съпругът ми ви е пхнал тази идея в главата? Той се видя с вас, когато пристигнахте, но, естествено, нищичко не разбира. Никога не е разбирал. Аз въобще не съм чувствителната личност, за която той ме мисли.

Веселостта все още беше в гласа ѝ.

— Баща ми, знаете, е бил воденичар. Сам се издигнал и направил състояние. Това нямаше да стане, ако кожата му не е била дебела. Аз съм същата.

„Да, вярно — помисли си Поаро. — Само дебелокожа жена би могла да дойде и да остане на гости в къщата на Каролайн Крейл.“

— Какво ще искате от мене? — каза лейди Дитишам.

— Сигурна сте, мадам, че припомнянето на миналото няма да е болезнено за вас?

Тя се замисли за момент и Поаро изведнъж разбра, че лейди Дитишам е много откровена жена. Тя би излъгала по необходимост, но никога, ако можеше да избира между истината и лъжата.

Елза Дитишам бавно каза:

— Не, не е болезнено. Даже бих искала да е.

— Защо?

— Толкова е глупаво — никога нищо да не чувствавам! — раздражено рече тя, а Еркюл Поаро си помисли: „Да, Елза Гриър е мъртва...“

На глас той каза:

— Във всеки случай, лейди Дитишам, това много улеснява моята задача.

— Какво искате да знаете? — весело попита тя.

— Имате ли добра памет, мадам?

— Сравнително добра, мисля.

— И сте сигурна, че няма да ви причини болка припомнянето на онези дни в подробности?

— Няма да ми причини никаква болка. Нещата могат да ви наранят само тогава, когато се случват.

— Зная. С някои хора е така.

— Точно това моят съпруг Едуард не може да разбере — каза лейди Дитишам. — Той мисли, че процесът и всичко друго е било ужасно изпитание за мене.

— А не беше ли?

— Не, хареса ми — отвърна Елза Дитишам. Гласът ѝ звучеше така, сякаш си бе спомнила нещо със задоволство. — Господи, как само се нахвърли върху мене онзи стар звяр, Диплийч. Той е самият дявол, ако щете. Хареса ми да се боря с него. Не успя да ме повали.

Тя погледна към Поаро с усмивка.

— Надявам се, че не разрушавам илюзиите ви. Бях момиче на двадесет години — трябваше сигурно да се валям в праха и да агонизирам от срам или нещо подобно. Но не стана така. Не ме беше грижа какво ми говорят. Искях само едно нещо.

— Какво?

— Да я обесят, разбира се — каза Елза Дитишам.

Той забеляза ръцете ѝ — красиви ръце, но с дълги, извити нокти. Хищни ръце.

— Мислите, че съм отмъстителна? — каза тя. — Да, отмъстителна съм към всеки, който ме нарани. За мене онази жена беше най-долната жена на света. Тя знаеше, че Еймиъс ме обича и че щеше да я остави... и тя го уби, за да го нямам аз.

Елза Дитишам погледна Поаро.

— Не мислите ли, че това е твърде долно?

— Вие не разбирате и не съчувствувате на ревността?

— Не. Мисля, че не. Ако си загубил, загубил си. Щом не можеш да задържиш съпруга си, остави го да си отиде с достойнство. Собственическото чувство е това, което не разбирам.

— Може би щяхте да го разберете, ако се бяхте омъжили за Еймиъс.

— Не вярвам. Ние не бяхме... — изведнъж тя се усмихна на Поаро. Той усети, че усмивката ѝ е малко смразяваща — така чужда на всякакво човешко чувство.

— Бих искала да разберете правилно следното нещо — каза тя. — Не мислете, че Еймиъс Крейл бе прелъстил младо и невинно момиче. Въобще не беше така! От двамата аз бях тази, която пое отговорността. Запознах се с Еймиъс на един прием и хлътнах по него... Знаех, че трябва да го имам.

Пародия, гротескна пародия, но...

*... и аз ще сложа богатствата си в твоите нозе
и ще те следвам, господарю мой, до края на света!*

— Въпреки че беше женен?

— Нарушителите ще бъдат съдени? Само че едно предупреждение, напечатано на лист хартия, не е достатъчно, за да те накара да се откажеш от действителния свят. Ако той бе нещастен с жена си и би бил щастлив с мене, тогава защо не? Имаме само един живот да живеем.

— Говореше се обаче, че той е щастлив със съпругата си.

Елза поклати глава.

— Не. Караха се като куче и котка. Каролайн го тормозеше. Тя беше... О, тя беше ужасна жена!

Елза Дитишам седна и запали цигара.

— Вероятно съм несправедлива към нея — каза тя, леко усмихната. — Но аз наистина мисля, че Каролайн беше доста противна.

— Беше голяма трагедия — каза бавно Поаро.

— Да, беше голяма трагедия. — Изведнъж тя се обърна трескаво към него, а нещо в мъртвото ѝ, гладко и отегчено лице трепна и оживя. — Това уби мене! Уби ме. Оттогава няма нищо — изобщо нищо. — Гласът ѝ стана по-тих. — Празнота! — Тя разпери нетърпеливо ръце. — Като препарирана риба в стъкленица!

— Нима толкова много означаваше Еймиъс Крейл за вас?

Елза кимна. Беше странно, доверително, леко кимване — особено трогателно.

— Считам, че винаги съм била моногамна — каза тя. — Предполагам — размишляваше мрачно лейди Дитишам, — че човек наистина би трябвало да се прободне с нож — като Жулиета. Но... но да го направиш, това би означавало да признаеш, че с тебе е свършено... че животът те е победил.

— А вместо това?

— Каквото и да беше станало — все същата работа. След като човек веднъж го преживее. Аз го преживях. За мене то вече нямаше никакво значение. Мислех, че ще намеря нещо друго.

Да, нещо друго — следващия. Поаро ясно я видя как с всички сили се опитва да изпълни това сурово намерение. Видя я красива и богата, съблазняваща мъжете, търсеца алчно с хищните си ръце да запълни един живот, който бе празен. Тя обожаваше знаменитости: омъжена за известен авиатор; след това — изследовател — този огромен мъж великан, Арнолд Стивънсън, който физически вероятно не бе много различен от Еймиъс Крейл; после — завой към изкуствата: Дитишам!

— Никога не съм била лицемерка — каза Елза Дитишам. — Има една испанска поговорка — винаги съм я харесвала: *Вземи каквото искаш и плати за него, казва бог*. Е, аз направих това. Взех каквото исках, но винаги съм желала да платя.

— Това, което не разбирате е, че има неща, които не могат да бъдат купени — каза Поаро.

Тя го изглежда втренчено.

— Нямам предвид само пари.

— Не, не — отвърна Еркюл Поаро. — Разбирам какво искате да кажете, но не всичко в живота може да има етикет с пазарната стойност. Има неща, които *не се продават*.

— Глупости!

Поаро лекичко се усмихна. В гласа на лейди Дитишам звучеше арогантността на преуспелия воденичар, който бе натрупал богатства.

Внезапно Еркюл Поаро почувствува прилив на съжаление. Той гледаше гладкото без възраст лице, уморените очи и си спомни момичето, което Еймиъс Крейл беше нарисувал...

— Разкажете ми за тази книга — каза Елза Дитишам. — Каква е целта? Чия е идеята?

— О! Скъпа милейди, каква друга цел може да има, освен да се сервира старите сензации с нова гарнитура.

— Но вие не сте писател?

— Не. Аз съм криминален експерт.

— Искате да кажете, че ви ползват като консултант за криминални книги?

— Не винаги. В този случай имам поръчка.

— От кого?

— Аз трябва — как се казва — да проверя данните за тази книга от името на заинтересована страна.

— Каква страна?

— Мис Карла Льомаршан.

— Коя е тя?

— Дъщерята на Еймиъс и Каролайн Крейл.

Елза се втренчи за момент, после каза:

— О, разбира се, помня, че имаше дете. Сигурно вече е пораснала?

— Да, на двадесет и една години е.

— Как изглежда?

— Висока е, тъмнокоса и, мисля, красива. Смела е и е момиче с характер.

— Бих желала да я видя — каза замислено Елза.

— Тя може би не ще иска да ви види.

Лейди Дитишам погледна Поаро изненадана.

— Защо? О, разбирам. Но що за глупости! Тя едва ли помни нещо за това — не може да е била на повече от шест години.

— Знае, че майка ѝ е осъдена за убийството на баща ѝ.

— И мисли, че вината е моя?

— Такова виждане е възможно.

Елза сви рамене.

— Каква глупост! Ако Каролайн се беше държала като разумно човешко същество...

— Значи вие не поемате никаква отговорност?

— А защо трябва да поемам? Няма нищо, от което да се срамувам. Аз го обичах и щях да го направя щастлив.

Тя погледна към Поаро. Лицето ѝ се промени. Странно, изведнъж той видя момичето от картината!

— Ако можех да ви накарам да видите — каза тя. — Ако можехте да видите от моята страна. Ако знаехте...

Еркюл Поаро се наведе напред.

— Но аз точно това искам. Вижте, мистър Филип Блейк, който е бил там по онова време, ще ми напише подробен разказ за всичко, което се е случило. Мистър Мередит Блейк — също. Сега, ако вие...

Елза Дитишам пое шумно въздух и каза с презрение:

— Тези двамата! Филип винаги е бил глупав. Мередит имаше навика да се върти около Каролайн, но е много мил. От техните разкази обаче няма да получите истинска представа.

Поаро я наблюдаваше и видя как очите ѝ оживяват, как от мъртвата жена се роди жива.

— Вие искате *истината*? — каза бързо и почти свирепо лейди Дитишам. — О, не за пресата. Просто за вас...

— Наемам се да не публикувам нищо без ваше съгласие.

— Бих искала да напиша истината... — миг-два тя мълчеше, размишлявайки. Поаро видя как гладката твърдост на страните ѝ се разпуква и приема нова, по-млада извивка, видя как живот изпълни жилите ѝ, когато миналото отново я споходи.

— Да се върна назад... да напиша всичко... Да ви покажа каква е била...

Очите ѝ горяха, гърдите ѝ буйно се повдигаха.

— Тя го уби. Тя уби Еймиъс. Еймиъс, който искаше да живее... който обичаше живота. Омразата не би трябвало да е по-силна от любовта, но нейната омраза беше. А моята омраза към нея е... Мразя я... мразя я, мразя я...

Тя се приближи към него, наведе се, сграбчи го за ръкава и каза трескаво:

— Трябва да разберете — *трябва* — какво сме били един за друг. Имам предвид Еймиъс и аз. Имам нещо... Ще ви го покажа.

Елза Дитишам се втурна към другия край на стаята, отключи малко бюро, издърпа едно чекмедже, скрито в преградата за писма. После се върна, стискайки измачкано писмо с избеляло мастило, пхна го в ръцете на Поаро и у него с горчива яснота изникна споменът за едно дете, което той познаваше и което беше сложило в ръцете му едно

от нейните съкровища — специална мидена черупка, намерена на морския бряг и ревниво пазена. По същия начин това дете беше отстъпило назад, наблюдавайки с гордост и страх, и с остро критично чувство как той ще приеме съкровището й.

Поаро разгъна избелелите листи.

„Елза — ти, прекрасно дете! Никога на света не е имало нещо по-красиво. И все пак аз се боя. Твърде стар съм — един мошеник на средна възраст, с отвратителен и нестабилен характер. Не се осланяй на мене, не ми вярвай. Аз не струвам, като оставим настрана работата ми. Най-добрата част от мене е в нея. Ето, не казвай, че не съм те предупредил.

По дяволите, прелестна моя... въпреки всичко ще те имам. Бих влязъл в пъкъла заради тебе, ти го знаеш. Ще те нарисувам на картина, пред която всички тъпаци ще се плеснат по страните и ще занемаят. Луд съм по тебе, не мога да спя, не мога да се храня. Елза, Елза, Елза! Твой съм завинаги... твой до смърт.

Еймиъс“

Преди шестнадесет години. Избеляло мастило, ронеща се хартия, но думите... все още живи... все още трептят...

Поаро погледна към жената, за която бяха написани, ала тя не беше вече предишната жена — беше младо, влюбено момиче.

Отново Еркюл Поаро помисли за Жулиета...

[1] Succes d'estime — оценен от критиците, но не от широката публика (фр.). — Б.пр. ↑

IX ГЛАВА

ЧЕТВЪРТТО ПРАСЕНЦЕ НИЩИЧКО НЕ ЯДЕ

— Мога ли да попитам защо, мосю Поаро?

Еркюл Поаро помисли добре, преди да отговори на този въпрос. Той почувствува как едно малко, съсухрено лице и чифт проникателни сиви очи го наблюдават.

Поаро се беше качил на последния етаж на една гола сграда и почукал на врата номер 584 от блоковете „Гилеспи“, построени, за да осигурят работещите жени с така наречените „квартирки“.

Тук, в това малко пространство във формата на куб, съществуваше мис Сесилия Уилямс — в една стая, която беше спалня, всекидневна, трапезария и кухня при разумно използване на газовата печка. Нещо подобно на кабина, свързана със стаята, съдържаше една четвърт баня и три четвърти сервизни помещения.

Колкото и оскъдна да беше обстановката, мис Уилямс бе измислила как да сложи своя личен отпечатък. По стените, боядисани в аскетична бледосива боя, висяха различни репродукции: Данте среща Беатриче на моста и онази картина, която едно дете беше описало като „Сляпо момиче, седнало върху портокал и наречена не знам защо «Надежда».“ Имаше също два акварела на Венеция и цветно копие на Ботичелевата „Primavera“^[1]. Върху нисък скрин бяха натрупани избелели снимки — повечето отпреди двадесет-тридесет години, съдейки по фризури.

Квадратното парче килим бе изтъркано, мебелите бяха изтърбушени и долнокачествени. Поаро ясно виждаше, че за Сесилия Уилямс ножът бе опрял почти до кокал. Тук нямаше печено месце — това бе прасенцето, което нищичко не ядеше.

С ясен, рязък и настойчив глас мис Уилямс повтори въпроса си.

— Вие искате спомените ми по делото Крейл? Мога ли да зная защо?

За Еркюл Поаро някои от приятелите и познатите му казваха, особено когато най-много ги бе ядосал, че предпочита лъжите пред истината и че по-скоро ще положи специални усилия да постигне

целта си чрез сложни и лъжливи твърдения, отколкото да се довери на простата истина.

В този случай обаче той бързо взе решение. Поаро не произлизаше от класата белгийски или френски деца, които бяха имали английска гувернантка, но той реагира така просто и неизбежно, както всяко малко момче, което на своето време бе запитвано: „Измили си зъбите тази сутрин, Харолд (или Ричард, или Антъни)?“ За част от секундата момчето се спираше на възможността да излъже, но веднага я отхвърляше и отговаряше съкрушено: „Не, мис Уилямс“. Защото мис Уилямс имаше това, което всяка добра детска възпитателка трябваше да има — загадъчното качество авторитет! Когато мис Уилямс казваше: „Върви горе да си измиеш ръцете, Джоана“, или: „Очаквам да прочетете главата за елизабетинските поети, за да можете да отговаряте на въпросите ми“, всички неизменно ѝ се подчиняваха. На нея и през ум не ѝ минаваше, че някой може да не я послуша.

Така че в този случай Поаро не използва никакви благовидни обяснения за книгата, която трябвало да се напише, третираща минали престъпления. Вместо това той просто разказа обстоятелствата, при които Карла Льомаршан бе потърсила неговата помощ.

Дребната възрастна жена в спретнатата, износена рокля слушаше внимателно.

— За мене е много интересно да науча нещо за това дете — каза тя. — Да разбера каква е станала.

— Мис Льомаршан е една очарователна и привлекателна млада жена с много смелост и самостоятелен дух.

— Хубаво — рече кратко мис Уилямс.

— И тя е, ако мога така да кажа, личност с тежест. Не е човек, на когото лесно можеш да откажеш или да върнеш.

Бившата гувернантка кимна замислено и попита:

— Артистична ли е?

— Мисля, че не.

— Ето нещо, за което можем да сме благодарни — сухо отсече тя.

Тонът на забележката не оставяше абсолютно никакви съмнения по отношение възгледите на мис Уилямс за художниците. След това добави:

— От това, което ми разказахте за нея, считам, че тя прилича повече на майка си, отколкото на баща си.

— Твърде възможно. Ще можете да ми кажете, като я видите. Искате ли да я видите?

— Да, наистина много бих искала да я видя. Винаги е интересно да видиш как се е развил някой, който си познавал от дете.

— Предполагам, че е била много малка, когато сте се разделили?

— На пет години и половина. Беше много мила — може би малко по-мълчалива от другите деца и замислена. Обичаше да си играе свои, собствени игри и не даваше други да ѝ се месят. Държеше се естествено и не се глезеше.

— Добре, че е била толкова малка — каза Поаро.

— Да, вярно, ако беше по-голяма, шокът от трагедията можеше да ѝ се отрази много зле.

— Все пак чувствава се, че за нея е имало трудности. Колкото и малко да е разбирало детето и колкото и да са се пазили от него, имало е атмосфера на несигурност, на отбягване и изведнъж то е било изтръгнато от родния си дом. Тези неща не са хубави за едно дете.

— Може би не са били чак толкова лоши, колкото вие си мислите — отговори замислено мис Уилямс.

— Преди да оставим темата за Карла Льомаршан, тоест малката Карла Крейл, има нещо, което бих искал да ви попитам. Ако изобщо някой може да го обясни, то аз мисля, че сте вие.

— Да? — тонът ѝ беше въпросително-безучастен.

Поаро размаха ръце в усилието си да изрази по-ясно смисъла на думите си.

— Има едно нещо — *един нюанс*, който не мога да определя, но винаги, когато съм споменавал детето, никой като че ли не ѝ е давал цялостната стойност на това, което тя представлява. Когато я споменавам, отговарят ми неизменно с някаква смътна изненада, сякаш човекът, с когото говоря, въобще е забравил, че е *имало* дете. Е, мадмоазел, разбирате ли, че това съвсем не е естествено? Едно дете при тези обстоятелства е личност, особено важна не сама по себе си, а като отправна точка. Еймиъс Крейл е можел да си има причини да остави или да не остави жена си, но обикновено при разпадането на един брак детето представлява много важен пункт. А тук малката Карла означава толкова малко. Това ми се вижда... странно.

— Сложихте пръст в раната, мосю Поаро — бързо отвърна мис Уилямс. — Вие сте съвсем прав. Отчасти поради това преди малко казах, че преместването на Карла в друга обстановка в някои отношения е било добро за нея. Ако беше по-голяма, тя би могла, видите ли, да страда от известна празнота в родния си дом.

Бившата гувернантка се наведе напред и заговори бавно и внимателно:

— В процеса на работата си аз, естествено, съм видяла много страни на проблема родител-дете. Много деца, даже бих казала *повечето* от децата, страдат от прекалено внимание от страна на родителите си — прекалено много любов, прекалена грижа за детето. То чувствава тягостно това вечно бдене и търси как да се освободи, да се махне, да се отърве от родителското око. Такъв е случаят особено когато детето е единствено и, разбира се, майките са тези, които са най-пристрастени. Ефектът върху брачния живот често пъти е неблагоприятен. Съпругът мрази да е на второ място и търси успокоение или по-скоро ласкателство и внимание другаде. Рано или късно се стига до развод. Убедена съм, че най-доброто за едно дете е да не му се обръща много внимание от страна и на двамата родители в границите на разумното. Това се постига по естествен път в големи семейства с много деца и малко пари. На децата не се обръща специално внимание, защото на практика майката буквално няма време да се занимава с тях. Те много добре разбират, че тя ги обича, но не са обременени от премного демонстрации на този факт. Но има и друга страна. Срещат се понякога мъж и жена така напълно достатъчни един на друг, така вгълбени един в друг, че и на двамата детето от брака им се вижда почти недействително. При тези обстоятелства детето, мисля, започва да ненавижда този факт и да се чувствава измамено, изоставено и самотно. Разбирате, че не ви говоря за каквото и да било пренебрегване. Мисис Крейл например бе това, което се нарича отлична майка: винаги загрижена за доброто на Карла, за здравето ѝ; играеше с нея, когато трябва, и винаги беше мила и весела. Въпреки всичко това обаче мисис Крейл бе истински и напълно отдадена на съпруга си. Би могло да се каже, че тя съществуваше само чрез него и за него.

Мис Уилямс направи пауза, а после каза тихо:

— Считам, че такова е оправданието за това, което тя извърши в крайна сметка.

— Искате да кажете, че те са били по-скоро като любовници, отколкото като съпрузи?

Сесилия Уилямс, която не харесваше чуждата фразеология, се намръщи леко и рече:

— Да, разбира се, би могло и така да се каже.

— Той бе така отдаден на нея, както и тя на него?

— Бяха отдадени един на друг, но той, естествено, беше мъж.

Мис Уилямс успя да вложи в последната дума напълно викториански смисъл.

— Мъже... — каза тя и замълча.

Както един богат собственик казва: „Болшевики!“, както убеденият комунист произнася „Капиталисти!“, както съвестната домакиня произнася „Хлебарки!“, така мис Уилямс произнесе; „Мъже!“ Животът ѝ на стара мома и гувернантка предизвика изригването на лава от свиреп феминизъм. Никой, който я бе чул да говори, не би могъл да се съмнява, че за мис Уилямс мъжете бяха враг номер едно!

— Настроена сте враждебно към мъжете?

— Те получават най-хубавото от този свят — отвърна сухо тя. — Надявам се, че не винаги ще бъде така.

Еркюл Поаро я погледна, размишлявайки. Той лесно можеше да си представи как мис Уилямс методично и здраво приковава себе си към релсите на влака или как участва в гладна стачка с решително упорство. Изоставяйки общото, за да се върне към частното, Поаро каза:

— Вие не сте харесвали Еймиъс Крейл?

— Разбира се, че не харесвах мистър Крейл. Нито одобрявах поведението му. Ако аз бях негова съпруга, щях да го оставя. Има неща, които нито една жена не бива да понася.

— Но мисис Крейл ги е понасяла?

— Да.

— Мислите, че не е била права?

— Да. Една жена трябва да има известно уважение към себе си, а не да се подлага на унижения.

— Казвали ли сте някога нещо подобно на мисис Крейл?

— Не, разбира се. Не ми беше работата да ѝ казвам. Бях наета да обучавам Анджела, а не да давам съвети на мисис Крейл, които тя не е искала. Да направя такова нещо, би било изключително нахалство.

— Вие харесвахте мисис Крейл?

— Много харесвах мисис Крейл — авторитетният глас омекна, пропит от топло чувство — Много я харесвах и ми беше много мъчно за нея.

— А ученичката ви Анджела Уорън?

— Тя беше извънредно интересно момиче — една от най-интересните ученички, които някога съм имала, безспорно много умна, но недисциплинирана и избухлива. В много отношения трудно се справях с нея. Имаше обаче хубав характер.

Мис Уилямс замълча за малко, после продължи:

— Винаги съм се надявала, че тя ще направи нещо голямо. Така и стана! Чели ли сте книгата ѝ за Сахара? Открила е също онези толкова интересни гробници във Фаум. Да, гордея се с Анджела. Не останах много дълго в Олдърбъри — две години и половина, — но винаги ще храня надеждата, че аз съм допринесла да се стимулира умът ѝ и да бъде подпомогнат интересът ѝ към археологията.

— Разбрах, че е било решено да се продължи образованието ѝ, като я изпратят на училище. Трябва да ви е било неприятно — измърмори Поаро.

— Ни най-малко, мосю Поаро. Аз бях напълно съгласна с това. — Тя направи пауза и продължи: — Нека да ви поясня. Анджела беше много мило момиче. Наистина много мило — с горещо сърце и импулсивна. Но тя беше също така и това, което аз наричам трудно момиче, тоест момиче в трудна възраст. Винаги има моменти, в които едно момиче се чувства неуверено в себе си — ни дете, ни жена. В някои моменти Анджела беше разумна и зряла, всъщност съвсем голяма, но миг по-късно се превръщаше в палаво дете, което прави бели, държи се грубо и нервничи. Момичетата, знаете, понасят зле тази възраст — ужасно са чувствителни. Те се противопоставят на всичко, което им се казва. Дразнят се, когато се отнасят към тях като към деца, а после изведнъж се засрамват, когато ги третират като възрастни. Анджела беше в такова състояние. От време на време я прихващаше — изведнъж не можеше да понася закачки и се разгневяваше. Тогава се цупеше с дни и седеше все намръщена. После

внезапно пак подивяваше, катереше се по дърветата, тичаше наоколо с градинарчетата и не се подчиняваше на никого.

Мис Уилямс направи пауза и продължи:

— Когато една госпожица стигне до тази фаза, училището много помага. Тя се нуждае от съприкосновение с други умове, а също и здравата дисциплина на една общност, която да ѝ помогне да стане разумен член на обществото. Не бих нарекла домашните условия на Анджеа идеални. Първо, мисис Крейл я беше разглезила. Анджеа трябваше само да я помоли за нещо и мисис Крейл винаги я подкрепяше. Резултатът беше следният: Анджеа смяташе, че има най-голямо право да претендира за времето и вниманието на сестра си. Точно в тези нейни настроения тя се сблъскваше с мистър Крейл. Мистър Крейл, естествено, мислеше, че той трябва да е на първо място, и правеше всичко, за да бъде така. Всъщност той много бе привързан към момичето — бяха добри другари, боричкаха се заедно съвсем приятелски. Но имаше моменти, когато мистър Крейл изведнъж започваше да ненавижда тази прекалена загриженост на мисис Крейл към Анджеа. Като всички мъже, той беше разглезено дете и искаше всички да се въртят около него. Тогава той и Анджеа вдигаха истинска врява, а мисис Крейл често заставаха на страната на Анджеа. Мистър Крейл побесняваше. В тези случаи именно Анджеа обичаше да се прави на дете и да му скрои някой противен номер. Мистър Крейл имаше навик да глътва питието си на един дъх. Веднъж Анджеа му изсипа цяла солница в чашата. Той, разбира се, повърна и не можа дума да каже от ярост, но това, което фактически сложи капак на всичко, беше, когато тя му сложи цяла шепа голи охлюви в леглото. Мистър Крейл изпитваше особена погнуса към тях. Той напълно загуби самообладание и каза, че момичето трябва да се изпрати в училище и че повече няма да намерение да понася всички тези детинщини. Анджеа беше ужасно разстроена, макар че самата тя веднъж-дваж бе изразила желание да отиде в пансион. В случая обаче реши да бъде много нещастна. Мисис Крейл също не желаше да я изпрати, но се остави да бъде убедена в резултат, мисля, до голяма степен на това, което ѝ казах по този въпрос. Аз ѝ посочих, че училището ще бъде от голяма полза за Анджеа, а и наистина считах, че ще е полезно. И така, беше решено тя да замине през есента за Хелстън — едно много хубаво училище на южното крайбрежие, но

мисис Крейл съжаляваше през цялото време. А Анджела, щом се сетеше, веднага се озъбваше на мистър Крейл. Нали разбирате, мосю Поаро, положението не беше чак толкова сериозно, но хвърляше своята сянка, така да се каже, върху всичко, което се случи онова лято.

— Имате предвид Елза Гриър?

— Точно така — каза рязко мис Уилямс и след произнасянето на тези две думи силно стисна устните си.

— Какво беше мнението ви за Елза Гриър?

— Аз въобще нямах мнение. Напълно безпринципна млада жена.

— Била е много млада.

— Достатъчно голяма, за да знае някои работи. Не виждам нищо, което би могло да я извини. Изобщо нищо.

— Сигурно е била влюбена в него...

— Хм, влюбена! — изсумтя мис Уилямс. — Каквито и да са чувствата ни, мосю Поаро, ще ми се да вярвам, че можем да ги контролираме и да се държим прилично. А действията си сме напълно в състояние да управляваме. Онова момиче нямаше абсолютно никакви морални норми. Фактът, че мистър Крейл беше женен, не означаваше нищо за нея. Тя беше изключително безсрамна във всичко, студена и решителна. Може би е била зле възпитана, но това е единственото извинение, което мога да намеря за нея.

— Смъртта на мистър Крейл трябва да е била тежък удар за мис Гриър?

— О, да, но тя беше виновна за всичко. Не бих отишла толкова далече, че да оправдавам убийство, но все пак, ако изобщо на света е имало жена, доведена до състояние на безумие, то тази жена беше Каролайн Крейл. Откровено ви казвам, имаше моменти, когато ми се искаше да ги убия и двамата. Да се показва с момичето пред жена си, да я слуша и да понася нахалството ѝ! А тя беше нахална, мосю Поаро. О, не! Еймиъс Крейл получи, каквото заслужаваше. Никой мъж не може да се отнася така към жена си и да не бъде наказан. Смъртта му беше справедливо възмездие.

— Имате силни чувства.

— Да, чувствата ми за брачната връзка са много силни. Ако тя не се уважава и подкрепя, държавата ще се разпадне. Мисис Крейл беше предана и вярна съпруга. Мъжът ѝ умишлено ѝ се подиграваше и въведе любовницата си в дома ѝ. Както казах, той получи това, което

бе заслужил. Мистър Крейл предизвика съпругата си до краен предел и ако питате мене, аз например не я виня за това, което направи.

— Да, държал се е зле, приемам — каза Поаро. — Но не забравяйте, че е бил голям художник.

Мис Уилямс изсумтя страховито.

— О, да, зная. В днешно време това винаги е извинение. Художник! Извинение за всякакъв вид неморален живот, за пиянство, за кавги, за изневери. И какъв чак толкова художник беше мистър Крейл в крайна сметка? Може би ще бъде на мода да се харесват картините му няколко години, но те няма да са вечни. Ами че той даже не умееше да рисува! Перспективата му беше ужасна! Дори познанията му по анатомия бяха погрешни. Разбирам нещо от това, за което говоря, мосю Поаро. Като момиче учих рисуване известно време във Флоренция. И за всеки, който познава и цени великите майстори, тези мацаници на мистър Крейл са наистина смешни. Просто цапва няколко бои върху платното — няма постройка, няма чист рисунък. Не — тя поклати глава. — Не ме карайте да почитам картините на мистър Крейл.

— Две от тях са в галерията Тейт — напомни й детективът.

— Възможно — каза презрително мис Уилямс — Също и една от статуите на мистър Ъпщайн^[2], предполагам.

Поаро усети, че според мис Уилямс последната дума бе вече казана. Той изостави темата за изкуството.

— Вие сте били с мисис Крейл, когато тя е намерила трупа?

— Да. Тя и аз излязохме от къщата след обяда и тръгнахме заедно надолу. Анджела си беше забравила пуловера на брега или в лодката, след като се беше къпала. Тя беше много небрежна към вещите си. Оставих мисис Крейл при вратата на Батарейната градина, но тя почти веднага ме извика обратно. Предполагам, че мистър Крейл е бил мъртъв тогава повече от час. Той лежеше прострян на пейката, близо до статива си.

— Разстрои ли се много тя, когато го намери?

— Какво точно искате да кажете с това, мосю Поаро?

— Питам ви какви са били впечатленията ви в този момент.

— О, разбирам. Да, тя ми се видя съвсем зашеметена. Изпрати ме да телефонирам за лекар. В края на краищата не можехме да сме съвсем сигурни, че е мъртъв. Би могло да бъде каталептичен припадък.

— Спомена ли тя такава възможност?

— Не си спомням.

— И вие отидохте да телефонирате?

Тонът на мис Уилямс беше сух и грубоват.

— Бях изминала половината път до къщата, когато срещнах мистър Мередит Блейк. Предадох на него поръчката си и се върнах при мисис Крейл. Помислих, видите ли, че може да припадне, а мъжете никак не ги бива в такива случаи.

— Тя беше ли припаднала?

— Мисис Крейл се владееше напълно — сухо отвърна мис Уилямс. — Тя беше съвсем различна от мис Гриър, която направи истерична и твърде неприятна сцена.

— Каква сцена?

— Опита се да нападне мисис Крейл.

— Искате да кажете: тя е разбрала, че мисис Крейл е виновна за смъртта на мистър Крейл?

Мис Уилямс размисли миг-два.

— Не, едва ли е могла да бъде сигурна. Това, хм, ужасно подозрение още не се беше появило. Мис Гриър просто изпищя: „Ти си го направила, Каролайн. Ти го уби. Ти си виновна.“ Тя фактически не каза: „Ти си го отровила“, но съм сигурна, че си го мислеше.

— А мисис Крейл?

Мис Уилямс се размърда притеснено.

— Трябва ли да бъдем лицемерни, мосю Поаро? Аз не мога да ви кажа какво всъщност е чувствувала или мислела в този момент. Дали е било ужас от това, което е направила...

— Така ли изглеждаше?

— Н-не, н-не. Не бих казала. Зашеметена — да, и мисля — уплашена. Да, сигурна съм, че беше уплашена. Но това е съвсем естествено.

— Да, може би е съвсем естествено... — каза Поаро недовошно.

— Какво беше официалното й становище относно смъртта на съпруга й?

— Самоубийство. Още отначало тя съвсем определено каза, че трябва да е самоубийство.

— Когато говореше насаме с вас, същото ли каза или предложи някаква друга теория?

— Не. Тя... тя си даде специален труд да създаде у мене впечатление, че е самоубийство.

Мис Уилямс беше озадачена.

— А вие какво казахте на това?

— Мосю Поаро, нима има някакво значение какво съм казала аз?

— Да. Мисля, че има.

— Не виждам защо...

Но сякаш неговото мълчание, изпълнено с очакване, я хипнотизираше и тя отвърна неохотно:

— Мисля, че казах: „Разбира се, мисис Крейл, трябва да е самоубийство“.

— Вярвахте ли на думите си?

Мис Уилямс вдигна глава и каза твърдо:

— Не. Не повярвах. Но моля разберете, мосю Поаро, аз бях изцяло на страната на мисис Крейл, ако мога така да се изразя. Искях тя да спечели, а не полицията.

— Бихте искали да я оправдаят?

— Да — отговори дръзко мис Уилямс.

— Тогава вие разбирате и чувствата на дъщеря й?

— Аз съм изцяло за Карла.

— Ще имате ли нещо против да ми напишете подробен разказ за нещастieto?

— Имате предвид Карла — тя да го прочете?

— Да.

Мис Уилямс бавно каза:

— Не, нямам нищо против. Тя е напълно решена да се запознае с това, нали?

— Да. Предполагам, че би било по-добре да не знае истината...

Мис Уилямс го прекъсна:

— Не. Винаги е по-добре да погледнеш истината в очите. Няма смисъл да отбягваш нещастieto, като подправяш фактите. За Карла е било удар, когато е научила истината. Сега иска да знае как точно се е стигнало до трагедията. Струва ми се, че това е правилният път, който трябва да поеме една смела млада жена. След като веднъж научи всичко, тя ще може да го забрави отново и да заживее собствения си живот.

— Може би сте права.

— Сигурна съм, че съм права.

— Но вижте, има и още нещо: тя не само иска да знае, тя иска да докаже, че майка ѝ е невинна.

— Горкото дете.

— Значи това е, което можете да кажете, така ли?

— Сега разбирам защо твърдахте, че щеше да е по-добре, ако Карла не бе научила истината. Все пак мисля, че както е сега, е по-добре. Желанието ѝ майка ѝ да бъде невинна е естествена надежда и колкото и да е тежко разкриването на фактите, по това, което казахте, съдя, че Карла е достатъчно смела, за да научи истината.

— Сигурна сте, че това е истината?

— Не ви разбирам?

— Не виждате ли някаква възможност да се допусне, че мисис Крейл е била невинна?

— Смятам, че на тази възможност въобще не се гледаше сериозно.

— И все пак самата тя се е придържала към версията за самоубийство?

— Нещастната жена трябваше да каже нещо — сухо отвърна мис Уилямс.

— Знаете ли, че когато умираше, мисис Крейл е оставила писмо за дъщеря си, в което тържествено се заклела, че е невинна?

Мис Уилямс го погледна слисано.

— Това е било грешка от нейна страна — рязко каза тя.

— Така ли мислите?

— Да. О, не се съмнявам, че сте сантиментален, както повечето мъже...

Поаро възмутено я прекъсна:

— Аз не съм сантиментален.

— Но има и такива неща като например лъжливи чувства. Защо е трябвало да пише това — да лъже в такъв тържествен момент? За да спести болката на детето си. Да, много жени биха го направили. За мисис Крейл обаче не го допусках. Тя беше смела и честна жена. Да каже на дъщеря си да не я съди, би било много повече в нейния стил.

— Значи вие даже не желаете да помислите върху възможността Каролайн Крейл да е написала истината? — каза Поаро с леко раздражение.

— Не, разбира се!

— И все пак вие твърдите, че сте я обичали?

— Да, обичах я. Много я обичах и дълбоко ѝ съчувствах.

— Ами тогава...

Мис Уилямс изглежда Поаро доста особено.

— Вие не разбирате, мосю Поаро. Едва ли ще има някакво значение това, което сега ще ви кажа след толкова време: аз, вилите ли, по една случайност зная, че Каролайн Крейл бе виновна.

— Какво?

— Вярно е. Не съм сигурна дали постъпих правилно, че не казах каквото знаех, но не го казах. Повярвайте ми, мосю Поаро, аз зная съвсем определено, че мисис Крейл бе виновна...

[1] „Primavera“ — „Пролет“, известна картина на Ботичели. ↑

[2] Джейкъб Ъпщайн (1880–1959) — английски скулптор. ↑

X ГЛАВА

ПЕТОТО ПРАСЕНЦЕ ЗАПЛАКА: КВИ, КВИ, КВИ

Апартаментът на Анджела Уорън гледаше към Риджънтс Парк. Този пролетен ден през отворения прозорец тук се чувствуваше лек полъх и ако не беше непрестанният рев на уличното движение долу, човек добиваше впечатление, че е сред природата.

Поаро извърна глава от прозореца, когато вратата се отвори и в стаята влезе Анджела Уорън. Той не я виждаше за първи път. Беше си издействувал да присъствува на една нейна лекция в Кралския географски факултет. Поаро считаше, че лекцията е отлична: суховата може би за средния слушател. Мис Уорън изнесе доклада си превъзходно. Тя не се запъваше, не се спираше, за да търси думи, не се повтаряше. Гласът ѝ беше чист и мелодичен. Не направи никакви отклонения — нито към романтиката, нито към любовта към приключения. От общочовешка гледна точка лекцията не представляваше голям интерес: беше превъзходно, сбито изложение на факти, подкрепени съответно с отлични диапозитиви и интелигентни изводи. Сухо, точно, ясно, разбираемо, високо техническо.

Еркюл Поаро одобряваше с цялото си същество. „Ето — мислеше си той — един подреден ум.“

Сега, когато я видя отблизо, той разбра, че Анджела Уорън лесно би могла да бъде хубава жена. Чертите ѝ бяха правилни, макар и строги. Имаше тънко очертани тъмни вежди, чисти, умни кафяви очи и фина, бледа кожа. Раменете ѝ бяха доста ъгловати, а походката — малко мъжка.

Със сигурност у нея нямаше нищо, напомнящо прасенцето, което плакало: кви, кви. Върху дясната ѝ страна обаче беше онзи заздравял белег, който обезобразяваше и набраздяваше кожата ѝ. Дясното ѝ око беше малко изкривено — външният му ъгъл бе дръпнат надолу, но никой не би разбрал, че тя не вижда с него. За Поаро беше почти сигурно, че Анджела Уорън бе живяла с недъга си толкова дълго, та вече не мислеше за него. Изведнъж му хрумна следната мисъл: от петимата, представляващи интерес за него във връзка с разследванията

му, тези, които, така да се каже, бяха започнали живота си с най-много актив, не бяха успели да постигнат много успехи и щастие. Елза, за която би могло да се каже, че е имала всички предимства на младостта, красотата и богатството си, бе свършила най-зле. Тя беше като цвете, без време попарено от слана — още пъпка, но без живот. Сесилия Уилямс на външен вид не можеше с нищо да се похвали. И въпреки това Поаро видя, че у нея нямаше униение или пораженческо чувство. Животът на мис Уилямс беше интересен за нея — тя все още се вълнуваше от хора и събития. Тя бе притежавала огромното морално и духовно предимство на строгото викторианско възпитание, което днес ние нямаме, бе изпълнила задълженията си в тази област на живота, в която бог бе избрал да я призове, и тази нейна увереност я обвиваше като в броня, непроницаема за жилата и стрелите на завистта, недоволството и съжалението. Мис Уилямс имаше своите спомени, своите дребни удоволствия, постигнати благодарение на строги икономии и достатъчно здраве и сила, които ѝ даваха усещането, че е интересно да се живее.

А у Анджела Уорън — това младо създание, обременено от недъга си и произтичащите от него унижения, Поаро считаше, че вижда един дух, закален от неизбежната борба за увереност и сигурност. Недисциплинираната ученичка беше отстъпила място на една жизнена и силна жена със значителни умствени възможности и надарена с огромна енергия да постигне големи цели. Поаро чувствуваше, че тя бе и щастлива, и успяваща жена. Животът ѝ беше пълноценен, ярък и изключително приятен.

Не случайно Анджела бе типът жени, които Поаро истински харесваше. Въпреки възхитителната яснота и точност на ума, тя имаше у себе си напълно достатъчно от *femme formidable*^[1], което развълнува Поаро просто като мъж. Той беше повече за пищното и екстравагантното.

С Анджела Уорън не бе трудно да се дойде до същността на неговото посещение. Нямаше никакви увъртания — той просто ѝ разказа за разговора си с Карла Льомаршан.

Строгото лице на Анджела Уорън засия.

— Малката Карла е тук? — каза тя одобрително. — Много бих искала да я видя.

— Не сте ли поддържали връзка с нея?

— Не така, както би трябвало. Бях ученичка, когато тя замина за Канада, и разбях, естествено, че след година-две ще ни забрави. През последните години по някой и друг подарък за Коледа е бил единствената връзка между нас. Предполагам, че сега вече е напълно пропита от атмосферата в Канада и че бъдещето ѝ е там. При тези обстоятелства така е по-добре.

— Да, разбира се, човек би могъл да си го помисли — каза Поаро. — Ново име, нова обстановка, нов живот. Но се оказало, че няма да е толкова лесно.

Тогава той ѝ разказа за годеща на Карла, откритието, което направила, когато навършила пълнолетие, и мотивите ѝ да дойде в Англия.

Анджела Уорън слушаше мълчаливо, подпряла с ръка обезобразената си страна. Тя не издаде чувствата си по време на разказа, но щом Поаро свърши, тихо каза:

— Браво на Карла.

Поаро се сепна. За пръв път той срещаше такава реакция.

— Вие одобрявате, мис Уорън?

— Разбира се. От все сърце ѝ желая успех. Ще направя всичко, което мога, за да ѝ помогна. Чувствувам се виновна, че самата аз нищо не съм направила.

— В такъв случай има някаква възможност тя да е права във вижданията си.

— Права е, разбира се — каза троснато Анджела Уорън. — Каролайн не го е извършила. Винаги съм знаела това.

— Наистина много ме изненадвате, мадамозел — измърмори Поаро. — Всички, с които говорих...

Анджела рязко го прекъсна:

— Не ги слушайте. Не се съмнявам, че косвените улики са цяло море. Моето собствено убеждение се основава на познание — познаването на моята собствена сестра. Чисто и просто зная, че Каро не би могла да убие когото и да било.

— Можете ли да кажете това със сигурност за всяко човешко същество?

— В повечето случаи вероятно не. Съгласна съм, че животинското в човека крие какви ли не изненади, но в случая с Каролайн имаше особени причини — причини, които само аз най-

добре бих могла да преценя — тя докосна ранената си буза. — Виждате ли това? Сигурно сте чули нещо? — Поаро кимна. — Каролайн го е направила. Ето защо аз съм сигурна — зная, че тя не е извършила убийството.

— За повечето хора това няма да е убедителен аргумент.

— Не, тъкмо обратното. Всъщност предполагам, че именно по този начин са го използвали — като доказателство за сприхавия и необуздан характер на Каролайн! Понеже, когато съм била бебе, тя ме е наранила, учените мъже са решили, че тя също би могла да отрови и неверния си съпруг.

— Аз поне разбирам разликата — каза Поаро. — Внезапен пристъп на гняв не може да те накара първо да откраднеш отровата и после умишлено да я използват на следващия ден.

Анджела Уорън нетърпеливо махна с ръка.

— Въобще нямам това предвид. Трябва да се опитам да ви го изясня. Да речем, че вие сте човек обичлив и мил по природа, но сте и склонен към силна ревност. Да предположим също, че през тези години на вашия живот, когато самоконтролът е най-труден, вие всъщност в пристъп на гняв едва не извършвате нещо, което фактически е убийство. Помислете за страшния шок, за ужаса, за разкаянието, които ви връхлитат. Една чувствителна личност като Каролайн не би могла напълно да се освободи от този ужас и разкаяние. Те никога не я напуснаха. Струва ми се, че всичко това не съм го осъзнавала тогава, но като обърна поглед назад, ясно го виждам. Каро бе измъчвана, непрекъснато измъчвана от факта, че ме е наранила. Тази мисъл не й даваше покой. Тя придаваше оттенък на всичките й постъпки и обясняваше отношението й към мене. Нищо не беше достатъчно хубаво за мене. В нейните очи аз винаги трябваше да съм на първо място. Половината от кавгите й с Еймиъс бяха заради мене. Аз я ревнувах от него и му скроявах най-различни номера. Задигнах един ден препарат за котки, за да му го сложа в питието, а веднъж пъхнах в леглото му таралеж. Каролайн обаче винаги ме защитаваше — мис Уорън направи пауза и продължи: — Това беше лошо за мене, естествено, защото ужасно ме разглези, но е без връзка с въпроса. Става дума за отражението върху Каролайн. Този изблик към насилие я накара да изпитва ужас за цял живот от всякакви подобни действия. Каро винаги се наблюдаваше, винаги живееше в страх, че

нещо от този род може пак да се случи. И тя си имаше свои, собствени начини да се предпазва от това. Един от тези начини беше прекомерната свобода на езика. Тя усещаше (и от психологическа гледна точка, мисля, е била напълно права), че ако е достатъчно буйна в речта си, не би се поддала на изкушението да извърши акт на насилие. От опит се е убедила, че методът ѝ действа. Затова често съм чувала Каро да казва: „Иска ми се да нарежа еди-кого си на парчета и да го пека на бавен огън“. Понякога ще каже на мене или на Еймиъс: „Ако продължаваш да ме дразниш, ще те убия“. В същото време тя се караше с лекота и страст. Осъзнавала е, мисля, вродената си склонност към насилие и по този начин умишлено ѝ е давала отдушник. Тя и Еймиъс вдигаха страхотни, потресаващи кавги.

Еркюл Поаро кимна.

— Да, има улики за това. Някой каза, че се карали като куче и котка.

— Именно. Ето кое е глупавото и подвеждащото в уликите. Разбира се, че Каро и Еймиъс се караха! И си казваха, естествено, обидни, отвратителни, жестоки думи. Ами да, караха се! На Еймиъс също му харесваше. Просто бяха такава двойка. И двамата обичаха драмата и бурните сцени. Повечето мъже не ги харесват — те обичат спокойствието. Но Еймиъс беше художник. Харесваше му да крещи, да заплашва и въобще да обижда. За него това бе като отдушник. Беше такъв човек, че ако си изгубеше копчето за яка, срутваше къщата от викове. Зная, звучи доста странно, но непрекъснатите кавги и сдобрявания бе представата на Еймиъс и Каролайн за щастие!

Анджела щракна нетърпеливо с пръсти.

— Да не бяха ме отпратили така бързо и да бяха ми позволили да свидетелствувам, щях да им кажа тези неща — тя сви рамене. — Но мисля, че нямаше да ми повярват, а и при всички случаи нямаше да ми бъде ясно така, както сега. Това е нещо, което съм знаела, но не бях помислила тогава — и през ум не би ми минало да го предам с думи — тя погледна към Поаро. — Разбирате ли какво искам да кажа?

Той енергично кимна.

— Отлично разбирам. Осъзнавам също, че това, което казахте, е абсолютно вярно. Има хора, за които разбирателството означава еднообразие. Необходим им е стимулантът „недоволство“, за да направят от живота си драма.

— Точно така.

— Мога ли да ви попитам, мис Уорън, какви бяха вашите собствени чувства по онова време?

Анджела Уорън въздъхна.

— Най-вече объркване и безпомощност, струва ми се. Като че беше някакъв ужасен кошмар. Твърде скоро арестуваха Каролайн — три дни след произшествието, мисля. Още помня възмущението и безумния си гняв и, разбира се, моята детска вяра, че това е някаква глупава грешка и че нещата ще се оправят. Каро се безпокоеше главно за мене. Тя поиска веднага да ме отстранят от всичко това и възможно най-далече. Почти веднага накара мис Уилямс да ме отведе при някакви роднини. Полицията нямаше нищо против. А после, когато бе решено, че от моите показания няма да има нужда, уредиха да замина в чужбина, за да уча. аз, естествено, не исках да тръгна, но ми обясняха, че Каро ужасно се безпокояла за мене и че единственият начин да ѝ помогна е да замина.

Тя направи пауза, после каза:

— И така, заминах за Мюнхен. Бях там, когато... когато са произнесли присъдата. Нито веднъж не ме пуснаха да видя Каро — тя не искаше. Мисля, че само тогава Каро не ме разбра.

— Не можете да сте сигурна в това, мис Уорън. Посещението в затвора на човек, когото много силно обичате, може да остави ужасни впечатления у едно младо и чувствително момиче.

— Възможно е.

Анджела Уорън стана и каза:

— След присъдата, когато беше осъдена, моята сестра ми писа. На никого до днес не съм показвала писмото. Считам, че сега трябва да го покажа на вас. Вероятно ще ви помогне да разберете какъв човек е била Каролайн. Ако желаете, можете да го вземете, за да го покажете и на Карла.

Тя отиде до вратата. После се обърна и каза:

— Елате с мене. В стаята ми има портрет на Каролайн.

За втори път Поаро застана пред картина с широко отворени очи.

Като рисунък портретът на Каролайн Крейл беше посредствен, но детективът го гледаше с интерес. Интересуваше го не художествената му стойност.

Поаро виждаше едно продълговато, овално лице, с грациозна извивка при брадичката и мило, леко смутено изражение. Това беше лице, издаващо несигурност в себе си, емоционално, с далечна, скрита красота. То нямаше силата и жизнеността на лицето на дъщеря ѝ — тази енергия и радост от живота, които Карла Льомаршан без съмнение беше наследила от баща си. Това бе едно не толкова положително създание. И все пак, гледайки лицето от картината, Еркюл Поаро разбра защо Куентин Фог — човек с въображение — не бе успял да я забрави.

Анджела Уорън отново застана до него с писмо в ръка.

— Сега, след като видяхте каква е била — каза тя тихо, — прочетете писмото ѝ.

Поаро внимателно го разгъна и прочете какво бе написала Каролайн Крейл преди шестнадесет години:

„Моя скъпа малка Анджела,

Ще чуеш лоши неща и ще тъгуваш, но искам да ти внуша, че всичко е наред. Никога не съм те лъгала и сега не те лъжа, когато ти казвам, че всъщност съм щастлива — чувствавам такова цялостно удовлетворение и покой, каквито никога досега не бях познавала. Всичко е наред, скъпа, всичко е наред. Не се обръщай назад, не съжбявай и не тъгувай за мене — живей собствения си живот и постигай успехи. Знам, че можеш. Всичко, всичко е наред, мила, и аз отивам при Еймиъс. Ни най-малко не се съмнявам, че ще бъдем заедно. Не бих могла да живея без него. Моля те, направи едно нещо за мене — бъди щастлива. Казах ти — аз съм щастлива. Човек трябва да си плати дълговете. Толкова е хубаво да чувствуваш покой.

Твоя любеща те сестра
Каро.“

Еркюл Поаро прочете два пъти писмото отначало докрай, после го върна, като каза:

— Много хубаво писмо, мадмоазел... и много забележително. Много забележително.

— Каролайн — отвърна Анджела — беше доста забележителна личност.

— Да, и необикновен ум. Вие считате, че това писмо говори за невинност?

— Разбира се!

— Но това не е изказано така явно.

— Защото Каро знаеше, че никога не би ми дошло наум да я сметна за виновна!

— Вероятно, вероятно... Но писмото може да се тълкува и по друг начин — в смисъл, че е била виновна и изтърпявайки наказанието си за престъплението, е намерила покой.

„Напълно съвпада — мислеше Поаро — с описанието ѝ в съда.“ В този момент за първи път той силно се усъмни в идеята си, към която досега се придържаше. Дотук всичко неизменно сочеше, че Каролайн Крейл е виновна. А сега и собствените ѝ думи свидетелствуваха срещу нея.

От другата страна беше само непоколебимата увереност на Анджела Уорън. Анджела несъмнено я бе познавала добре, но не беше ли нейната сигурност всъщност фанатичната преданост на едно незряло още момиче, готово в огъня да влезе заради свидно обичаната си сестра?

Сякаш прочела мислите му, Анджела Уорън каза:

— Не, мосю Поаро — аз зная, че Каролайн бе невинна.

— Добрият господ знае, че не бих искал да ви разколебавам в това — каза бързо Поаро. — Но нека бъдем практични. Казвате, че сестра ви е била невинна. Много добре! Тогава какво всъщност се е случило?

Анджела кимна замислено.

— Трудно е, съгласна съм. Предполагам, че, както е казала Каролайн, Еймиъс се е самоубил.

— Приемливо ли е това, след като знаете характера му?

— Доста неприемливо.

— Но не твърдете както в първия случай: „Зная, че е невъзможно“?

— Не, защото, както току-що казах, повечето хора наистина вършат невъзможни неща, тоест, които ви изглеждат нехарактерни.

Считам обаче, че ако опознаете човека в най-тънки детайли, тези неща вече няма да ви се виждат нехарактерни.

— Познавахте ли добре зет си?

— Да, но не както Каро. Струва ми се направо фантастично Еймиъс да се самоубие, но предполагам, че би могъл. Фактически трябва да го е направил.

— Не виждате ли друго обяснение?

Анджела прие подхвърлената идея спокойно, но не и без известно любопитство.

— О, разбирам какво имате предвид... В действителност никога не съм се спирала на тази възможност. Искате да кажете, че някой от другите го е убил? Че е умишлено, хладнокръвно убийство...

— Би могло да бъде, нали?

— Да, би могло... Но наистина ми изглежда съвсем неправдоподобно.

— По-неправдоподобно, отколкото самоубийство?

— Трудно е да се каже. Явно не е имало причини да се заподозре някой друг. И сега не виждам, когато се обърна назад.

— Все пак нека разгледаме тази възможност. Кой от тези непосредствено свързани хора би бил най-вероятният извършител?

— Чакайте да помисля. Е, аз не съм го убила. Онова същество Елза — също. Тя беснееше от яд, когато Еймиъс умря. Кой друг беше там? Мередит Блейк? Той бе винаги много предан на Каролайн — въртеше се из къщата като домашен котарак. Предполагам, че това би могло да бъде мотив за него по някакъв начин. Ако беше роман, Мередит сигурно би искал да очисти Еймиъс, за да може той самият да се ожени за Каролайн, но би могъл да го осъществи също като остави Еймиъс да си замине с Елза и след известно време утеши Каролайн. Обаче наистина не мога да видя Мередит като убиец — прекалено мекушав и прекалено нерешителен. Кой друг?

— Мис Уилямс? Филип Блейк? — подсказа Поаро.

Сериозното лице на Анджела мигновено се отпусна и по него се разля усмивка.

— Мис Уилямс? Човек едва ли би могъл да се накара да повярва, че нечия гувернантка ще вземе да извърши убийство! Мис Уилямс бе винаги толкова праволинейна и благочестива.

Анджела Уорън замълча за миг, после продължи:

— Беше предана на Каролайн, разбира се — би направила всичко за нея, а и мразеше Еймиъс. Беше голяма феминистка и не харесваше мъжете. Това достатъчно ли е за убийство? Естествено, че не.

— Трудно би могло да бъде — съгласи се Поаро.

Анджела продължи:

— Филип Блейк? — тя помълча известно време, после изведнъж каза: — Знаете ли, мисля, че ако говорим просто за вероятности, той е най-вероятният извършител.

— Твърде много ме интригувате, мис Уорън. Мога ли да попитам какво ви кара да мислите така?

— Общо взето, нищо определено, но от това, което си спомням за него, бих казала, че е човек с ограничено въображение.

— И ограниченото въображение предразполага към убийство?

— Може да ви накара по груб начин да разрешите проблемите си. Мъже от този тип получават истинско удовлетворение, когато извършат някакво действие. Убийството е груба работа, не мислите ли?

— Да, сигурно сте права... Това определено е становище, но все пак, мис Уорън, трябва да има още нещо. Какъв мотив евентуално би могъл да притежава Филип Блейк?

Анджела Уорън не отговори веднага. Тя стоеше намръщена, взирайки се в пода.

— Той беше най-добрият приятел на Крейл, нали? — каза Поаро.

Тя кимна.

— Но вие имате нещо наум, мис Уорън, нещо, което още не сте ми казали. Може би двамата са били съперници за момичето — за Елза?

Анджела поклати глава.

— О, не. Не и Филип.

— Какво има тогава?

— Знаете ли — отвърна бавно Анджела, — вероятно, когато минат години, нещата изведнъж идват при нас. Ще ви обясня какво имам предвид. Някой ми беше разказал една история веднъж, когато бях на единадесет години. Не виждах абсолютно никакъв смисъл в тази работа, нито ме разтревожи — просто влезе през едното ми ухо и излезе през другото. Мисля, че въобще не се сещах за нея, както се казва. Преди две години обаче, както си седях на първия ред и гледах едно ревю, тази случка отново ме споходи и бях толкова изненадана, че

фактически казах на глас: „О, сега разбирам смисъла на онази смешна история за млякото с ориз.“ И все пак нямаше директен намек — само някаква шега за „Ни лук ял, ни лук мирисал“.

— Разбирам мисълта ви, мадмоазел.

— Тогава ще разберете и това, което ще ви кажа. Веднъж бях отседнала в хотел. Както вървах по коридора, една от вратите на стайте се отвори и от нея излезе жена, която аз познавах. Това не беше нейната стая и тя ясно го показва на лицето си, когато ме видя. Тогава разбрах значението на израза, който веднъж видях върху лицето на Каролайн, когато една нощ в Олдърбъри тя излезе от стаята на Филип Блейк.

Анджела се наведе напред и възпря думите на Поаро.

— По онова време аз нямах представа, разбирате ли? Знаех някои неща — момичетата на тази възраст обикновено знаят, — но не ги свързвах с действителността. За мене излизането на Каролайн Крейл от стаята на Филип Блейк си беше просто: Каролайн Крейл излиза от стаята на Филип Блейк. Би могло да бъде стаята на мис Уилямс или моята. Но това, което наистина забелязах, беше изразът на лицето ѝ — странно изражение, което не познавах и не можех да разбера. Не можех да го разбера, докато — както ви казах — една нощ в Париж не видях същия израз върху лицето на друга жена.

— Но това, което ми казвате, мис Уорън — изрече бавно Поаро, — е твърде зашеметяващо. От самия Филип Блейк аз имам впечатление, че той винаги е мразел сестра ви.

— Зная. Не мога да го обясня, но е така.

Поаро бавно кимна. Още докато говореше с Филип Блейк, той смътно бе почувствувал, че нещо не е както трябва. Тази прекалена враждебност към Каролайн някак си не беше нормална...

Думите и изразите от разговора му с Мерedit Блейк отново изникнаха в ума му: „Много се разстрои, когато Еймиъс се ожени — не стъпи у тях повече от година“. Нима Филип винаги е бил влюбен в Каролайн? Беше ли се превърнала любовта му в горчивина и омраза, когато Каролайн бе избрала Еймиъс?

Да, Филип беше прекалено разгорещен и доста предубеден. Поаро си го представи, замислено весел, преуспяващ мъж, с неговия голф и хубавата му къща. Какво в действителност бе чувствувал Филип Блейк преди шестнадесет години?

— Не разбирам — говореше Анджела Уорън. — Аз, видите ли, нямам опит в любовта — не ми се е изпречвала на пътя. Просто ви казах всичко това, в случай че... в случай че има някаква връзка със станалото.

[1] Femme formidable — страхотна жена (фр.). — Б.пр. ↑

II КНИГА

РАЗКАЗ НА ФИЛИП БЛЕЙК

(ПРИДРУЖАВАЩО ПИСМО, ПОЛУЧЕНО С РЪКОПИСА)

Скъпи мосю Поаро,

Изпълнявам обещанието си и тук ще намерите приложен разказ за събитията, свързани със смъртта на Еймиъс Крейл. Дълга да отбележа, че след толкова много време спомените ми може да не са абсолютно точни, но съм написал това, което изглежда най-близо до тях.

Искрено Ваш
Филип Блейк

БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА СЪБИТИЯТА, ДОВЕЛИ ДО УБИЙСТВОТО НА ЕЙМИЪС КРЕЙЛ ПРЕЗ СЕПТЕМВРИ 19... ГОДИНА

Приятелството ми с покойния датира от много ранен период. Ние живеехме в провинцията, бяхме съседи и семействата ни дружаха. Еймиъс Крейл беше с около две години по-голям от мене. Като момчета играехме заедно през ваканциите, макар че не учехме в едно и също училище. От гледна точка на дългогодишното ми познанство с човека считам, че аз лично съм специално подготвен да дам показания относно неговия характер и възгледи върху живота. Веднага ще кажа също така, че за всеки, който добре познаваше Еймиъс Крейл, идеята за самоубийство беше абсурдна. Крейл никога не би отнел собствения си живот. Той прекалено много обичаше живота! Твърдението на защитата по време на процеса, че Крейл е бил обхванат от угризения на съвестта и е взел отрова в пристъп на разкаяние, е чист абсурд за всеки, който го познаваше. Бих казал, че Крейл имаше твърде малко съвест, и то съвсем не болезнена. При това той и жена му бяха в лоши отношения и мисля, че Еймиъс не би имал никакви скрупули да се раздели с нещо, което за него беше един съвсем неудовлетворителен семеен живот. Той имаше възможност да се погрижи за материалното благосъстояние на съпругата и детето от брака и съм сигурен, че щеше

да го направи щедро. Еймиъс беше много щедър; общо взето, с горещо сърце и обичлив. Не само че беше голям художник, но и приятелите му бяха верни. Доколкото зная, той нямаше никакви врагове.

От дълги години познавах и Каролайн Крейл — още преди да се омъжи, когато идваше на гости в Олдърбъри. Тогава Каролайн беше малко невротична госпожица, склонна към необуздани избухвания, не без привлекателност, но определено труден характер за съжителство.

Почти веднага тя показва предпочитанията си към Еймиъс. Всъщност мисля, че той не беше много влюбен в нея, но те често биваха заедно — както казах, тя беше привлекателна — и не след дълго се сгодиха. Най-добрите приятели на Еймиъс Крейл бяха резервирани спрямо тази женитба, тъй като чувстваха, че Каролайн не беше много подходяща за него.

Това създаде в началото известно напрежение между съпругата и приятелите на Крейл, но Еймиъс беше верен приятел и нямаше намерение да се откаже от старите си другари по нареждане на жена си. След няколко години той и аз възстановихме предишните си отношения и започнах често да посещавам Олдърбъри. Мога да прибавя, че бях кръстник на момиченцето Карла, а това, мисля, доказва, че Еймиъс ме считаше за негов най-добър приятел, и ми дава право да говоря за човека, който вече не може да се защити.

Но да се върна към действителните събития, за които ме помолихте да напиша. Пристигнах в Олдърбъри (както виждам от един стар дневник) пет дни преди престъплението, тоест на тринадесети септември. Веднага усетих, че обстановката е някак си напрегната. В къщата беше отседнала също и мис Елза Гриър, която Еймиъс рисуваше по онова време.

За първи път виждах лично мис Гриър, но знаех от по-рано за нейното съществуване. Месец преди това Еймиъс ми говори разпалено за нея — каза, че бил срещнал чудесно момиче. Беше толкова ентусиазиран, щото му рекох на шега:

— Внимавай, старче, иначе пак ще хлътнеш.

Еймиъс ми каза да не бъда такъв проклет глупак: той просто рисувал момичето и нямал никакъв личен интерес към нея.

— Разправяй ги на старата ми шапка — отвърнах му. — И друг път съм те чувал да говориш така.

— Този път е по-различно — рече той.

На това аз отвърнах малко цинично:

— Винаги е различно!

Тогава Еймиъс сякаш се разтревожи и притесни.

— Не разбираш — каза ми той. — Тя е просто момиче — не много по-различно от едно дете.

Добави също, че имала доста модерни схващания и била напълно освободена от всякакви предразсъдъци.

— Тя е честна — каза той, — естествена и абсолютно безстрашна!

Тогава си помислих, макар и да не му го казах, че този път Еймиъс здравата е загазила. Няколко седмици по-късно чух коментари от други хора. Някой каза, че момичето Елза било страхотно увлечено. Друг добави, че щяло да е малко трудничко за Еймиъс, като се имало предвид колко млада била тя, а трети пък изсумтя, че Елза си знаела доста добре работата. По-нататъшните коментари отбелязаха, че мис Гриър била страшно богата, винаги получавала това, което искала, и че тя била поела „инициативата в свои ръце“. Някой попита какво мислела за това съпругата на Крейл и многозначителният отговор беше, че сигурно вече трябва да е свикнала. Друг колебливо отговори, че както се чувало, съпругата била дяволски ревнива, а Крейл водел такъв ужасен живот, щото всеки друг мъж би бил оправдан да има по някоя и друга авантюра.

Споменавам всичко това, защото мисля, че е важно да бъдат изяснени напълно нещата преди моето пристигане там.

Любопитен бях да видя момичето — тя беше забележително хубава и привлекателна и трябва да призная, малко позлорадствувах, когато забелязах, че Каролайн наистина е много ядосана.

Самият Еймиъс Крейл не беше така безгрижен както друг път, макар че за тези, които не го познаваха добре, държанието му изглеждаше както обикновено. Аз обаче го познавах съвсем отблизо и забелязах веднага признаци на напрегнатост, неувереност, пристъпи на вялост, отнесеност и обща раздразнителност.

Независимо от склонността му да бъде умислен винаги, когато рисуваше, не можеше да се приеме, че картината, над която работеше, е изцяло отговорна за напрежението му. Зарадва се, когато ме видя, и веднага щом останахме насаме, ми каза:

— Слава богу, че дойде, Фил. Ако живееш в къща с четири жени, може съвсем да се смахнеш. Всички те ще ме изпратят в лудницата.

Атмосферата наистина беше натегната. Каролайн, както казах, беше очевидно много ядосана от цялата история. По учтив и възпитан начин тя бе много по-груба към Елза, отколкото човек би могъл да си помисли, че е възможно — всъщност без ни една оскърбителна дума. Самата Елза знаеше, че е господарка на положението, и никакви скрупули поради добро възпитание не биха могли да я възпрат да се държи открито отблъскващо. В резултат на това, когато не рисуваше, по-голямата част от времето си Крейл прекарваше, като се караше с малката Анджела. Обикновено между тях съществуваха отношения на обич, макар и доста често да се дразнеха и сбиваха. В този случай обаче всичко, което Еймиъс вършеше или казваше, беше язвително и двамата наистина се нахвърляха един върху друг. Четвъртият член от компанията беше гувернантката. „Кисела вещица — я нарече Еймиъс, — мрази ме свирепо! Седи със свити устни и непрекъснато ме упреква!“

После каза:

— По дяволите всички жени! Ако човек иска да живее спокойно, трябва да не се докосва до тях.

— Не биваше да се жениш — рекох му. — Ти си такъв човек, че трябваше да се пазиш от домашни обязанности.

Отвърна ми, че сега било твърде късно да се говори за това, и добави, че Каролайн сигурно щяла да бъде безкрайно щастлива, ако можела да се отърве от него. За първи път усетих, че нещо необикновено витае във въздуха.

— Какво става с тебе? — казах му. — Значи работата с прекрасната Елза е сериозна?

— Прекрасна е, нали? — изпъшка той. — Понякога ми се иска никога да не бях я виждал.

— Виж какво, старче — рекох му, — трябва да се съвземеш. Нима искаш да се обвързваш с още жени?

Той ме погледна и се разсмя:

— Лесно ти е да говориш, но аз не мога да оставя жените — просто не мога. А дори и да можех, те нямаше да ме оставят на мира!

После сви тези широки свои рамене, усмихна ми се и рече:

— О, предполагам, че накрая всичко ще се оправи. Признай, че картината е добра.

Ставаше въпрос за портрета на Елза, който рисуваше, и дори аз, макар и да не разбирах техниката на рисуване, виждах, че творбата му ще има особена сила.

Когато рисуваше, Еймиъс беше друг човек. Въпреки че ръмжеше, охкаше, мръщеше се и ругаеше на воля, а понякога хвърляше и четките си, той беше наистина безмерно щастлив.

Само когато се връщаше в къщата за храна, враждебната атмосфера между жените го сваляше на земята. Враждебните настроения достигнаха връхната си точка на 17-и септември. На обяд всички се почувствувахме неудобно. Елза беше наистина особена — нахална — мисля, е единствената точна дума! Тя умишлено пренебрегваше Каролайн, като непрекъснато се обръщаше само към Еймиъс, сякаш той и тя бяха сами в стаята. Каролайн говореше с нас свободно и весело и така умело водеше разговора, щото няколко на пръв поглед съвсем невинни забележки да имат хапливо значение. Тя не притежаваше пренебрежителната откровеност на Елза Гриър — при Каролайн всичко беше косвено, по-скоро загатнато, отколкото изказано.

Ситуацията достигна своята кулминация след обяда в гостната, тъкмо когато си допивахме кафето. Говорех за една дърворезба: глава от добре лакирано буково дърво — много интересна творба — и Каролайн каза:

— Работа е на един млад норвежки скулптор. Еймиъс и аз много ценим изкуството му и се надяваме да го посетим следващото лято.

Това спокойно твърдение за притежание беше прекалено много за Елза. На нея не ѝ минаваха такива предизвикателства. Тя почака минута-две и заговори с ясния си, малко силен глас:

— Тази стая би била чудесна, ако беше наредена както трябва. Претъпкана е с мебели. Когато започна да живея тук, ще изхвърля целия този боклук и ще оставя само едно-две хубави неща. Мисля да сложа завеси с цвят на мед така, че лъчите на залязващото слънце да стигат до тях през големия прозорец на задната стена. — Тя се обърна към мене и каза: — Не мислите ли, че ще бъде направо чудесно?

Нямах време за отговор. Говореше Каролайн, а в гласа ѝ имаше кадифе, коприна и нещо, което бих описал само като опасно.

— Да не мислиш да купуваш тази къща, Елза?

— Няма да е необходимо — отвърна Елза.

— Какво имаш предвид? — попита Каролайн, но гласът ѝ вече не беше мек, а твърд и метален.

Елза се разсмя и каза:

— Трябва ли да се преструваме? Хайде, хайде, Каролайн, много добре знаеш какво имам предвид.

— Нямам никаква представа — отвърна тя.

На това Елза каза:

— Недей да бъдеш като щрауса. Няма смисъл да се преструваш, че не виждаш и нищо не знаеш. Еймиъс и аз се обичаме. Това не е твой дом. Негов е. И след като се оженим, аз ще живея тук с него!

— Мисля, че си луда — каза Каролайн.

А Елза отвърна:

— О, не, не съм, скъпа моя, и ти го знаеш. Би било много по-просто, ако бяхме честни една към друга. Еймиъс и аз се обичаме — ти си видяла това достатъчно ясно. Има само едно достойно нещо, което би могла да направиш за него: трябва да му върнеш свободата.

— Не вярвам на нито една дума от това, което говориш — рече Каролайн, ала гласът ѝ беше неубедителен. Елза бе успяла да пробие бронята ѝ. В този момент в стаята влезе Еймиъс и Елза каза със смях:

— Ако не вярваш на мене, питай него.

— Ще го питам — отвърна Каролайн и без да чака, рече: — Еймиъс, Елза твърди, че искаш да се ожениш за нея. Вярно ли е?

Горкият Еймиъс! Съжалих го. Човек сигурно се чувства глупаво, когато такава сцена се стовари върху главата му. Той стана аленочервен, започна да заеква, обърна се към Елза и я попита:

— Защо, за бога, не си държа езика зад зъбите?

— Значи е вярно? — каза Каролайн.

Той нищо не отговори, просто стоеше там и прокараваше показалеца си по вътрешната страна на яката си. Като малък правеше така, когато забъркаше някоя каша.

— Не желая да разисквам това — каза Еймиъс, мъчейки се думите му да звучат с достойнство и авторитет, но, разбира се, не успя да го постигне, нещастникът.

— Обаче ние ще го разискваме! — отвърна Каролайн.

Тогава се намеси Елза:

— Мисля, че е просто справедливо да кажем на Каролайн.

— Вярно ли е, Еймиъс? — попита Каролайн много тихо. Той изглеждаше малко засрамен от себе си. Мъжете се срамуват, когато жените им ги притиснат до стената.

— Отговори ми, моля те. Аз трябва да зная — каза тя.

Тогава той отметна глава, горе-долу както прави волът в хомота, и отсече:

— Да, вярно е, но не желая да разисквам това сега.

После се обърна и напусна стаята, а аз излязох подир него; не исках да го оставям сам с жените. Настигнах го на терасата. Той ругаеше — никога не бях виждал човек да ругае с такъв жар.

След това се развика:

— Защо тя не си държа езика зад зъбите? Само наля масло в огъня! А аз трябва да завърша картината, чуваш ли, Фил? Това е най-хубавото нещо, което някога съм правил... Най-хубавото нещо, което съм направил през целия си живот. И някакви си глупави жени искат да я развалят!

Малко по-късно се поуспокои и каза, че жените нямали никакво чувство за пропорция. Не можах да сдържа усмивката си и рекох:

— Е, по дяволите, старче, сам си го докара до главата.

— Като че ли не зная — изпъшка той и добави: — Трябва обаче да признаеш, Фил, че не можеш да виниш никой мъж, гдето си е загубил ума по Елза. Дори Каролайн трябва да го разбере.

Попитах го какво би станало, ако Каролайн се запъне и не му даде развод, но той вече беше изпаднал в едно от своите състояния на отнесеност. Повторих забележката си, ала Еймиъс отвърна разсеяно:

— Каролайн не може никога да бъде отмъстителна. Ти не разбираш, старче.

— Имате дете — отбелязах аз.

Той ме хвана за ръката.

— Фил, стари приятелю, ти имаш добри намерения, но недей да ми грачиш като гарван. Аз сам ще си оправя работите. Всичко ще се нареди. Ще видиш, че всичко ще се нареди.

Такъв си беше Еймиъс — абсолютно неоправдан оптимист. После се развесели и каза:

— Да върви по дяволите цялата тази пасмина!

Не си спомням да сме говорили нещо друго. Няколко минути по-късно Каролайн се втурна на терасата.

— Свали това изцапано сако, Еймиъс — каза тя със съвсем обикновен, всекидневен тон. — Отиваме на чай у Мередит. Да не си забравил?

Той се втрещи и отвърна с леко заекване:

— О, бях забравил. Д-д-да, разбира се.

— Тогава се постарай да не приличаш толкова на вехтошар — каза тя. Въпреки че гласът ѝ беше съвсем естествен, Каролайн не го погледна, а отиде до лехата с гергините и започна да къса увехналите цветове. Еймиъс бавно се обърна и влезе в къщата.

Каролайн започна да разговаря с мене. Говори много: за това, дали времето ще се задържи така, дали ще има достатъчно скумрия, та Еймиъс, Анджела и аз да отидем на риболов. Тя беше наистина изумителна — трябва да ѝ го призная.

Лично аз обаче мисля, че това показваше какъв тип жена е Каролайн. Тя притежаваше силна воля и отлично самообладание. Не знаей дали тогава вече е имала план да го убие, но не бих се учудил, ако е така. Беше способна да изготви плана си внимателно и хладнокръвно, с абсолютно ясно съзнание и без жал.

Каролайн Крейл беше много опасна жена. Трябваше да знаей тогава, че тя нямаше да остави нещата така, но като истински глупак аз мислех, че е решила да приеме неизбежното, или пък вероятно е мислела, че ако се държи както обикновено, Еймиъс би могъл да промени решението си.

След малко другите излязоха. Елза изглеждаше предизвикателна и в същото време победителка. Каролайн не ѝ обръщаше внимание. Всъщност Анджела спаси положението. Тя излезе, спорейки с мис Уилямс, че заради нищо и никакво няма да си сменя полата. Полата си беше много добра. Във всеки случай ставаше за милия стар Мередит — той никога нищо не забелязваше.

Най-после слязохме. Каролайн вървеше с Анджела, а аз вървах с Еймиъс. Елза вървеше сама и се усмихваше.

На мене лично не ми харесваше — беше твърде агресивна, но трябва да призная, че онзи следобед изглеждаше невероятно красива. Жените стават хубави, когато получат каквото искат.

Събитията от онзи следобед изобщо не мога да си спомня ясно. Всичко е замъглено. Спомням си как стария Мери излезе да ни посрещне. Мисля, че първо се разходихме из градината. Водихме, помня, дълъг разговор с Анджела относно обучаването на териери за лов на плъхове. Тя изяде невероятно количество ябълки и се опита да накара и мене да направя същото.

Когато стигнахме обратно до къщата, вече сервираха чая под един голям кедър. Мери, спомням си, изглеждаше много разстроен. Предполагам, че или Каролайн, или Еймиъс му бяха казали. Той погледна колебливо към Каролайн, а след това се втренчи в Елза. Милият човек беше съвсем разтревожен. На Каролайн, разбира се, ѝ харесваше да го разиграва — предания, платоничен приятел, който никога не би отишъл твърде далече. Такъв тип жена беше тя.

След чая Мередит размени с мене няколко бързи реплики.

— Виж какво, Фил, Еймиъс не може да направи такова нещо! — каза той.

— Не се заблуждавай, ще го направи — отвърнах му аз.

Тогава той рече:

— Не може да остави жена си и детето си и да тръгне с това момиче. Много по-стар е от нея. Не вярвам тя да е на повече от осемнадесет години.

Отговорих му, че мис Гриър е на цели двадесет години и е с житейски опит.

— Все пак непълнолетна е и не разбира какво върши.

Горкият стар Мередит! Вечно благородният, истински европейец.

— Не се тревожи, старче — казах му аз. — Тя знае какво върши. И така ѝ харесва!

Само това успяхме да си кажем. Помислих си, че Мери вероятно е разтревожен от мисълта Каролайн да бъде изоставена съпруга. След като разводът приключеше, тя би могла да очаква нейният верен Добин^[1] да се ожени за нея. Знаех, че преданост без надежда за награда беше много повече в стила на Мередит. Признавам, че тази страна на въпроса ме забавляваше.

Странно, твърде малко си спомням за посещението в лабораторията на брат ми. Той обичаше да показва хобито си. Аз самият винаги съм се отегчавал. Предполагам, че съм бил там с другите, когато е изнасял беседата си за ползата от кониина, но не си

спомням, а и не съм видял Каролайн да задига отровата. Както казах, тя беше много ловка жена. Помня как Мередит прочете на глас откъс от Платон, описващ смъртта на Сократ. Много досадно, мислех си. Класиците винаги са били скучни за мене.

Друго не мога да си спомня за онзи ден. Сещам се, че Еймиъс и Анджела вдигнаха страхотна врява, а ние я приехме с облекчение, защото така избягвахме други трудности. Анджела хукна към спалнята си с последно злостно излияние, като каза, че: първо, тя ще му плати за това; второ, пожелаваше му да умре; трето, надяваше се той да умре от проказа; четвърто, пожелаваше на мястото на носа му да порасне наденица и никога да не се махне, както ставало в приказките. Когато Анджела излезе, всички се разсмяхме. Не можахме да се сдържим — беше толкова смешна бъркотия.

Веднага след това Каролайн се качи в спалнята си. Мис Уилямс изчезна след ученичката си. Еймиъс и Елза отидоха заедно в градината. Ясно беше, че не съм желан, и тръгнах да се поразходя сам. Нощта беше чудесна.

На следната сутрин слязох долу късно. В трапезарията нямаше никой. Чудно какви неща само помни човек! Спомням си вкуса на бърбечетата и бекона, с които добре похапнах. Много хубави бърбечета бяха — пикантни.

След това тръгнах да диря някого. Излязох навън, но не видях никой, изпуших една цигара и се натъкнах на мис Уилямс, която тичаше наоколо и търсеше Анджела — тя трябвало да шие скъсаната си рокля, а вместо това избягала, както обикновено. Върнах се във фойето и разбрах, че Еймиъс и Каролайн се разправят в библиотеката. Говореха доста високо. Чух я да казва: „Ти и твоите жени! Иде ми да те убия. Някой ден ще те убия.“ Еймиъс отвърна: „Не бъди глупава, Каролайн“, а тя рече: „Не се шегувам, Еймиъс“.

Е, не исках да подслушвам повече и отново излязох. Тръгнах по терасата в обратна посока и се натъкнах на Елза. Тя седеше на една от дългите скамейки точно под прозореца на библиотеката, който беше отворен. Не бих се изненадал, ако беше чула всичко, каквото се говореше вътре. Когато ме видя, тя стана, ни лук яла, ни лук мирисала, и тръгна към мене усмихната. Хвана ме за ръката и каза:

— Каква чудесна сутрин, нали?

Да, за нея сутринта беше чудесна! Доста жестоко момиче. Не, мисля, че беше просто откровена и без въображение. Виждаше единствено това, което искаше.

Стояхме на терасата и разговаряхме около пет минути, когато чух как някой хлопна вратата на библиотеката и Еймиъс Крейл излезе. Лицето му беше много червено.

Той безцеремонно хвана Елза за рамото и каза:

— Хайде, време е да позираш. Искam да довърша картината.

— Добре. Ще се кача да си взема пуловера — задуха студен вятър — отвърна тя и влезе в къщата.

Чудех се дали Еймиъс ще ми каже още нещо, но той нищо друго не каза освен: „Тези жени!“. „Горе главата, старче“ — рекох му аз.

После и двамата замълчахме, докато Елза отново излезе от къщата. Те тръгнаха заедно надолу към батерейната градина, а аз влязох вътре. Каролайн стоеше във фоайето. Мисля, че въобще не ме забеляза. Понякога такъв ѝ беше маниерът: сякаш се беше оттеглила някъде, в този случай — вътре в самата себе си. Тя само прошепна нещо — не на мене, а на себе си. Долових само думите: „Твърде жестоко е“.

Точно това каза. После мина покрай мене и тръгна нагоре, като че ли все още без да ме забелязва — също като човек, съсредоточен върху някаква вътрешна представа. Аз лично мисля (разбира се, нямам право да го казвам), че тя се качи горе, за да вземе отровата и че тогава реши да направи това, което всъщност направи.

Тъкмо в този момент телефонът иззвъня. В някои къщи прислугата обслужва телефона, но толкова често бях отсядал в Олдърбъри, щото повече или по-малко се чувствавах член от семейството. Вдигнах слушалката.

Чух гласа на брат си Мередит. Той беше много разстроен. Обясни ми, че бил в лабораторията и че шишето с кониина било наполовина празно.

Не искам да се спирам отново върху нещата, които сега зная, че трябваше да направя. Фактът беше толкова изненадващ, а и аз бях достатъчно глупав, за да се изненадам. Мередит доста се беше разтреперал на другия край. Чух някой по стълбите и остро казах на Мери да дойде веднага.

Сам аз слязох долу да го посрещна. В случай че не знаете ландшафта на местността, най-краткият път от едното имение до другото е с лодка през тясното заливче. Спуснах се по пътя до малкия пристан, където държаха лодките. За да стигна дотам, трябваше да мина покрай стената на батерейната градина. Чух как Елза и Еймиъс разговаряха, докато той рисуваше. Гласовете им бяха весели и безгрижни. Еймиъс каза, че било невероятно горещ ден (наистина беше твърде горещо за септември), а Елза — че там, където седяла, върху бойниците, духал студен вятър от морето. После тя рече: „Ужасно се схванах от позирането. Не мога ли да си почина, скъпи?“ Чух как Еймиъс извика: „За нищо на света. Задръж така. Ти си жилаво момиче. Казвам ти, става добре.“ Елза рече: „Звяр!“, и се разсмя, а аз се отдалечих и вече нищо не можех да чуя.

Мередит тъкмо се приближаваше с лодката към брега. Изчаках го да я завърже и да се качи по стълбите. Изглеждаше блед и разтревожен.

— Ти си по-умен от мене, Филип — каза той. — Какво да направя? Лекарството е опасно.

— Напълно сигурен ли си? — попитах го.

Мередит, знаете, винаги е бил колеблив. Затова и не го приех така сериозно, както би трябвало. Той ми отговори, че бил съвсем сигурен — шишето било пълно вчера следобед.

— И нямаш абсолютно никаква представа кой може да го е задигнал?

Отговори ми, че нямал абсолютно никаква представа и поиска да узнае какво мисля аз. Възможно ли е някой от прислужниците? Отвърнах, че евентуално би могло, но ми се струва малко вероятно.

— Винаги държиш вратата заключена, нали? — казах му, а той отговори, че винаги била заключена, и започна да бръщолеви, че в долната си част прозорецът бил открехнат на няколко инча и че някой би могъл да влезе оттам.

— Случаен крадец? — попитах скептично. — Струва ми се, Мередит, че има няколко опасни възможности.

Той ме попита какво всъщност мисля, а аз му отговорих, че щом е сигурен в това, което казва, то вероятно Каролайн е взела лекарството, за да отрови Елза, или обратното — Елза го е взела, за да отстрани Каролайн и да разчисти пътя на истинската любов.

Мередит започна да дърдори припряно, че било абсурдно и мелодраматично и че не можело да бъде вярно.

— Е, лекарството го няма. Какво е твоето обяснение? — попитах го.

Той, разбира се, нямаше обяснение. Фактически мислеше като мене, но не смееше да погледне истината в очите.

— Какво да правим? — повтори той, а аз, проклет глупак, му отговорих:

— Трябва да обмислим внимателно. Или веднага кажи за изчезналото лекарство пред всички, или хвани Каролайн, когато е сама, и я постави натясно. Ако се убедиш, че тя няма нищо общо с това, направи същото с Елза.

— Такова момиче! — каза той. — Не може да е тя.

Отвърнах му, че не бих се заклел.

Докато говорехме, вървахме нагоре по пътя към къщата. След последната ми забележка и двамата замълчахме за малко. Завивахме отново покрай батареината градина, когато чух гласа на Каролайн.

Помислих си, че се карат трима души, но всъщност спорът беше за Анджеला. Каролайн се възмущаваше: „Ще бъде тежко за момичето“, а Еймиъс отговори нещо нервно. После, тъкмо се изравнихме с вратата на градината, и тя се отвори. Еймиъс малко се изненада, като ни видя. Каролайн, излизайки, каза:

— Здравей, Мередит. Разисквахме въпроса за отиването на Анджеला в училище. Изобщо не съм сигурна, че това е най-доброто за нея.

— Недей да се тревожиш толкова много за момичето — каза Еймиъс. — Нищо няма да ѝ стане. Най-после ще се отървем.

Точно тогава по пътеката от къщата тичешком дойде Елза. В ръката си държеше някакъв червен пуловер. Еймиъс изръмжа:

— Хайде, връщай се да позираш. Не искам да губя време.

Той се върна към статива. Забелязах, че леко залита, и се почудих дали не пие. Всеки мъж при такава лудница и такива сцени можеше да бъде извинен за пиенето си.

— Бирата тук направо е гореща — измърмори Еймиъс. — Защо нямаме малко лед?

Каролайн каза:

— Ще ти изпратя долу бира направо от кофичката с лед.

— Благодаря — изсумтя Еймиъс.

После Каролайн затвори вратата на батареината градина и се качи с нас до къщата. Ние седнахме на терасата, а тя влезе вътре. След малко излезе Анджела с няколко бири и чаши. Денят беше горещ и това ни зарадва. Докато пиехме, Каролайн мина покрай нас. Тя носеше бутилка бира и каза, че ще я занесе долу на Еймиъс. Мередит предложи да го стори той, но Каролайн беше решила твърдо тя сама да я занесе. Помислих си като истински глупак, че е от ревност. Не можеше да понася онези двамата да останат долу сами. Това вече я беше накарало да отиде веднъж долу уж да говори за заминаването на Анджела.

Тя тръгна по криволичещата пътека, а Мередит и аз гледахме след нея. Все още не бяхме решили нищо, а и Анджела започна да крещи да отида с нея, за да се изкъпем в морето. Изглеждаше невъзможно да останем насаме с Мередит. Казах му само: „След обяда“, и той кимна.

После отидохме с Анджела да се къпем. Поплувахме добре — през заливчето и обратно, а след това се изтегнахме на скалите, за да се попечем на слънцето. Анджела беше малко умислена, но това ми допадаше. Реших, че веднага след обяда ще се отделя с Каролайн настрана и от упор ще я обвиня в открадването на отровата. Нямаше смисъл Мередит да го прави — беше твърде мекушав. Направо щях да я обвиня. Тогава тя щеше да я върне, а дори и да не я върнеше, нямаше да посмее да я използва. Бях почти сигурен, че е тя, защото ѝ е било необходимо да обмисли нещата. Елза беше твърде разумна и корава млада жена, за да рискува да се забърква с отрови. Имаше хладен разум и знаеше добре да пази кожата си. Каролайн беше направена от по-опасен материал — нестабилна, поддаваща се на импулса си и определено невротична. И все пак, знаете, в подсъзнанието ми остана чувството, че Мередит може да е сбъркал. Или пък някой прислужник си е пхнал носа там, разсипал е отровата и не е посмял да си признае. Отровата, виждате ли, е нещо много мелодраматично: човек не може да повярва.

Докато не се случи.

Беше доста късно, когато погледнах часовника си, и двамата с Анджела направо хукнахме за обяд. Всички тъкмо сядаха освен Еймиъс, който беше останал в Батареята, за да рисува. Това беше

обичайно за него и лично аз си помислих, че е постъпил разумно, гдето е избрал тъкмо днес да рисува — обядът предвещаваше да бъде напрегнат.

Поднесоха кафето на терасата. Бих искал да мога да си спомня по-добре как изглеждаше Каролайн и как се държеше. Тя изобщо не беше възбудена. Струваше ми се по-скоро тъжна и мълчалива. Самият дявол беше тази жена!

Защото да отровиш мъжа си хладнокръвно, е дяволско нещо. Ако беше грабнала пистолет и го беше застреляла — е, това можеше да се разбере. Но такова студено, умишлено, отмъстително отравяне... И така спокойна и съсредоточена.

Тя стана и каза, че ще му занесе кафето долу, по възможно най-естествения начин. Все пак е знаела — трябва да е знаела, — че вече ще го намери мъртъв. Мис Уилямс тръгна с нея. Не си спомням дали Каролайн ѝ предложи, или не. Май че Каролайн ѝ предложи.

Двете жени тръгнаха заедно. Малко след това Мередит излезе на разходка. Тъкмо се извинявах, за да тръгна след него, когато той се върна тичешком. Лицето на Мередит беше сиво и той каза пресекливо:

— Трябва да повикаме лекар... бързо... Еймиъс...

Аз скочих.

— Болен ли е? Умира ли?

— Боя се, че е мъртъв — отвърна Мередит.

За момента бяхме забравили Елза, но тя внезапно нададе вик. Беше като вой на банши^[2]. „Мъртъв? Мъртъв?“ — извика тя, сетне побягна. Не знаех дотогава, че някой може така да се движи — като сърна, като простреляно животно. Също и като Стихия, жадна за мъст.

— Тичай след нея — изрече задъхано Мередит. — Аз ще телефонирам. Тичай след нея, че не знаеш какво може да направи.

Хукнах след нея и добре, че го сторих. Тя би могла съвсем лесно да убие Каролайн. Никога не бях виждал такава болка, такава свирепа омраза. Всичкото лустро на финеса и възпитанието бе паднало. Всеки можеше да види, че баща ѝ, и майката на бащата на нейния баща са били воденичари. Лишена от любовника си, тя беше примитивна жена — би издрала лицето на Каролайн, би ѝ скубала косите, би я блъснала от парапета, ако можеше. По някаква причина Елза мислеше, че Каролайн го е пробола с нож. Всичко беше объркала, естествено.

Аз я хванах и тогава я поех мис Уилямс. Трябва да кажа, че мис Уилямс помогна много. Тя успя да накара Елза да се владее за по-малко от минута. Каза ѝ, че трябва да мълчи и да престане да вика и да буйствува. Опасен човек беше тази жена и успя. Елза утихна — само стоеше там, хълцаше и трепереше.

Колкото до Каролайн, считам, че маската ѝ беше смъкната. Тя стоеше съвсем смирена — бихте могли да кажете, че е зашеметена. Но не беше зашеметена — очите ѝ я издаваха. Те дебнеха в пълно съзнание... тихо дебнеха. Предполагам, че вече бе почнала да се страхува...

Отидох при нея и ѝ заговорих. Говорех ѝ съвсем тихо. Другите не ни чуваха.

— Проклетата убийцо — казах ѝ, — ти уби най-добрия ми приятел.

Тя се дръпна назад и отвърна:

— О, не... не... той... той сам го е извършил.

Изгледах я право в очите и казах:

— Можеш да разкажеш това в полицията.

Тя го разказа и те не ѝ повярваха.

Край на показанията на Филип Блейк.

[1] Персонаж от романа на Уилям Текери „Панаир на суетата“. ↑

[2] Дух, чийто вой предвещава смърт в дома (ирл.). ↑

РАЗКАЗ НА МЕРЕДИТ БЛЕЙК

Скъпи мосю Поаро,

Както Ви обещах, аз съм приготвил писмен разказ за всичко, което мога да си спомня, свързано с трагичните събития, случили се преди шестнадесет години. Най-напред бих искал да спомена, че внимателно премислих това, което ми казахте при последната ни среща. И като размислям, все повече се убеждавам, че е във висша степен неправдоподобно Каролайн Крейл да е отровила съпруга си. Винаги ми се е струвало нелепо, но липсата на някакво друго обяснение и нейното собствено отношение ме подведоха като овца да следвам мнението на други хора и да казвам заедно с тях, че ако тя не го е извършила, какво друго обяснение би могло да има?

Откакто Ви видях, аз много внимателно обмислих алтернативното решение, представено по онова време и използвано от защитата на процеса — сиреч, че Еймиъс Крейл е отнел собствения си живот. Макар от това, което знаех за него, такова решение да ми изглеждаше съвсем фантастично по онова време, то сега виждам, че трябва да променя мнението си. Първостепенен и особено важен е фактът, че Каролайн го вярваше. Ако сега трябва да приемем, че тази очарователна и благородна дама е била несправедливо обвинена, нейното често повтаряно убеждение трябва да има голяма тежест. Тя познаваше Еймиъс по-добре от всеки друг. Ако тя е мислила самоубийството за възможно, то *трябва* да е било възможно въпреки скептицизма на приятелите му.

Следователно аз предлагам теорията, че у Еймиъс Крейл е имало някакво зрънце съвест, някакво подсъзнателно течение от разкаяние и даже отчаяние, доведени до крайност от неговия темперамент, и което само неговата съпруга осъзнаваше. Мисля, че такова предположение не е невъзможно. Той може би е разкрил тази своя страна само пред Каролайн. Въпреки че това е несъвместимо с всичко, което съм го чувал да казва, все пак истина е, че в повечето мъже има по някоя неподозирана и противоречаща черта, често изненадваща хората, които ги познават отблизо. В живота на един уважаван и аскетичен мъж

откриваме скрита бруталност, а един вулгарен богаташ може да има тайно влечение към някоя изящна художествена творба. Доказано е, че груби и безмилостни хора могат да притежават неподозирано милосърдие, а щедрите и добродушните — по някоя долна и жестока черта.

И така, възможно е у Еймиъс Крейл да е имало тенденция на подсъзнателно болезнено самообвинение и колкото повече е демонстрирал егоизма и правото си да върши каквото си ще, толкова повече се е активизирало това тайно подсъзнание. Повърхностно погледнато, изглежда невероятно, но сега вярвам, че така трябва да е било. И отново повтарям: самата Каролайн упорито се придържаше към такова виждане. Пак казвам, че това е много важно!

А сега да изследваме фактите или по-скоро спомените ми за фактите в светлината на новото становище.

Считам, че тук с основание мога да включа един разговор, който проведох с Каролайн няколко седмици преди разигралата се трагедия. Беше по време на първото гостуване на Елза Гриър в Олдърбъри.

Каролайн, както ви казах, знаеше за дълбокото ми чувство и привързаност към нея. Следователно аз бях човекът, на когото тя най-лесно би се доверила. Каролайн не изглеждаше много щастлива напоследък. Въпреки това бях изненадан, когато един ден тя внезапно ме попита дали Еймиъс наистина много обича момичето, което е довел.

— Интересува се от нея, защото я рисува — казах й. — Знаеш какъв е Еймиъс.

Тя поклати глава и отвърна:

— Не, той е влюбен в нея.

— Е, може би малко...

— Много, струва ми се.

— Тя е необикновено привлекателна, признавам, а и двамата знаем, че Еймиъс е податлив, но досега, скъпа моя, трябва да си се убедила, че има само един човек, когото Еймиъс обича, и това си ти. Той си има увлечения, но те не са трайни. Ти си единственият човек за него и въпреки лошото му държание чувството му към тебе остава непроменено.

— Винаги съм мислила така преди — отвърна Каролайн.

— Повярвай ми, Каро, така е — казах аз.

— Този път, Мери, се боя. Това момиче е толкова... толкова ужасно откровено. Толкова е млада и така екзалтирана. Имам чувството, че този път е сериозно.

— Но самият факт, че тя е толкова млада и, както каза, така откровена, ще я предпази. Общо взето, жените са лесна плячка за Еймиъс, но с момиче като това е различно.

— Да — каза тя, — точно от това се страхувам — че е различно. — После продължи: — Знаеш, Мери, на тридесет и четири години съм и сме женени от десет години. По външност въобще не мога да се меря с това дете Елза и го съзнавам.

— Но ги знаеш, Каролайн, знаеш, че Еймиъс ти е истински предан.

— Може ли да ги разбере човек мъжете? — отвърна тя, засмя се малко тъжно и каза: — Много примитивна жена съм, Мери. Искан ми се да замахна със секирата срещу това момиче.

Казах ѝ, че детето вероятно изобщо не се сеща какво върши, че се възхищава и боготвори Еймиъс и може би не разбира, че той се влюбва в нея. Каролайн каза само: „Милият Мери“, и започна да говори за градината си. Надявах се, че няма повече да се тревожи по този въпрос.

Скоро след това Елза се върна в Лондон. Еймиъс също замина за няколко седмици. Съвсем бях забравил за цялата тази история и тогава чух, че Елза е дошла отново в Олдърбъри, за да може Еймиъс да завърши картината.

Бях малко обезпокоен от новината, но когато видях Каролайн, забелязах, че не е много общителна. Изглеждаше съвсем нормално — не беше нито разтревожена, нито разстроена. Помислих си, че всичко е наред.

Затова и толкова се шокирах, когато научих колко далече беше стигнала работата.

Казах Ви за разговора си с Крейл и Елза. Нямах възможност да говоря с Каролайн. Можехме само да разменим тези няколко думи, за които вече Ви споменах.

И сега виждам лицето ѝ, големите тъмни очи, потиснатото чувство и гласа ѝ, който казва: „Всичко е свършено...“ Не мога да Ви опиша безкрайната мъка, скрита в тези думи. Те изразяваха голата истина. С предателството на Еймиъс всичко свършваше за нея. Ето,

затова съм убеден, че тя е взела кониина — било е изход: изход, подсказан ѝ от моята глупава беседа върху лекарството. А и откъсът от Фидий, който прочетох, описва една красива смърт.

Такова е сегашното ми становище: тя е взела кониина, решена да отнеме собствения си живот, когато Еймиъс я изостави. Той може би я е видял да взема отровата или е открил по-късно.

Това откритие е имало страхотно въздействие върху него. Той се е ужасил, че постъпките му са я накарали да помисли за такова нещо, но въпреки ужаса и разкаянието Еймиъс все пак е чувствувал, че не може да се откаже от Елза. Това мога да го приема. Който и да беше се влюбил в Елза, щеше да разбере, че е почти невъзможно да се откъсне от нея.

Той не е могъл да си представи живота си без Елза, разбрал е, че Каролайн не би могла да живее без *него*, и е решил, че има само един изход: той самият да употреби кониина. Мисля, че начинът, по който го е направил, е характерен за него. Рисуването беше за Еймиъс най-скъпото нещо в живота му. Той е избрал да умре буквално с четка в ръка и последното, което очите му са виждали, е било лицето на момичето, обичано от него до отчаяние. Може също да си е помислил, че смъртта му ще бъде добро разрешение и за Елза.

Признавам, че тази теория оставя някои интересни факти без обяснение. Защо например върху шишето с кониина са били намерени отпечатьци само от пръстите на Каролайн? Допускам, че след като Еймиъс го е пипал, неговите отпечатьци са били размазани или изтрити от купчината меки тъкани, които са се допирали до шишето, и че след смъртта му Каролайн е взела шишето, за да види дали някой не го е пипал. Нима това не е възможно и приемливо? Що се отнася до уликите за пръстовите отпечатьци върху биреното шише, свидетелите по защитата са били на мнение, че човешката ръка би могла да се изкриви така след приемане на отрова, щото да хване шишето по съвсем неестествен начин.

Още едно нещо трябва да бъде обяснено — поведението на Каролайн по време на целия процес. Мисля обаче, че сега вече разбирам причината за това. Фактически тя взе отровата от лабораторията ми. Решението ѝ да се самоубие беше нейно, но то накара съпруга и да отнеме собствения си живот. Нима не е логично да се допусне, че при един болезнен пристъп на отговорност тя е счела

себе си виновна за неговата смърт? Убедила е себе си, че е виновна за убийство, макар и не точно такава, в каквото я обвиняваха.

Мисля, че всичко би могло да бъде така и ако случаят е такъв, няма да е трудно да убедите малката Карла. Тя ще може да се омъжи за своя млад приятел и да бъде спокойна, че единственото нещо, за което майка ѝ има вина, е било един порив (не повече) да отнеме собствения си живот.

Всичко това, уви, не е, което ме помолихте, а то е: разказ за събитията, както си ги спомням. Нека сега попълня този пропуск. Вече Ви разказах подробно какво се случи през деня, предшествуващ смъртта на Еймиъс. Сега идваме до самия ден.

Спах много зле, разтревожен от гибелния за моите приятели обрат на събитията. След дълго будуване, през което напразно се мъчех да измисля нещо, за да предотвратя катастрофата, съм заспал дълбоко в шест часа сутринта. Поднасянето на сутрешния чай не ме е разбудило, а се събудих едва в девет и половина с натежала глава и неотпочинал. Малко след това, мисля, чух стъпки в стаята долу, която използвах като лаборатория.

Тук искам да кажа, че шумът всъщност може да е бил причинен от котка, която е влязла вътре. Намерих рамката на прозореца леко повдигната, небрежно оставена така от предния ден. Отворът беше достатъчен, за да пропусне котка. Споменавам за този шум просто за да обясня кое ме накара да вляза в лабораторията.

Влязох вътре веднага, щом се облякох, и като прегледах рафтовете, забелязах, че шишето, съдържащо кониинов разтвор, е малко по-навън от редицата. Привличайки погледа ми по този начин, аз се стреснах, защото видях, че значително количество от разтвора липсва. Предния ден шишето беше почти пълно, а сега — почти празно.

Затворих и залостих прозореца, излязох и заключих вратата след себе си. Бях доста разстроен, а също и объркан. Боя се, че когато се стресна, умствените ми процеси малко се забавят.

Първо се обезпокоих, после усетих тревога и накрая определено се уплаших. Разпитах прислугата, но всички отрекоха да са влизали в лабораторията. Помислих още малко и реших да позвъня на брат ми за съвет.

Филип беше по-бърз от мене. Той разбра сериозността на откритието ми и ме накара веднага да отида при него, за да обсъдим случая.

Излязох и срещнах мис Уилямс, която беше дошла от другата страна, за да търси избягалата си ученичка. Уверих я, че не съм виждал Анджела и че тя не е идвала у дома.

Мис Уилямс, струва ми се, забеляза, че нещо не е наред. Тя ме изгледа с любопитство, обаче аз нямах намерение да ѝ казвам за случилото се. Посъветвах я да отиде в овощната градина — Анджела много харесваше едно ябълково дърво там, — а сам аз забързах надолу към брега и се приближих с лодката през заливчето до Олдърбъри на другия бряг.

Брат ми вече беше там и ме чакаше.

Тръгнахме заедно нагоре към къщата по пътя, който изминахме с Вас онзи ден. След като сте видели релефа, можете да разберете, че минавайки покрай стената на батарейната градина, ние непременно щяхме да чуем всичко, което се казваше вътре.

Като оставим настрана факта, че Каролайн и Еймиъс бяха ангажирани в някакъв спор, аз не обърнах голямо внимание на разговора им.

Сигурен съм, че не съм чул никакви заплахи, изречени от Каролайн. Предметът на спора беше Анджела и, предполагам, Каролайн е молела за отсрочка на решението за училище. Еймиъс обаче беше непреклонен и крещеше раздражено, че всичко е решено и че той ще се погрижи за багажа ѝ.

Вратата на Батарейта се отвори точно когато се изравнихме с нея и Каролайн излезе. Тя изглеждаше обезпокоена, но не прекалено. Усмихна ми се малко разсеяно и каза, че спорели за Анджела. В тази минута дойде Елза и тъй като Еймиъс явно искаше да продължи с рисуването, без да бъде обезпокояван от нас, ние продължихме нагоре.

По-късно Филип жестоко се укоряваше, че не сме действували веднага. Аз обаче виждам нещата по-иначе. Нямахме абсолютно никакво основание да считаме, че се обмисля нещо, каквото е убийството (още повече, сега не считам, че е било обмисляно). Ясно беше — трябва да предприемем някакви действия, но все още твърдя, че трябваше първо внимателно да разгледаме въпроса. Необходимо беше да намерим правилното решение, а веднъж-дваж аз самият се

хващах, че се чудя дали все пак не съм се заблудил. Наистина ли беше пълно шишето предния ден, както си мислех? Не съм от хората, които се перчат с увереността си във всичко (като брат ми Филип). Паметта може да ни изневери. Колко често например човек е сигурен, че е поставил нещо някъде, а после го намира на съвсем друго място. Колкото повече се опитвах да си спомня положението на шишето предния ден, толкова по-несигурен и колеблив се чувствавах. Това много дразнеше Филип, който напълно загуби търпение с мене.

Тогава не успяхме да продължим разговора си и мълчаливо се съгласихме да го отложим за след обяда. (Искам да кажа, че ако желаех, винаги можех да се отбия в Олдърбъри на обяд.)

По-късно Анджела и Каролайн ни донесоха бира. Попитах Анджела защо е избягала и ѝ казах, че мис Уилямс е била готова да обяви война, а тя ми отговори, че се къпала в морето и добави, че не разбирала защо трябва да кърпи ужасната си стара пола, когато за училище щели да ѝ купят само нови дрехи.

Тъй като изглеждаше, че няма да има шанс да поговорим насаме с Филип и понеже наистина силно желаех сам да обмисля нещата, аз тръгнах надолу по пътеката към Батарейта. Точно над Батарейта, както Ви показах, има поляна сред дърветата, където в миналото имаше стара пейка. Седнах там, пуших, мислех и гледах как Елза позира на Еймиъс.

Винаги ще я помня, както беше онзи ден — скована в позата, с жълта риза, тъмносини панталони и червен пуловер, метнат върху раменете ѝ.

Лицето ѝ беше така грейнало от живот, здраве и лъчезарност. И веселият ѝ глас, с който говореше за бъдещи планове.

Ще Ви се стори, че съм подслушвал, но не е така. Елза ме виждаше много добре. И двамата знаеха, че съм там. Тя ми махна с ръка и извика, че тази сутрин Еймиъс бил абсолютен звяр — не ѝ давал почивка. Била се схванала и навсякъде я боляло.

Еймиъс изръмжа, че не била така схваната като него. Той се бил схванал целият. Имал мускулен ревматизъм. Елза каза подигравателно: „Горкият старец“, а той ѝ отвърна, че се нагърбвала с един скрибуцащ инвалид.

Шокира ме, знаете, тяхното лековато съгласие за съвместното им бъдеще, което причиняваше толкова много страдание. И все пак не

можех да я виня. Тя беше толкова млада, толкова уверена, така много влюбена. А и не знаеше какво точно върши. Тя не разбираше страданието — просто приемаше с наивната увереност на дете, че Каролайн „ще се оправи“, че „скоро ще забрави“. Елза не виждаше нищо освен себе си и Еймиъс — щастливи навеки. Вече ми беше казала, че имам старомодни схващания. Тя не изпитваше съмнения, угризения или пък съчувствие. Но нима може да очаква човек съчувствие от лъчезарната младост? То е много по-зряло и по-мъдро чувство.

Елза и Еймиъс не разговаряха много, разбира се. Никой художник не обича да бърби, когато работи. Може би на всеки десет минути Елза казваше по нещо, а Еймиъс изръмжаваше в отговор. По едно време тя каза:

— Мисля, че си прав за Испания. Първо там ще отидем. Трябва да ме заведеш да видя борба с бикове. Сигурно е чудесно. Само че искам бикът да убие човека, а не обратното. Разбирам как са се чувствували римлянките, когато са виждали да умират мъже. Мъжете не струват, но животните са великолепни.

Предполагам, че тя самата беше като животно — млада, примитивна, не наследила още нищо от тъжния човешки опит и подлагащата всичко на съмнение мъдрост. Считам, че Елза още не беше започнала да мисли — тя само чувствуваше. Но тя беше толкова жива — по-жива от всички хора, които бях познавал...

Тогава за последен път я видях сияеща и уверена, на върха на щастието. Ненормално весела е точният израз, нали?

Звънецът иззвъня за обяд, аз станах, тръгнах надолу по пътеката и при вратата на Батарейта надникнах вътре. Елза дойде при мене. Светлината ме заслепи, защото бях седял под сенките на дърветата. Едва виждах. Еймиъс се беше проснал на пейката, а ръцете му бяха разперени встрани. Той гледаше вторачено картината. Толкова често го бях виждал така. Откъде можех да зная, че отровата вече е действувала и го е вцепенила, както е седял?

Еймиъс толкова мразеше и ненавиждаше болестите, щото никога не би признал, че е болен. Сигурно е мислел, че е слънчасал — симптомите са почти същите, — но за нищо на света не би се оплакал.

— Еймиъс няма да идва за обяд — каза Елза.

Помислих си, че постъпката му е разумна, и казах:

— Тогава до скоро виждане.

Той отмести очи от картината, докато спря погледа си върху мене. Имаше странен... как да кажа... сякаш злобен, отмъстителен израз. Приличаше на злонамереност.

Естествено, тогава не разбрах, защото, ако картината му не се получаваше, както искаше, той често биваше съвсем непоносим. Помислих си, че случаят е такъв. Еймиъс издаде някакъв хъркащ звук.

Нито Елза, нито аз забелязахме нещо нередно в него — просто артистичен темперамент.

И така, оставихме го там, а тя и аз се заизкачвахме към къщата, смеейки се и разговаряйки. Само ако знаеше горкото дете, че повече няма да го види жив... И добре, че не знаеше. Така успя да бъде поне още малко щастлива.

На обяд Каролайн се държа съвсем нормално — беше малко поразсеяна — нищо повече. А нима необходимостта да играе не е била причината за това? Тя не би могла да бъде чак такава артистка.

Каролайн и гувернантката слязоха след това долу и са го намерили. Срегнах мис Уилямс, когато идваше нагоре. Каза ми да телефонирам за лекар и се върна при Каролайн.

Бедното дете — имам предвид Елза! Мъката ѝ беше неистова и необузdana както у децата — те не могат да повярват, че животът може да им поднесе такива неща. Каролайн беше съвсем спокойна. Разбира се, тя умееше да се владее по-добре от Елза. Не изглеждаше разкаяна... тогава. Само каза, че сигурно Еймиъс го е направил сам. Ние не повярвахме на това. Елза избухна и я обвини право в лицето.

Естествено, Елза може би вече е разбирала, че и тя самата ще бъде заподозряна. Да, това вероятно обяснява поведението ѝ. Филип беше съвсем убеден, че Каролайн го е направила.

Гувернантката беше голяма помощ и опора. Тя накара Елза да легне, даде ѝ успокоително и отстрани Анджеа, когато полицията дойде. Да, много силна беше тази жена.

Цялата история се превърна в кошмар. Полицайте претърсваха къщата, задаваха въпроси, а после репортерите се рояха в къщата като мухи, сваткаха със светкавиците си, искаха интервюта от членовете на семейството.

Истински кошмар беше...

След всичките тези години пак е кошмар. Дано даде господ, след като убедите малката Карла в това, което наистина се е случило, да можем да забравим всичко и никога вече да не си го спомняме.

Еймиъс трябва да се е самоубил, колкото и невероятно да изглежда.

Край на разказа на Мереди Блейк.

РАЗКАЗ НА ЛЕЙДИ ДИТИШАМ

Тук съм изложила цялата история — от запознаването ми с Еймиъс Крейл до неговата трагична смърт.

Видях го за пръв път на събиране в едно ателие. Спомням си, че стоеше до прозореца — съзрях го още от вратата. Попитах кой е и някой ми отговори: „Това е Крейл, художникът“. Веднага казах, че искам да се запозная с него.

Говорихме тогава около десет минути. Когато някой ви направи такова впечатление, каквото Еймиъс ми направи, безнадеждно е да се опитвате да си спомните за какво сте говорили. Ако кажа, че след като го видях, всички други сякаш се смалиха и избледняха, ще изразя най-точно усещането си.

Веднага след тази среща отидох да видя колкото е възможно повече негови картини. В момента имаше негова изложба на Бонд стрийт, една от картините му беше в Манчестър, друга — в Лийдс и две — в държавни галерии в Лондон. Отидох и ги видях всичките. После го срещнах отново и казах:

— Видях всичките ви картини. Мисля, че са чудесни.

Той сякаш се развесели.

— Кой ви е казал, че разбирате нещо от рисуване? Не вярвам да имате някакво понятие.

— Може би не — казах аз, — но въпреки това са чудесни.

Еймиъс се усмихна и отвърна:

— Не бъдете такава сантиментална малка глупачка.

— Не съм — казах аз. — Искам да ме нарисувате.

— Ако имахте малко разум изобщо — отвърна Крейл, — щяхте да разберете, че не рисувам портрети на хубави жени.

— Не е нужно да е портрет и аз не съм хубава жена — отговорих му.

Тогава той ме погледна така, сякаш ме виждаше за първи път, и каза:

— Не. Вероятно не сте.

— В такъв случай ще ме нарисувате ли? — попитах го.

Той наклони глава и ме гледа известно време.

— Вие сте странно момиче, нали?

— Доста богата съм, знаете, и мога да си позволя да платя добре — рекох аз.

— Защо толкова искате да ви нарисувам? — попита той.

— Защото искам!

— Това причина ли е?

— Да. Винаги получавам това, което искам.

Тогава той каза:

— О, бедно мое дете, колко сте млада!

— Ще ме нарисувате ли? — попитах го.

Крейл ме хвана за раменете, обърна ме към светлината и ме огледа. След това малко се отдалечи от мене. Стоях, затаила дъх, и чаках.

— Понякога ми се е искало да нарисувам полет на шарени австралийски папагали, които кацат на катедралата „Сейнт Пол“. Ако ви нарисувам на фона на хубав, традиционен пейзаж, вярвам, резултатът ще бъде същият.

— Значи ще ме нарисувате?

— Вие сте едно от най-прекрасните, нешлифовани, екстравагантни и екзотични парчета, които съм виждал. Ще ви нарисувам!

— Тогава считам, че се уговорихме.

— Но ви предупреждавам, Елза Гриър — продължи той, — че ако наистина ви рисувам, аз вероятно ще се любя с вас.

— Надявам се, че ще го сторите... — отвърнах аз.

Казах го съвсем спокойно и тихо. Чух как той задържа дъха си и видях израза, който се появи в очите му.

Разбирате ли, беше толкова внезапно!

След ден-два отново се видяхме. Искаше да замина за Девъншир — там намерил мястото, което му било нужно за фон.

— Знаеш, че съм женен и много обичам жена си — каза ми той.

Отговорих му, че щом обича жена си, значи тя е много мила.

— Изключително мила — отвърна той. — Всъщност тя е достойна за обожание и аз я обожавам. Така че запомни го добре, Елза.

Отвърнах му, че разбирам много добре.

Седмица по-късно той започна картината. Каролайн Крейл ме посрещна любезно. Не ме хареса много, но и не беше нужно в края на краищата. Еймиъс беше твърде предпазлив. Не ми каза нито една дума, която жена му да не може да чуе, и аз бях съвсем учтива и официална с него. Вътре обаче в себе си ние и двамата знаехме.

След десет дни Крейл ми каза да се върна в Лондон.

— Картината не е завършена — рекох му.

— Едва съм я започнал — отговори той. — Истината е, че не мога да те нарисувам, Елза.

— Защо? — попитах го.

— Много добре знаеш защо, Елза, и точно затова трябва да изчезнеш. Не мога да мисля за картината, не мога да мисля за нищо освен за тебе.

Бяхме в батареината градина. Денят беше горещ и слънчев, чуруликаха птици, жужаха пчели. Трябваше да има щастие и покой, но аз не ги чувствавах. Като че ли усещах някаква обреченост, сякаш... сякаш това, което щеше да се случи, вече беше отразено наоколо. Знаех, че няма смисъл да се връщам в Лондон, но казах:

— Много добре. Ще замина, щом искаш.

— Послушно момиче — отвърна Еймиъс.

И така аз заминах, без да му пиша. Той издържа десет дни и тогава дойде при мене. Беше толкова слаб, измъчен и нещастен, че направо ме потресе.

— Предупредих те, Елза — каза Еймиъс. — Не казвай, че не съм те предупредил.

— Чаках те и знаех, че ще дойдеш — отвърнах аз.

Той изпъшка и каза:

— Има неща, които са твърде силни за един мъж. Не мога да ям, да спя или да почивам от желание по теб.

Отговорих му, че зная, че с мене е същото и че е било така от първия миг, в който съм го видяла. Това беше работа на Съдбата и нямаше смисъл да се борим.

— Ти не си се борила много, нали, Елза? — попита ме той.

Отвърнах му, че изобщо не съм се борила.

Еймиъс каза, че му се искало да не съм толкова млада, а аз му отговорих, че няма значение. Мога, струва ми се, да кажа, че през

следващите няколко седмици бяхме много щастливи. Но „щастие“ не е точната дума. Беше нещо по-дълбоко и по-страшно.

Ние бяхме родени един за друг и се бяхме намерили. И двамата знаехме, че трябва да сме заедно навеки.

Но случи се и нещо друго. Недовършената картина започна да мъчи Еймиъс. Той ми каза:

— Дяволски смешно е. Преди не можех да те рисувам — ти самата ми пречеше. Но аз искам да те рисувам, Елза. Искам да те рисувам така, че тази картина да бъде най-хубавото нещо, което някога съм правил. Сърбят ме ръцете да грабна четките и да те видя седнала там на тази старинна дървена ограда с бойни кули, с традиционното синьо море и благопристойните английски дървета и ти... ти, седнала там като пронизителен вик на победата. Трябва да те рисувам така! И не искам да ме притесняват и безпокоят, докато те рисувам. Когато завърша картината, ще кажа истината на Каролайн и ще оправим цялата тази бъркотия.

— Каролайн ще ти създаде ли трудности за развода? — попитах го аз.

Той отвърна, че не вярвал, но с жените човек не можел да бъде сигурен.

Казах му, че съжалявам, загдето тя ще се разстрои, но в края на краищата такива неща се случват.

— Много мило и разумно, Елза, но Каролайн не е разумна, никога не е била и няма да бъде. Знаеш, че ме обича.

Отговорих му, че разбирам това, но ако тя го обича, трябва да постави щастието му на първо място и в никой случай не би го задържала, ако той иска да е свободен.

— Житейските проблеми не могат да бъдат разрешени чрез възхитителните максими от съвременната литература. Природата е кръвожадна, запомни — каза ми той.

— Но днес всички сме цивилизовани хора — отвърнах аз.

Еймиъс се разсмя и каза:

— Цивилизовани хора, дрън-дрън! Каролайн сигурно би замахнала с брадвата срещу тебе, а и наистина би могла да го стори. Не разбираш ли, Елза, че тя ще страда — страда? Не знаеш ли какво означава това?

— Тогава не й казвай — рекох аз.

— Не — отвърна той. — Трябва да скъсам. Ти ще ми принадлежиш както трябва, Елза — открито, пред целия свят. Изцяло моя.

— Ами ако не ти даде развод?

— Не ме е страх.

— От какво се страхуваш тогава?

— Не зная... — бавно отвърна той.

Разбирате ли, той познаваше Каролайн, но не и аз.

Ако само се досещах...

Отново отидохме в Олдърбъри. Този път нещата вървяха трудно. Каролайн беше станала подозрителна. Не ми харесваше... не ми харесваше... Никак не ми харесваше. Винаги съм мразела измамата и потайността. Считах, че трябва да ѝ кажем. Еймиъс не искаше и да чуе за това.

Най-странното от цялата работа беше, че него изобщо не го интересуваше. Макар и да бе привързан към Каролайн и да не искаше да я нарани, той изобщо нехаеше за честността или не — честността на цялата история. Бе изпаднал в някакво безумие, докато рисуваше, и нищо друго не го интересуваше. Преди не бях го виждала в тези негови творчески настроения. Тогава разбрах какъв истински гений е. За него беше естествено да бъде така отнесен, та обикновеното благоприличие нямаше никакво значение. Но за мене не беше същото. Бях в ужасно положение. Каролайн ме ненавиждаше — и с пълно право. Единственото нещо, което можеше да оправи тази ситуация, беше да сме честни и да ѝ кажем истината.

Ала всичко, което Еймиъс казваше, беше, че не желае да бъде притесняван с кавги и сцени, докато не завърши картината. Отговорих му, че вероятно нямаше да има сцени — Каролайн бе твърде горда и с достойнство, за да го позволи.

— Искам да бъда честна във всичко — казах му. — Ние трябва да бъдем честни!

— По дяволите честността — отвърна Еймиъс. — Да ви вземат мътните! Аз рисувам картина!

Разбрах го, но той не ме разбираше. Най-после не издържах. Каролайн говореше за някакъв план, който тя и Еймиъс възнамерявали да изпълнят следващата есен. Говореше съвсем уверено. Изведнъж почувствувах, че това, което вършим, е отвратително: да я оставим да

продължава в същия дух. А може би бях и ядосана, защото тя наистина се държеше зле с мен по един хитроумен начин, на който не можех да се противопоставя.

И така аз разкрих цялата истина. Все пак и до днес мисля, че бях права, макар и да не бих го направила, ако имах и най-малка представа какво щеше да последва.

Катастрофата стана веднага. Еймиъс се вбеси от мене, но не можеше да не признае, че това, което бях казала, е вярно.

Изобщо не разбихах Каролайн. Всички отидохме на чай у Мередит и тя се държа чудесно — говореше и се смееше. Аз, глупачката, си помислих, че Каролайн приема нещата леко. Неловко ми беше, че не мога да си замина — Еймиъс щеше да вдигне страхотна пара, ако си бях тръгнала. Мислех си, че може би Каролайн ще си отиде. Щеше да ни бъде много по-леко, ако беше го направила.

Не я видях да взема кониина. Искам да бъда честна и затова мисля, че просто е възможно тя да го е взела, както каза, с идеята да се самоубие.

Ала не го вярвам истински. Считам, че Каролайн бе една от тези крайно ревниви и алчни жени, които никога не пускат това, което веднъж им е принадлежало. Еймиъс беше нейна собственост. Мисля, че тя беше готова да го убие по-скоро, отколкото да го даде изцяло и завинаги на друга жена. Считам, че тя веднага бе решила да го убие, а съвсем свободната беседа на Мередит за кониина ѝ подсказа средството, с което да осъществи вече замисления от нея план. Каролайн беше много злобна и отмъстителна жена — жадна за мъст. През цялото време Еймиъс знаеше, че тя е опасна, но аз не знаех.

На следната сутрин тя окончателно се скара с Еймиъс. Бях отвън на терасата и чух почти всичко. Еймиъс беше превъзходен — много търпелив и спокоен. Молеше я да бъде разумна. Каза ѝ, че е много привързан към нея и детето, че винаги ще бъде и че ще направи всичко, каквото може, за да осигури бъдещето им. После той стана потвърд и каза:

— Но разбери: каквото и да стане, аз ще се ожения за Елза и нищо не може да ме спре. Ти и аз се бяхме споразумели да бъдем свободни. Такива неща се случват.

Каролайн му каза:

— Прави каквото искаш. Предупредих те.

Гласът ѝ беше много тих, но в него имаше странна нотка.

— Какво искаш да кажеш, Каролайн? — попита Еймиъс.

— Ти си мой — отвърна тя. — *И нямам намерение да ти връщам свободата. По-скоро ще те убия, отколкото да те дам на онова момиче.*

Точно в тази минута на терасата дойде Филип Блейк. Станах и отидох при него — не исках той да чуе нещо.

След малко Еймиъс излезе и каза, че е време да се залови с картината. Слязохме заедно до Батарейта. Той не беше много разговорлив — каза само, че Каролайн е страшно разгневена, но „за бога, нека не говорим за това“. Искаше да се съсредоточи върху това, което правеше. Още ден-два и щеше да завърши картината.

— Ще бъде най-хубавото нещо, което някога съм правил, Елза — каза той, — дори и да трябва да платя с кръв и сълзи.

Малко по-късно аз отидох до къщата, за да си взема пуловер. Духаше мразовит вятър. Когато се върнах, Каролайн беше там. Предполагам, че беше дошла да го моли за последен път. Филип и Мередит Блейк също бяха там.

Тогава Еймиъс каза, че е жаден и иска да пие, обаче бирата долу не беше студена.

Каролайн отговори, че ще му прати студена бира. Тонът ѝ беше съвсем естествен, почти приятелски. Голяма артистка беше тази жена. Трябва вече да е знаела какво ще направи.

След десет минути донесе бирата. Еймиъс рисуваше. Тя му наля и постави чашата до него. Никой не гледаше към нея: Еймиъс беше вдълбочен в работата си, а аз не биваше да развалям позата.

Той изпи бирата наведнъж, както винаги — просто я изля в гърлото си на един дъх. Направи гримаса и каза, че имала лош вкус, но поне била студена.

Даже тогава никакво подозрение не ми мина през ума, а само се засмях и казах: „От черния ти дроб е“.

Когато го видя, че изпи бирата, Каролайн си отиде.

Може би след около четиридесет минути Еймиъс се оплака от скованост и болки. Каза, че сигурно има мускулен ревматизъм. Той не понасяше никакви оплаквания и не обичаше да се суетят около него. След тези си думи Еймиъс се пошегува: „Предполагам, че остарявам. Нагърбваш се с един скърцащ инвалид, Елза.“ Аз влязох в тона му, но

забелязах, че краката му се движат особено и сковано и един-два пъти лицето му се сгърчи. Никога не би ми дошло наум, че не е ревматизъм. После той дръпна пейката и се просна върху нея, като от време на време се протягаше, за да нанесе по малко боя върху платното тук и там. Понякога правеше така, когато рисуваше — просто седеше и гледаше втренчено ту мене, ту картината. Затова и тогава не обърнах особено внимание.

Чухме звънеца за обяд и Еймиъс каза, че няма да дойде. Искаше да остане долу и не желаше нищо за ядене. Това също бе обичайно, а и по-лесно би било за него да не се среща с Каролайн на масата.

Говорът му беше малко особен — изръмжаваше думите си. Ала той имаше такъв навик, когато картината не ставаше, както му се иска.

Мередит Блейк дойде да ме вземе. Той каза нещо на Еймиъс, но Еймиъс само изръмжа в отговор.

Двамата заедно се качихме до къщата и го оставихме там. Оставихме го там, за да умре сам. Не бях виждала много болни и не разбирах много от болести. Мислех си, че Еймиъс просто е в творческо настроение. Ако само знаех, ако разбирах... Може би лекар би могъл да го спаси... О, господи, защо не... но няма полза да мисля за това сега. Бях една сляпа глупачка — една сляпа, безумна глупачка.

Нямам какво повече да кажа.

Каролайн и гувернантката слязоха долу след обяда. Мередит ги последва. Минута по-късно той се върна тичешком и ни каза, че Еймиъс е мъртъв.

Тогава разбрах! Искам да кажа — разбрах, че е Каролайн. Все още не мислех за отрова: мислех, че е слязла долу и тогава го е застреляла или пробола с нож.

Исках да се добера до нея — да я убия...

Как можа да го направи? Как можа? Той беше толкова жив — изпълнен с живот и сила. Да убиеш всичко това — да го превърнеш в безчувствена и студена маса. Просто за да го нямам аз.

Ужасна жена...

Ужасна, отвратителна, жестока, отмъстителна жена...

Мразя я. Още я мразя.

Дори не я обесиха.

Трябваше да я обесят.

Дори бесилката беше малко за нея...

Мразя я... мразя я... мразя я...
Край на разказа на Лейди Дитишам

РАЗКАЗ НА СЕСИЛИЯ УИЛЯМС

Скъпи мосю Поаро,
Изпращам Ви разказ за събитията през септември 19... година, на които фактически съм била свидетел.

Напълно откровена съм и не съм скрила нищо. Можете да го покажете на Карла Крейл. Вероятно ще я заболи, но аз винаги съм вярвала в истината. Извъртанията са вредни. Човек трябва да има смелостта да погледне истината в очите. Без тази смелост животът е лишен от смисъл. Хората, които ни нанасят най-голяма вреда, са тези, които ни предпазват от действителността.

Повярвайте ми.

Искрено Ваша
Сесилия Уилямс

Казвам се Сесилия Уилямс. Бях наета от мисис Крейл да бъда гувернантка на природената ѝ сестра, Анджела Уорън, през 19... година.

Започнах работа в Олдърбъри — едно много хубаво имение в Южен Девън, което бе принадлежало на семейството на мистър Крейл от много поколения насам. Знаех, че мистър Крейл е художник, но не бях го виждала, преди да дойда да живея в Олдърбъри.

Домакинството се състоеше от мистър и мисис Крейл, Анджела Уорън (тогава момиче на тринадесет години) и трима души прислуга, които бяха живели със семейството дълги години.

Намирах, че ученичката ми е интересна и обещаваща като характер. Тя се отличаваше със способности и беше удоволствие да я обучавам. Беше малко необузdana и недисциплинирана, но тези недостатъци се проявяваха само когато беше в приповдигнато настроение, а аз обичах момичетата ми да бъдат силни духом. Излишъците от жизнена сила могат да бъдат овладени и направлявани за постигане на истински и полезни резултати.

Общо взето, считах, че Анджела се поддава на дисциплина. Беше поразглезена главно от мисис Крейл, която твърде много ѝ угаждаше. Влиянието на мистър Крейл намирах по-скоро за вредно. На моменти той невероятно я глезеше, а в други случаи беше ненужно деспотичен. Вероятно това се дължеше на така наречения артистичен темперамент.

Аз самата никога не съм разбирала защо притежаването на артистични способности трябва да бъде извинение за неспособността на мъжа да упражни някакъв самоконтрол. Лично аз не харесвах картините на мистър Крейл. Рисуният ми се струваше неточен, а цветовете — прекалено силни, но, естествено, не бях повикана да давам мнението си за тези неща.

Скоро дълбоко се привързах към мисис Крейл. Възхищавах се от характера ѝ и твърдостта, с които преодоляваше трудностите в живота си. Мистър Крейл не беше верен съпруг и мисля, че този факт беше източник на много болка за нея. Една по-силна духом жена би го оставила, но мисис Крейл сякаш никога не се спря върху тази възможност. Тя търпеше изневерите му и ги прощаваше, но трябва да кажа, че не ги понасяше хрисимо. Протестираше, и то много буйно!

На процеса беше споменато, че мистър и мисис Крейл са живели като куче и котка, но не бих казала, че е точно така. Мисис Крейл имаше прекалено много достойнство, за да се употребява такъв израз за нея, но те наистина се караха. Считаю обаче, че при тези условия това бе съвсем естествено.

Бях живяла с мисис Крейл повече от две години, когато на сцената се появи мис Елза Гриър. Тя пристигна в Олдърбъри през лятото на 19... година. Мисис Крейл не я познаваше отпреди. Мис Гриър беше приятелка на мистър Крейл и казаха, че дошла, за да може той да я рисува.

Веднага пролича, че мистър Крейл е увлечен по момичето и че то не прави нищо, за да го обезсърчи. По мое мнение мис Гриър се държа доста скандално, като беше отвратително груба с мисис Крейл и открито флиртуваше с мистър Крейл.

Естествено, мисис Крейл нищо не ми каза, но аз виждах, че е разтревожена и нещастна, и правех всичко, което бе по силите ми, за да я развлека и да облекча бремето ѝ. Мис Гриър позираше на мистър Крейл всеки ден, но забелязах, че картината не напредва много бързо. Без съмнение те имаха да си казват други неща!

Благодарна съм, че ученичката ми забелязваше твърде малко от това, което ставаше наоколо. В някои отношения Анджела беше още дете. Въпреки че интелектът ѝ беше добре развит, тя изобщо не беше това, което наричаме преждевременно зряла, не показваше желание да чете забранени книги и не даваше никакви признаци на болезнено любопитство, което момичетата на нейната възраст често проявяват.

Следователно тя не виждаше нищо нередно в дружбата между мистър Крейл и мис Гриър. Въпреки това Анджела не харесваше мис Гриър и я мислеше за глупава. В това тя беше права. Мис Гриър, предполагам, бе получила нужното възпитание, но не бе отворила нито една книга и изобщо не познаваше съвременните литературни течения. Освен това не можеше да води разговор на никаква тема.

Тя беше изцяло погълната от външността си, от дрехи и мъже.

Анджела, мисля, дори не разбираше, че сестра ѝ е нещастна. По това време тя не беше особено наблюдателна. Повечето време прекарваше в лудории, катерене по дърветата и майсторско каране на велосипед. Тя беше страстна читателка и показваше отличен вкус по отношение на това, което харесваше и не харесваше.

Мисис Крейл винаги внимаваше да не показва, че е нещастна пред Анджела, и се мъчеше да изглежда весела и засмяна, когато момичето беше наблизо.

Мис Гриър се върна в Лондон и на това, казвам Ви, ние всички много се зарадвахме! Прислугата също не я харесваше, така както и аз. Тя беше от онези хора, които причиняват много излишни неприятности и накрая забравят да кажат „благодаря“.

Мистър Крейл замина скоро след това, но аз, разбира се, знаех, че е тръгнал след момичето. Много ми беше мъчно за мисис Крейл — тя остро преживяваше тези неща. Бях крайно ядосана на мистър Крейл. Когато един мъж има очарователна, грациозна и интелигентна съпруга, той няма право да се отнася с нея зле.

Мисис Крейл и аз обаче се надявахме авантюрата му скоро да приключи. Не че бяхме споменавали за това една пред друга — не бяхме, — но тя много добре знаеше как го приемам.

За нещастие след няколко седмици двамата отново се появиха. Позирането, изглежда, щеше да бъде възобновено.

Този път мистър Крейл рисуваше в пълно умопомрачение. Той сякаш не се интересуваше толкова от момичето, колкото от нейния

портрет. Въпреки това разбрах, че такова нещо не се беше случвало преди. Онова момиче беше впило ноктите си в него и не се шегуваше. Мистър Крейл беше като восък в ръцете ѝ.

Положението достигна връхната си точка в деня преди смъртта му, тоест на седемнадесети септември. Поведението на мис Гриър беше нетърпимо нахално през последните няколко дни. Тя се чувствуваше уверена в себе си и искаше да изтъкне своята важност. Мисис Крейл се държеше като истинска благородница. Беше ледено учтива, но ясно показва на другата какво мисли за нея.

Същия този ден — 17 септември, както си бяхме в гостната след обяда, мис Гриър неочаквано изтърси, че щяла да промени мебелировката на стаята, когато дойдела да живее в Олдърбъри.

Естествено, мисис Крейл не можеше да отмине такова нещо. Тя поиска обяснение от мис Гриър, а последната има нахалството да каже пред всички, че щяла да се омъжи за вече женен мъж — и то на съпругата му!

Бях много, много ядосана на мистър Крейл. Как смееше той да остави това момиче да обижда съпругата му в нейната гостна? Ако искаше да забегне с Елза Гриър, да беше забягнал, а не да я довежда в дома на жена си и да я подкрепя в нахалството ѝ.

Независимо от чувствата си мисис Крейл запази своето достойнство. Точно тогава съпругът ѝ влезе и тя неочаквано поиска потвърждение от него.

Той беше естествено разгневен от необмисленото форсиране на ситуацията от мис Гриър. Освен всичко друго това го представяше в лоша светлина, а мъжете не обичат да се показват така — суетата им страда.

Мистър Крейл, какъвто беше огромен, застана там като някое овчедушно, глупаво, непослушно момче. Достойнството на жена му спасяваше положението. Той глупаво бърбореше, че било вярно, но не искал тя да научава по този начин.

Никога не бях виждала такъв презрителен поглед, с какъвто мисис Крейл удостои съпруга си. Тя излезе от стаята с високо вдигната глава. Красива жена беше мисис Крейл — много по-красива от онова пищно момиче — и имаше походка на императрица.

С цялото си сърце се надявах, че мистър Крейл ще бъде наказан за жестокостта си и за безчестието, с което позореше една безкрайно

страдаща и благородна жена.

За първи път аз се опитах да кажа нещо за това, което чувствах, пред мисис Крейл, но тя ме спря.

— Трябва да се опитаме да се държим както обикновено. Така е най-добре. Всички ще отидем на чай у Мередит Блейк.

Тогава ѝ казах:

— Мисис Крейл, вие сте чудесна.

— Кой знае... — отвърна тя.

Сетне на излизане от стаята тя се обърна и ме целуна.

— Такава утеха си ми ти — рече мисис Крейл.

После тя се качи в стаята си и съм сигурна, че плака. Видях я, когато всички излязоха. Носеше шапка с голяма периферия, която скриваше лицето ѝ. Тази шапка тя носеше твърде рядко.

Мистър Крейл се чувствуваше неловко, но се опитваше да заглади нещата. Мистър Филип Блейк се стараяше да се държи както обикновено. Онази мис Гриър беше като котка, която е подушила мляко — доволна и мъркаща!

Всички тръгнаха. Върнаха се към шест часа. Повече не видях мисис Крейл сама тази вечер. На масата тя беше мълчалива и сдържана и си легна рано. Мисля, че никой друг освен мен не знаеше колко много страда.

Вечерта премина в обичайната караница между мистър Крейл и Анджела. Те подхванаха старата тема за училището. Мистър Крейл беше раздразнен и на нож, а Анджела — излишно досадна. Въпросът беше уреден, училищните принадлежности бяха купени и нямаше смисъл отново да се започва спор, но Анджела изведнъж бе решила да направи цяла трагедия. Не се съмнявам, че тя е усетила напрежението във въздуха и то ѝ беше повлияло така, както на всички други. Боя се, че съм била твърде погълната от собствените си мисли, за да я спра, както подобаваше. Всичко свърши с това, че Анджела хвърли преспанието по Мистър Крейл и излетя от стаята.

Излязох след нея и рязко ѝ казах, че се срамувам от хлапашкото ѝ държане, но тя още не можеше да се овладее и реших, че е най-добре да я оставя сама.

Колебаех се дали да отида при мисис Крейл в стаята ѝ, но най-накрая счетох, че сигурно ще ѝ бъде неприятно. Как ми се искаше след това да бях преодоляла нерешителността си и да бях я накарала да ми

говори. Ако беше го направила, може би нещата щяха да се променят. Тя, виждате ли, нямаше с кого да сподели. Въпреки че се възхищавам от човешкото самообладание, трябва със съжаление да призная, че понякога то може да стигне до крайност. Един естествен отдушник на чувствата е за предпочитане.

Като вървах по коридора към стаята си, срещнах мистър Крейл. Той ми каза „лека нощ“, но аз не му отговорих.

Следващата сутрин, помня, денят беше хубав. Събуждайки се сред такъв покой, човек чувства, че дори един мъж би могъл да се вразуми.

Преди да слеза за закуска, влязох в стаята на Анджела, но тя беше вече на крак. Вдигнах една скъсана пола, която лежеше хвърлена на пода, и я взех със себе си, за да може Анджела да я закърпи след закуска.

Тя обаче беше взела филия с мармалад от кухнята и бе излязла. След като закусих, тръгнах да я търся. Споменавам това, за да обясня защо не бях повече при мисис Крейл тази сутрин, както вероятно би трябвало да бъде. В този момент чувствах, че задължението ми е да се погрижа за Анджела. Тя беше доста непослушна и твърдоглава, когато ставаше въпрос да си закърпи някоя дреха, а нямаше никакво намерение да й позволя да не ми се подчинява в това отношение.

Банският ѝ костюм липсваше и аз съответно слезох до брега. Не я видях никъде във водата или на скалите. Предположих, че е отишла у мистър Мередит Блейк. Тя и той бяха големи приятели. Преминах с лодката до другия бряг и продължих търсенето си. Не я намерих и не след дълго се върнах. Мисис Крейл, мистър Блейк и мистър Филип Блейк бяха на терасата.

Онази сутрин беше много горещо, когато човек стоеше на завет, а къщата и терасата бяха защитени от вятъра. Мисис Крейл предложи да донесе студена бира.

Към къщата имаше малка оранжерия, построена през викторианската епоха. Мисис Крейл не я харесваше и не я използваше за растения, но я бе превърнала в нещо като бар — на лавиците имаше най-различни бутилки с джин, вермут, лимонада, вино от джинджифил и прочие, малък хладилник, който се пълнеше с лед всяка сутрин и в който държаха няколко бутилки с вино от джинджифил и бира.

Мисис Крейл отиде там, за да вземе малко бира, а аз я придружих. Анджела беше до хладилника и тъкмо изваждаше шише бира.

Мисис Крейл влезе преди мен и каза:

— Искам да взема една бутилка и да я занеса на Еймиъс.

Сега ми е толкова трудно да преценя дали тогава трябваше да предугадя нещо. Гласът ѝ, почти съм сигурна, беше напълно нормален. Но налага се да призная, че в онзи миг бях съсредоточена не върху нея, а върху Анджела. Анджела стоеше при хладилника и с радост забелязах, че е зачервена и гузна.

Бях доста рязка с нея, но за моя изненада тя беше съвсем хрисима. Попитах я къде е била. Отговори ми, че се била къпала в морето. „Не те видях на брега“ — рекох ѝ, а тя се разсмя. Сетне я попитах къде е фланелата ѝ и тя каза, че сигурно я е забравила на брега.

Споменавам тези подробности, за да обясня защо оставих мисис Крейл сама да отнесе бирата в батарейната градина.

Останалата част от сутринта се губи в паметта ми. Анджела донесе игленика и започна да кърпи полата си без повече разпавии. Струва ми се, че аз пък закърпих част от кухненските покривки. Мистър Крейл не дойде за обяд. Зарадвах се, че има поне толкова приличие.

След обяда мисис Крейл каза, че отива долу в Батарейта. Искях да взема фланелата на Анджела от брега и тръгнахме двете заедно. Тя влезе в Батарейта, а аз продължих, когато викът ѝ ме върна обратно. Както Ви казах при Вашето идване, тя ме помоли да отида горе и да телефонирам. Качвайки се нагоре, срещнах мистър Мередит Блейк и тогава се върнах при мисис Крейл.

Такава е историята, която разказах на следователя и по-късно в съда.

Това, което се каня да напиша, не съм казвала на нито една жива душа. Не ми беше зададен въпрос, на който да не отговоря вярно. Въпреки това бях виновна, че скрих някои факти, но не съжалявам. Пак бих го сторила. Напълно съзнавам, че може би заслужавам порицание, но мисля, че след толкова много време никой няма да погледне сериозно на въпроса — още повече Каролайн Крейл беше осъдена и без това мое показание.

Ето какво се случи.

Срещнах мистър Мередит Блейк, както казах, и се втурнах обратно колкото можех по-бързо. Бях обула сандали, а и походката ми е лека. Стигнах до отворената врата на Батарейта и видях следното: мисис Крейл трескаво бършеше бутилката върху масата с носната си кърпичка. След като я избърса, тя взе ръката на мъртвия си съпруг и притисна пръстите му към бутилката. През цялото време мисис Крейл се ослушваше и оглеждаше. Страхът, който беше изписан на лицето ѝ, ми каза цялата истина.

Тогава разбрах без никакво колебание, че Каролайн Крейл беше отровила мъжа си. Колкото до мен, аз не я виня. Той я доведе до положение, което никой човек не можеше да изтърпи, и сам си беше виновен.

Никога не споменах този инцидент пред мисис Крейл и тя не разбра, че съм я видяла.

Дъщерята на Каролайн Крейл не бива да изгражда живота си върху лъжа. Колкото и да я боли, истината е единственото нещо, което има значение.

Кажете ѝ от мое име, че не трябва да осъжда майка си. Мисис Крейл беше доведена до състояние, което една любеща жена не би могла да изтърпи. Дъщеря ѝ трябва да разбере и да прости.

Край на разказа на Сесилия Уилямс.

РАЗКАЗ НА АНДЖЕЛА УОРЪН

Скъпи мосю Поаро,

Спазих обещанието си и написах всичко, което мога да си спомня за онова ужасно време преди шестнадесет години, но чак когато започнах, разбрах, че *всъщност* помня много малко. Преди истинското нещастие, видите ли, нямаше нищо, с което да го свържа.

Имам само смътни спомени за летни дни и отделни случки, но не мога дори да кажа през кое лято точно са се случили! Смъртта на Еймиъс беше просто гръм от ясно небе. Нищо не загатваше за нея и аз, изглежда, съм пропуснала всички събития, които са довели до смъртта.

Опитах се да разсъждавам дали такова нещо можеше да се очаква или не, дали повечето петнадесетгодишни момичета са така слепи, глухи и недосетливи, каквато бях аз. Може и да са. Бързо схващах настроенията на хората, но никога не се замислях какво предизвиква тези настроения.

Освен това точно тогава изведнъж вкусих от опиянението на словото. Прочетеното от мене, отделни стихове — Шекспир — звучаха в съзнанието ми. И сега помня как вървях по пътеката към овощната градина и си повтарях в екстаз: „под кристалнозелената прозрачна вълна...“ Беше толкова прелестно и аз го повтарях безспир.

Заедно с тези нови открития и вълнения съществуваха и всички други неща, които обичах да върша, откакто се помнех — да плувам, да се катеря по дърветата, да ям плодове, да правя номера на коняря, да храня конете.

Каролайн и Еймиъс приемах като някаква даденост. Те бяха централни фигури в моя свят, но никога не мислех за тях, за техните работи или за това, което те мислеха и чувствуваха.

Не обърнах особено внимание на идването на Елза Гриър. Мислех я за глупава и даже не я намирах хубава. Приех я като някаква богата, но досадна жена, която Еймиъс рисуваше.

Всъщност първото ми приобщаване към цялата история беше това, което чух на терасата, когато един ден избягах след обяда: Елза

каза, че щяла да се омъжи за Еймиъс! Стори ми се просто смешно. Помня, че питах Еймиъс. Беше в градината на Хендкрос Менър.

— Защо Елза казва, че ще се омъжи за тебе? Тя не би могла. Хората нямат по две жени — това е двуженство и ти ще отидеш в затвора.

Еймиъс много се ядоса и ме попита:

— Как, по дяволите, си чула това?

Отговорих му, че съм го чула през прозореца на библиотеката.

Тогава той се ядоса повече отвсякога и рече, че е крайно време да отида в училище, за да се откажа от навика си да подслушвам.

Още си спомням омразата, която усетих, когато Еймиъс каза това, защото беше *толкова несправедливо*. Абсолютно и напълно несправедливо.

Заекнах от яд и отвърнах, че не съм подслушвала, но както и да е, защо Елза ще говори такива глупости?

Еймиъс каза, че е било просто шега.

Това би трябвало да ме задоволи и то ме задоволи... почти. Но не изцяло.

Казах на Елза, когато се връщахме:

— Попитах Еймиъс какво имаш предвид с това, че ще се омъжиш за него, и той отговори, че е шега.

Чувствувах, че това трябва да я подразни, но тя само се усмихна.

Не ми хареса тази нейна усмивка. Отидох в стаята на Каролайн — тя тъкмо се обличаше за вечеря. Попитах я дали е възможно Еймиъс да се ожени за Елза.

Спомням си отговора на Каролайн, все едно че го чувам сега. Сигурно много е наблегнала на думите си.

— Еймиъс ще се ожени за Елза само ако аз умра.

Това напълно ме успокои. Смъртта ми се виждаше толкова далече от всички нас. Все пак още бях сърдита на Еймиъс за приказките му онзи следобед и жестоко се заяждах с него по време на цялата вечеря. Помня, че стана истински скандал. Аз избягах от стаята, легнах си и поплаках, преди да заспя.

Не си спомням много за следобеда у Мередит Блейк, при все че помня как той прочете откъс от Фидий, описващ смъртта на Сократ. Никога не бях го чувала преди. Считах, че това е най-прекрасното нещо, което някога съм слушала. Това помня, но не си спомням кога

беше. Доколкото мога да се сетя сега, би могло да е всеки божи ден през онова лято.

Нито пък помня какво се случи на следващата сутрин, макар и непрекъснато да мисля. Имам смътното чувство, че се къпах в морето и че някой ме накара да закърпя нещо.

Всичко е твърде неясно и замъглено до момента, в който Мередит дотича задъхан на терасата, а лицето му беше особено и сиво. Спомням си, че една кафена чашка падна от масата и се счупи — Елза го направи. Помня също как тя побягна — хукна презглава надолу по пътеката, а лицето ѝ имаше ужасен израз.

Непрекъснато си повтарях: „Еймиъс е мъртъв“, но ми се струваше просто нереално.

Помня, че дойде д-р Фосет — лицето му беше сериозно. Мис Уилямс беше заета с грижи по Каролайн. Мотаех се наоколо доста самотна и само пречех на хората. Спомням си, че ми стана много зле. Не ме пускаха да сляза долу и да видя Еймиъс. Малко по малко къщата се изпълни с полицаи, които пишеха в бележниците си. Сетне донесоха тялото на носилка, покрито отгоре с плат.

По-късно мис Уилямс ме заведе в стаята на Каролайн — тя лежеше на дивана и изглеждаше много бледа и болна.

Каролайн ме целуна и каза, че трябва да замина час по-скоро, че случилото се е ужасно, но да не се тревожа и да не мисля много за това. Трябваше да отида при Карла — в къщата на лейди Тресилиън, която щеше да остане доколкото е възможно без достъп на външни лица.

Вкопчих се в Каролайн и казах, че не искам да заминавам. Искях да остана с нея. Тя отвърна, че знае, но че ще е по-добре за мене, ако замина, и че това щяло да смъкне голямо бреме от нея. Мис Уилямс се намеси:

— Най-добрият начин да помогнеш на сестра си, Анджела, е да направиш това, което иска тя, без да се глезиш.

И така аз обещах, че ще направя това, което иска Каролайн, а тя ми каза: „Милата ми Анджела“, прегърна ме и рече, че няма защо да се безпокоя и че не бива много-много да мисля и да говоря за това.

Трябваше да сляза долу при полицейския следовател. Той беше много любезен и ме попита кога за последен път съм видяла Еймиъс и много други неща, които за момента ми се сториха безсмислени, но

които сега разбирам. Следователят се убеди, че нямам нищо да му кажа, което вече да не беше чул от другите. Той каза на мис Уилямс, че няма нищо против да замина за Фериби Грейндж при лейди Тресилян.

Заминах и лейди Тресилян беше много мила с мене, но, разбира се, скоро научих истината. Арестували Каролайн почти веднага. Бях толкова ужасена и зашеметена, че съвсем се разболях.

Чух после, че Каролайн ужасно се безпокояла за мене. По нейно настояване бях изпратена в чужбина преди започването на процеса... Но това вече Ви разказах.

Както виждате, написаното от мене е оскъдно за съжаление. След като говорих с Вас, прехвърлих в ума си малкото съхранени спомени, като усилено налягах паметта си, за да се сетя някои подробности от реакциите или изражението на този или онзи човек. Не мога да си спомня нищо, което да посочва вина. Безумието на Елза; сивото разтревожено лице на Мередит; мъката и гнева на Филип — всички те ми се струват естествени. Предполагам обаче, че някой би могъл и да играе.

Зная само това: Каролайн не го е извършила.

Напълно сигурна съм по този въпрос и винаги ще бъда, но и не притежавам никакви доказателства освен това, че изключително добре познавах характера на сестра си.

Край на разказа на Анджела Уорън

III КНИГА

I ГЛАВА

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Карла Лъомаршан вдигна поглед. В очите ѝ имаше умора и болка. Тя отмахна изнурено кичура коса, паднал върху челото ѝ.

— Всичко е толкова объркващо — каза тя и докосна купчината изписани листа. — Гледната точка всеки път е различна! Всеки вижда майка ми различно, но фактите са същите. Всички са единодушни за тях.

— Обезсърчи ли ви четенето?

— Да, а вас не ви ли обезсърчи?

— Не. Намирам, че тези документи са много ценни — пълни с много информация.

Поаро говореше бавно, размишлявайки.

— Искате ми се никога да не бях ги чела! — каза Карла.

Поаро я погледна.

— Ах, значи това ви кара да се чувствувате така?

— Всички мислят, че майка ми е виновна — отвърна Карла с горчивина. — Всички освен леля Анджела, а какво мисли тя, не е от значение. Тя няма никакви основания. Леля Анджела е от тези предани хора, които остават верни дори на кръст да ги разпънат. Тя просто непрекъснато повтаря: „Невъзможно е Каролайн да го е направила“.

— Така ли ви се струва?

— Как иначе би могло да ми се струва? Ясно ми беше, че ако майка ми не го е извършила, тогава трябва да е някой от тези пет души. Дори си имах собствени теории за причината.

— Ах, това е интересно! Кажете ми.

— О, бяха само теории. Например Филип Блейк. Той е борсов агент. Бил е най-добрият приятел на баща ми и вероятно се е ползвал с доверието му. А художниците обикновено са небрежни към парите си. Блейк може да е накарал баща ми да подпише нещо. После работата е щяла да бъде разкрита и само смъртта на баща ми би могла да го спаси. Това е едната възможност, за която се сетих.

— Добре сте се сетили. Какво друго?

— Ами Елза. Филип Блейк тук казва, че главата ѝ стояла здраво на раменете ѝ, за да се забърква с отрови, но аз мисля, че това изобщо не е вярно. Представете си, че майка ми е отишла при нея и ѝ е казала, че няма да даде развод на баща ми, че нищо няма да я накара да се разведе с него. Можете да говорите каквото си щете, но мисля, че Елза е била с буржоазен манталитет — искала е да бъде почитаната съпруга. В този случай считам, че тя е била напълно способна да задигне лекарството — онзи следобед тя също е имала възможност — и може да се е опитала да отстрани майка ми, като я отрови. Мисля, че това е *съвсем в стила* на Елза. После, възможно е по някаква ужасна случайност Еймиъс да е изпил отровата вместо Каролайн.

— Също добра идея. Какво още?

— Хм, мислех си... може би... Мередит! — отвърна бавно Карла.

— Ах, Мередит Блейк?

— Да. Видите ли, той ми изглежда точно такъв човек, който би извършил убийство. Искам да кажа, че е бавен, нерешителен, другите му се подиграват и вътрешно Мередит е ненавиждал това. Сетне баща ми се оженва за момичето, за което той е искал да се ожени. Баща ми преуспял и забогатял, а той правел всичките тези отрови! Всъщност може би ги е приготвял, защото му е харесвала мисълта да може да убие някого някой ден. Мередит е трябвало да се обади, че лекарството е изчезнало, за да отклони подозрението от себе си, но сам той е далеч най-вероятният човек, който би могъл да вземе отровата. Мередит дори би могъл да иска обесването на Каролайн за това, че преди години тя е измамила надеждите му. Мисля, разбирате, че това, което е написал в разказа си, е доста подозрително — как хората вършат неща, нехарактерни за тях. Ами ако е имал предвид себе си, когато го е писал?

— Имате право поне в това — да не вземате написаното като задължително вярно — каза Поаро. — Може нарочно да е написано така, че да подвежда.

— О, зная. Имах го предвид.

— Някакви други идеи?

— Чудех се — каза бавно Карла, — преди да прочета това, за мис Уилямс. Тя щяла да загуби работата си след заминаването на Анджела в училище. Ако Еймиъс умреше внезапно, Анджела вероятно нямаше

да замине все пак. Искам да кажа — ако изглеждало като естествена смърт, което лесно можело да стане, предполагам, ако Мередит не беше забелязал липсата. Запозната съм с кониина — той не оставя никакви следи след настъпването на смъртта. Можеха да помислят, че е слънчев удар. Зная, че загубата на работа не звучи съвсем убедително като мотив за убийство, но откакто свят светува, убийства се извършват заради това, което на нас се струва абсурдни и недостатъчни мотиви, понякога и заради дребни парични суми. Една гувернантка на средна възраст и вероятно немного компетентна, може да се развълнува много и просто да не види пред себе си никакво бъдеще. Както казах, мислех така, преди да прочета това — думите на мис Уилямс съвсем не я показват като такава. Тя изобщо не е некомпетентна.

— Ни най-малко. Все още е интелигентна и способна.

— Зная, личи си, а и думите ѝ заслужават доверие. Точно това наистина ме разстрои. О, вие знаете, вие разбирате. Безразлично ви е, естествено. През цялото време подчертавахте, че ви е нужна само истината. Сега вече имате истината! Мис Уилямс е съвсем права — човек трябва да приеме истината. Няма смисъл да градиш живота си върху лъжа, защото тя е това, което ти се иска да вярваш. Добре тогава! Аз мога да приема истината. Майка ми не е била невинна. Написала ми е това писмо, защото е била слаба, нещастна и е искала да ме пощади. Не я осъждам. Може би и аз бих се чувствувала така. Не зная как би ми подействувал затворът. Не я виня. Ако толкова отчаяно е обичала баща ми, сигурно не е могла друго да направи. Но, общо взето, и баща си не виня. Разбирам — съвсем малко — как се е чувствувал той — толкова жив и толкова жаден за всичко... Не е можел да устои — просто такъв е бил. Бил е и голям художник. Мисля, че това го извинява до голяма степен.

Тя извърна лицето си към Поаро, зачервено и възбудено, а брадичката ѝ беше предизвикателно вдигната.

— Значи... значи това ви удовлетворява? — попита я Поаро.

— Удовлетворява? — гласът ѝ трепна при тази дума.

Поаро се наведе напред и бащински я потупа по рамото.

— Слушайте, вие се отказвате от борбата в момент, когато най-заслужава да се борим, когато аз, Еркюл Поаро, имам много добра представа за това, което всъщност се е случило.

Карла го изглежда и каза:

— Мис Уилямс е обичала майка ми. Тя е видяла със собствените си очи как майка ми се мъчи да подправи уликите, за да изглежда самоубийство. Ако вярвате на това, което тя казва...

Еркюл Поаро се изправи и отвърна:

— Мадмоазел, твърдението на Сесилия Уилямс, че е видяла как майка ви поставя пръстовите отпечатъци на Еймиъс Крейл върху бирената бутилка — забележете, бирената бутилка, — е единственото нещо, което ми е нужно, за да ми каже определено, веднъж завинаги, че вашата майка не е убила баща ви.

Той кимна няколко пъти с глава и излезе от стаята, оставяйки Карла да гледа смаяно след него.

II ГЛАВА

ПОАРО ЗАДАВА ПЕТ ВЪПРОСА

I

— Е, мосю Поаро?

Тонът на Филип Блейк изразяваше нетърпение.

— Трябваше да ви благодаря за вашия чудесен и ясен разказ относно трагедията Крейл — отвърна Поаро.

Филип Блейк малко се смути.

— Много сте любезен — измърмори той. — Наистина е учудващо колко много си спомних, когато се залових да пиша.

— Разказът ви е възхитителен и ясен, но в него има известни пропуски, нали?

— Пропуски? — Филип Блейк се намръщи.

— Не сте напълно откровен, така да се каже — гласът на Поаро стана по-твърд. — Имам информация, мистър Блейк, че една нощ през онова лято мисис Крейл е била видяна да излиза от стаята ви в немного приличен час.

Настъпи тишина, нарушавана само от тежкото дишане на Филип Блейк. Най-после той рече:

— Кой ви каза това?

— Не е важно кой ми го е казал, а това, че го зная.

Отново настъпи тишина. Тогава Блейк се реши.

— Изглежда, по някаква случайност вие сте се натъкнали на съвсем личен въпрос. Признавам, че не съвпада напълно с това, което съм написал, и все пак съвпада много повече, отколкото вие си мислите. Принуден съм сега да ви кажа истината. *Наистина* бях враждебно настроен към Каролайн и в същото време тя силно ме привличаше. Може би последното е предизвикало първото. Ненавиждах властта, която тя имаше над мене, и се опитах да намаля притегателната ѝ сила, като непрекъснато се спирах върху нейните лоши черти. Никога не съм я харесвал, ако добре разбираше, но по

всяко време за мене не би било трудно да се любя с нея. Като момче бях влюбен в нея, но тя не ме забелязваше. Не можех лесно да простя това. Моят шанс дойде, когато Еймиъс си загуби напълно ума по онова момиче Елза. Без да съм го мислил предварително, аз се хванах, че казвам на Каролайн, че я обичам. Съвсем спокойно тя ми отвърна: „Да, винаги съм го знаела“. Представете си нахалството на тази жена! Разбира се, знаех, че тя не ме обича, но видях, че е разтревожена и обезверена от настоящото увлечение на Еймиъс. В такова настроение жената лесно може да бъде спечелена. Тя се съгласи да дойде при мене онази нощ и дойде.

Блейк замълча. Сега вече му беше трудно да произнесе думите.

— Тя дойде в стаята ми и тогава, както я бях обгърнал с ръце, Каролайн ми каза съвсем хладно, че няма смисъл! Въпреки всичко, рече, тя била само на Еймиъс Крейл за добро или за зло. Съгласи се, че се е отнасяла лошо с мене, но нищо не можела да направи. Помоли ме да ѝ простя и ме остави. Тя ме остави! Учудвате ли се, мосю Поаро, че омразата ми към нея се увеличи стократно? Учудвате ли се, че никога не ѝ простих за обидата, която ми нанесе, както и за това, че уби приятеля, когото обичах най-много на света?

Силно разтреперан, Филип Блейк извика:

— *Не искам да говоря по този въпрос, чувате ли?* Получихте отговора си. И да не ми споменавате никога вече за това!

II

— Искам да зная, мистър Блейк, реда, в който вашите гости са напуснали лабораторията ви тогава.

Мередит Блейк запротестира:

— Но, скъпи ми мосю Поаро, след цели шестнадесет години! Как мога да си спомня? Казах ви, че Каролайн излезе последна.

— *Сигурен* ли сте в това?

— Да... поне... така мисля.

— Нека да отидем там сега. Трябва, видите ли, да сме съвсем сигурни.

Все още протестиращ, Мередит Блейк поведе госта си, отключи вратата и отвори капациите на прозорците. Поаро заговори авторитетно:

— Сега, приятелю, вие сте показали на посетителите си интересни билкови отвари. Затворете очи и помислете...

Мередит Блейк послушно затвори очи. Поаро извади от джоба си носна кърпичка и леко я размаха напред-назад. Ноздрите на Блейк леко трепнаха и той измърмори:

— Да... да! Изумително е как отново виждам нещата. Каролайн, спомням си, беше в бледокафява рокля. Фил изглеждаше отегчен. Винаги е мислел хобито ми за съвсем откачено.

— Помислете сега — каза Поаро. — Вие се каните да излезете от стаята. Искате да отидете в библиотеката, където ще четете откъс за смъртта на Сократ. Кой напуска пръв — вие ли?

— Елза и аз — да. Тя мина през вратата първа, а аз веднага след нея. Разговаряхме. Спрях се, за да почакам другите да излязат, че да мога отново да заключа вратата. Филип — да, Филип излезе втори и Анджеला — тя го питаше какво е това бикове и мечки^[1]. Те продължиха през фоайето. Еймиъс ги следваше. Стоях там и чаках... Каролайн, разбира се.

— Значи сте съвсем сигурен, че Каролайн е останала последна? Виждахте ли я какво прави?

Блейк поклати глава.

— Не. Стоях, видите ли, с гръб към стаята. Говорех с Елза. Отегчавах я, предполагам; разказвах ѝ как някои билки трябва да се

берат при пълнолуние според старите вярвания. И тогава Каролайн излезе, малко забързана, а аз заключих вратата.

Той спря и погледна към Поаро, който прибираше носната кърпичка в джоба си. Мередит подуши гнусливо с нос и си помисли: „Боже мой! Та този човек употребява парфюм!“ На глас той каза:

— Съвсем сигурен съм. Такъв беше редът: Елза, аз, Филип, Анджела и Каролайн. Това изобщо помага ли ви?

— Всичко съвпада — каза Поаро. — Чуйте, искам да организирам среща тук. Вярвам, няма да е трудно...

[1] Вид развлекателна игра. ↑

III

— Е?

Елза Дитишам зададе въпроса си малко нетърпеливо, като дете.

— Искам да ви питам нещо, мадам.

— Да?

— След като всичко свърши — имам предвид процеса, — Мередит Блейк не ви ли предложи женитба?

Елза го изглежда втренчено и с презрение — почти отегчена.

— Да, защо?

— Бяхте ли изненадана?

— Дали бях изненадана? Не си спомням.

— Какво му казахте?

Елза се засмя и отвърна:

— Какво мислите, че му казах? След Еймиъс — Мередит? Би било смешно! Глупаво беше от негова страна. Той винаги е бил малко глуповат.

Тя внезапно се усмихна.

— Искаше, знаете ли, да ме пази, да се грижи за мене — точно така каза! Той мислеше, както всички други, че предварителните съдебни заседания са били ужасно изпитание за мене. И репортерите, и ревящата тълпа, и всичката кал, хвърлена отгоре ми!

Тя се замисли за миг, после каза:

— Бедният Мередит! Такова магаре!

И отново се разсмя.

IV

Още веднъж Еркюл Поаро срещна проникателните нетрепващи очи на мис Уилямс и отново почувствува как годините се смъкват от плещите му и той се превръща в хрисимо, послушно момче. Поаро обясни, че трябвало да зададе един въпрос.

Мис Уилямс изрази желание да чуе какъв е този въпрос.

Еркюл Поаро заговори бавно, внимателно подбирайки думите си.

— Анджела Уорън е била наранена като много малка. В моите бележки на два пъти се споменава този факт: единият отбелязва, че мисис Крейл е хвърлила преспапието по бебето, а другият, че е хвърлила парче желязо. Коя от тези версии е вярна?

Мис Уилямс отговори веднага:

— Никога не съм чувала за парче желязо. Историята с преспапието е вярна.

— На вас лично кой ви каза?

— Самата Анджела. По свое желание тя ми съобщи това още в самото начало.

— Какво точно ви каза?

— Докосна бузата си и рече: „Каролайн е направила това, когато съм била бебе. Хвърлила е по мене преспапието. Моля ви, никога не го споменавайте, защото ужасно я разстройва.“

— Мисис Крейл споменавала ли ви е някога за случая?

— Само по косвен път. Тя считаше, че аз зная. Спомням си, веднъж каза: „Разбирам какво мислите — че съм разглезила Анджела. Но виждате ли, аз винаги съм смятала, че нищо не е достатъчно добро за нея, за да компенсира това, което съм направила“. При един друг случай тя рече: „Да знаеш, че завинаги си осакатила човешко същество, е най-тежкото бреме, което някой може да понесе“.

— Благодаря ви, мис Уилямс. Това беше всичко, което исках да науча.

Сесилия Уилямс каза троснато:

— Не ви разбирам, мосю Поаро. Показахте ли разказа ми на Карла?

Поаро кимна.

— И вие все още... — тя замълча.

— Помислете малко. Ако в рибарския магазин видите в тавата дузина риби, ще помислите, че са истински, нали? Но една от тях може да не е истинска.

Мис Уилямс разгорещено отвърна:

— Твърде малко вероятно, но както и да е...

— Ах, малко вероятно — да, но не и невъзможно. Мой приятел занесе веднъж в рибарския магазин една своя препарирана риба (такъв му беше занаятът, нали разбирате), за да я сравни с истинските? А ако видите ваза с екзотични цветя през декември в нечия гостна, ще си кажете, че са изкуствени, но те може да са истински, докарани със самолет от Багдад.

— Какво означават всичките тези глупости? — попита мис Уилямс.

— Това идва да покаже, че човек всъщност вижда с очите на разума.

V

Поаро забави малко крачка, щом наближи големия жилищен блок с изглед към Риджънтс парк.

Наистина, като си помислеше само, никак не му се искаше да задава въпроси на Анджела Уорън. Единственият въпрос, който все пак би желал да ѝ зададе, можеше да почака...

Не. В действителност само неутолимата му жажда за симетрия го беше довела тук. Пет души — значи трябваше да има и пет въпроса! Така беше по-прегледно. Историята добиваше по-цялостен вид.

Хм, както и да е, все ще се сети за някой въпрос.

Анджела Уорън го поздрави с чувство, твърде много наподобяващо нетърпение.

— Открихте ли нещо? Стигнахте ли донякъде?

Бавно-бавно Поаро кимна с глава. Приличаше на китайски мандарин повече отвсякога.

— Най-после имам напредък — каза той.

— Филип Блейк? — Това беше и въпрос, и твърдение.

— Мадмоазел, не бих желал да казвам нищо засега. Още не е дошъл моментът. Това, което искам да ви помоля, е да бъдете така добра да дойдете в Хендкрос Менър. Другите се съгласиха.

— Какво смятате да правите? — каза тя, леко намръщена. — Да възстановите нещо, което се е случило преди шестнадесет години?

— Да го видя може би от по-ясен ъгъл на зрение. Ще дойдете ли?

— О, да, ще дойда — бавно каза Анджела Уорън. — Ще бъде интересно пак да видя всичките тези хора, да ги видя сега вероятно от по-ясен ъгъл на зрение — както вие се изразихте, — отколкото преди.

— И ще донесете писмото, което ми показахте?

Анджела Уорън се навъси.

— Това писмо е лично мое. Показах ви го по сериозни и уважителни причини, но нямам никакво намерение да го дам, за да го четат чужди и студени хора.

— Но позволете аз да ви напътствувам в това отношение!

— Нищо подобно няма да направя. Ще донеса писмото, но ще се опаням на моята собствена преценка, която, смея да мисля, е толкова

добра, колкото и вашата.

Поаро разпери ръце в жест на примирение и стана да си върви.

— Разрешавате ли да ви задам едно въпросче? — попита той.

— Какво е то?

— Тъкмо преди да се случи нещастieto, вие сте четели „Луна и грош“ на Съмърсет Моъм, нали?

Анджела го изгледа слисано, сетне каза:

— Предполагам, че... ами да, точно така! — тя го погледна с искрено любопитство. — Откъде знаете?

— Искам да ви покажа, мадмоазел, че дори в дребните и маловажни работи аз съм нещо като фокусник — има неща, които зная, без да е нужно някой да ми казва.

III ГЛАВА

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО

Следобедното слънце грееше в лабораторията на Хендкрос Менър. В стаята бяха донесли няколко кресла и едно канапе, но те служеха по-скоро да подчертаят състоянието на запуснатост, отколкото да я мебелират.

Леко смутен, подръпвайки мустака си, Мередит Блейк говореше с Карла малко несвързано. По едно време той спря и каза:

— Боже мой! Вие много приличате на майка си и все пак сте така различна.

— В какво приличам и в какво съм различна? — попита Карла.

— Имате нейния цвят и се движите като нея, но сте — как да кажа — по-категорична, отколкото тя някога е била.

Филип Блейк гледаше през прозореца, нетърпеливо барабанеше с пръсти по стъклото, а една дълбока бръчка браздеше челото му.

— Какъв е смисълът на всичко това? Толкова хубав неделен следобед...

Еркюл Поаро побърза да успокои духовете.

— Ах, извинете ме. Зная, че е непростимо да проваля игра на голф. Mais voyons^[1], мосю Блейк, това е дъщерята на вашия най-добър приятел. Заради нея бихте пропуснали точка, нали?

Прислужникът обяви:

— Мис Уорън.

Мередит стана да я посрещне.

— Добре, че отделихте малко време, Анджела. Зная, че сте заета. Той я заведе до прозореца.

— Здравей, лельо Анджела — каза Карла. — Прочетох статията ти в „Таймс“ тази сутрин. Хубаво е да имаш бележита роднина. — Тя посочи високия млад мъж с изпъкнала брадичка и спокойни сиви очи. — Това е Джон Ретъри. Той и... аз... се надяваме... да се оженим.

— О! Не знаех... — каза Анджела Уорън.

Мередит отиде да поздрави следващия пристигнал.

— Е, мис Уилямс, толкова години не сме се виждали.

Слабата, крехка и непоколебима възрастна гувернантка влезе в стаята. Очите ѝ замислено се спряха на Поаро за миг, после се отместиха върху високата фигура с прави рамене, облечена в туид с хубава кройка.

Анджела Уорън се приближи да я поздрави и каза с усмивка:

— Чувствувам се пак като ученичка.

— Аз много се гордея с вас, скъпа моя — рече мис Уилямс. — Вие ме представихте много добре. Това, предполагам, е Карла? Тя няма да ме помни — беше твърде малка...

Филип Блейк се притесни.

— За какво е всичко това? Никой не ми каза...

— Да го наречем пътешествие в миналото — намеси се Поаро. — Няма ли да поседнем? Така ще бъдем готови за последната гостенка и когато тя пристигне, ще се заловим с нашата работа — викане на духовете.

— Що за палячовщини?! — възкликна Филип Блейк. — Нима ще правите сеанс?

— Не, не. Само ще разгледаме някои събития, които са се случили много отдавна. Ще ги разгледаме и може би ще видим по-ясно как са станали. Колкото до духовете, те няма да се материализират, но кой може да каже, че не са тук, в тази стая, макар и да не ги виждаме? Кой може да каже, че Еймиъс и Каролайн Крейл не са тук и не слушат?

Филип Блейк каза:

— Чисти глупости... — и прекъсна изречението си, когато вратата се отвори.

Влезе Елза Дитишам с така характерната за нея едва доловима, скучаеща арогантност. Тя дари Мередит с лека усмивка, изгледа студено Анджела и Филип и отиде до креслото при прозореца, малко настрани от другите. Освободи разкошните светли кожи около врата си, така че да паднат назад, огледа стаята миг-два, след което очите ѝ се спряха на Карла. Момичето издържа погледа ѝ, замислено преценявайки жената, която беше създала такъв хаос в живота на родителите ѝ. В нейното младо, сериозно лице нямаше никаква омраза, само любопитство.

— Съжалявам, ако съм закъсняла, мосю Поаро — каза Елза.

— Много любезно от ваша страна, че дойдохте, мадам.

Сесилия Уилямс тихичко изсумтя. Елза срещна враждебния ѝ поглед с пълно безразличие.

— Нямаше да ви позная, Анджеела — каза Елза Дитишам. — Колко ли време има оттогава? Шестнадесет години?

Еркул Поаро незабавно се възползува от случая.

— Да, изминали са шестнадесет години от онези събития, за които сега ще говорим, но нека първо ви кажа защо сме тук.

С няколко думи той описа молбата на Карла и приемането на задачата от негова страна. Поаро бързо продължи, пренебрегвайки буреносния облак върху челото на Филип Блейк и отвращението, изписано върху лицето на Мередит.

— Аз приех поръчката и се залових за работа, за да открия истината.

В голямото високо кресло Карла Льомаршан чуваше думите на Поаро неясно, сякаш отдалече.

Заслонявайки с ръка очите си, тя тайно изучаваше петте лица. Можеше ли да види някой от тези пет души като убиец? Екзотичната Елза, зачервения Филип Блейк, милия, скъп, добър мистър Мередит Блейк, тази сурова, упорита гувернантка, хладната и компетентна Анджеела Уорън?

Можеше ли тя, ако се опиташе както трябва, да си представи някой от тях да убива някого? Вероятно да, но това щеше да е съвсем друг вид убийство. Карла можеше да си представи Филип Блейк в пристъп на гняв да удуши някоя жена — да, това би могла да си представи... Или пък Мередит Блейк — как заплашва с пистолет някой крадец и без да иска, натиска спусъка.

Можеше да си представи и Анджеела Уорън също стреляща с пистолет, но не без да иска и без никакво пристрастие в случая — успехът на експедицията зависи от това! Или пък в някакъв приказен замък върху миндер, застлан с ориенталски коприни — Елза, която казва: „Хвърлете нещастника в пропастта“. Безумни фантазии! Но и най-безумните фантазии не можеха да обрисуват малката мис Уилямс да убива някого! Ето друга картина на фантазията: „Убивали ли сте някого някога, мис Уилямс?“, „Продължавай със задачата, Карла, и не задавай глупави въпроси. Да убиеш някого е голям грях.“

„Сигурно съм болна — помисли си Карла. — Трябва да престана. Слушай, глупачке, онзи мъничък мъж, който твърди, че

знаел.“

Еркюл Поаро говореше.

— Такава беше задачата ми — да потегля на задна скорост, тъй да се каже, да препусна назад през годините и да открия какво всъщност се е случило.

— Всички знаем какво се е случило — каза Филип Блейк. — Да се преструваме, че е имало нещо друго, е мошеничество — точно така! — нагло мошеничество. Вие измъквате пари от това момиче под фалшив претекст.

Поаро не си позволи да се разгневи.

— *Всички знаем какво се е случило*, казвате. Говорите, без да мислите — рече Поаро. — Приетата версия за дадени факти не е непременно вярната. Вие например, мистър Блейк, сте питаели явна неприязън към Каролайн Крейл. Такава е приетата версия за поведението ви, но всеки един с известна склонност към психология би разбрал веднага, че всъщност вярно е точно обратното. Каролайн Крейл винаги силно ви е привличала. Вие сте ненавиждали този факт и сте се мъчили да го победите, като упорито сте повтаряли пред себе си нейните недостатъци и това, че я мразите. По същия начин мистър Мередит Блейк е бил по традиция привързан към Каролайн Крейл от дълги години. В разказа си за нещастieto той казва, че заради нея ненавиждал държанието на Еймиъс Крейл, но трябва само да умееете да четете между редовете, за да видите, че тази дългогодишна привързаност се е износила и че всъщност младата и красива Елза Гриър е обсебила ума и мислите му.

Мередит изпелтечи нещо, а лейди Дитишам се усмихна.

Поаро продължи:

— Споменавам тези неща само като примери, макар че те имат значение за случилото се. Много добре тогава: започвам пътешествието си назад, за да науча всичко, каквото мога, за нещастieto. Ще ви кажа как постъпих: говорих с адвоката, който е защитавал Каролайн Крейл, с помощник-прокурора, със стария адвокат, който много добре е познавал семейство Крейл, с чиновника в адвокатската колегия, присъствувал на процеса, с полицейския служител, отговорен за случая, и най-накрая дойдох и до петимата очевидци, които са били на местопрестъплението. И от всичко това сглобих една картина — сложната картина на една жена. Научих също

следните факти: нито веднъж Каролайн Крейл не е протестирала, че е невинна (освен единствено в писмото, написано до дъщеря ѝ). Каролайн Крейл не е показвала никакъв страх на подсъдимата скамейка, не е проявила почти никакъв интерес и през цялото време се е държала като пораженка. В затвора тя е била тиха и спокойна. В писмото, което е написала до сестра си веднага след присъдата, Каролайн Крейл е казала, че приема съдбата си такава, каквата е. По мнението на всички, с които говорих (освен едно важно изключение), *Каролайн Крейл е била виновна.*

— Разбира се, че е била! — кимна Филип Блейк.

— Но моята роля — каза Поаро — не е да приемам присъдата, която *други хора* са изготвили. Трябваше да изследвам фактите сам, да ги изследвам и да се убедя, че психологията на престъплението съвпада с тях. За тази цел аз прегледах внимателно полицейските досиета, успях също да накарам пет души, които са били на местопрестъплението, да ми напишат това, което са видели от трагедията. Тези разкази бяха много ценни, защото съдържаха известни факти, които полицейските досиета не можеха да ми дадат. Това ще рече: първо, някои разговори и инциденти, счетени за несъществени от полицейска гледна точка; второ, мнението на самите хора относно мислите и чувствата на Каролайн Крейл (което официално не се приема за доказателство); трето, някои факти, умишлено запазени в тайна от полицията.

Сега вече бях в състояние *сам* да преценя случая. Изглеждаше, че няма абсолютно никакво съмнение — Каролайн Крейл е имала прекалено много мотиви за престъплението: тя е обичала съпруга си, той публично е заявил, че ще я остави заради друга жена, и по нейни собствени думи тя е била ревнива.

Да преминем от мотивите към средствата: празно шише от парфюм, което е съдържало кониин, е било намерено в чекмеджето на бюрото ѝ. Върху шишето не е имало никакви други отпечатьци освен тези на Каролайн Крейл. Когато в полицията я попитали, тя признала, че го е взела от тази стая, в която сме сега. Върху шишето с кониин, което е стояло тук, също е имало нейни пръстови отпечатьци. Попитах мистър Мередит Блейк за реда, по който петимата са напуснали лабораторията онзи следобед, защото ми се стори трудно да приема, че в присъствието на пет души в стаята *някой* би могъл да вземе от

отровата. Хората са излезли в следния порядък: Елза Гриър, Мередит Блейк, Анджела Уорън и Филип Блейк, Еймиъс Крейл и накрая Каролайн Крейл. При това мистър Мередит Блейк е бил с гръб към стаята, докато е чакал мисис Крейл да излезе, така че той не е могъл да види какво е правела Каролайн вътре, тоест тя е имала възможност. Следователно убеден съм, че Каролайн Крейл наистина е взела кониина. Има косвено потвърждение за това. Преди няколко дни мистър Мередит Блейк ми каза: „Спомням си, че стоях тук и вдъхвах жасминовия аромат през отворения прозорец“. Но тогава е било септември и жасминовите растения отвън до прозореца би трябвало да са спрели цъфтежа си. Обикновено жасминът цъфти през юни и юли. Но шишето от парфюм, намерено в стаята на Каролайн Крейл, съдържащо остатъци от кониин, първоначално е било пълно с жасминова есенция. Тогава със сигурност приемам, че мисис Крейл е решила да открадне кониина и тайно е изпразнила шишето с парфюм, което е имала в чантичката си.

За втори път проверих това, когато онзи ден помолих мистър Блейк да си затвори очите и да опита да си спомни реда, в който гостите са напуснали стаята. Един полъх от жасмин веднага стимулира паметта му. Всички ние се влияем от миризми много повече, отколкото допускаме.

— И така, идваме до сутринта на онзи фатален ден. Дотук фактите не си противоречат. Мис Гриър внезапно разкрива, че тя и мистър Крейл мислят да се женят, Еймиъс Крейл потвърждава това и Каролайн Крейл е дълбоко разстроена. За тези неща има показания от няколко свидетели.

На следната сутрин в библиотеката избухва скандал между съпруга и съпругата. Първото нещо, което се чува, е: „Ти и твоите жени!“ Гласът ѝ е пълен с горчивина. По-нататък тя казва: „Някой ден ще те убия“. Филип Блейк е дочул това от фоайето, а мис Гриър го е чула отвън на терасата.

После мис Гриър е чула, че мистър Крейл е помолил жена си да бъде разумна, а мисис Крейл отговорила: „По-скоро ще те убия, отколкото да те дам на онова момиче“. Скоро след това Еймиъс Крейл излиза и грубо казва на Елза Гриър да отиде долу, за да му позира. Тя взема един пуловер и го придружава.

Дотук няма нищо невярно от психологическа гледна точка. Всички са се държали според очакванията, но сега идваме до нещо, което е *несъвместимо*.

Мередит Блейк открива липсата и телефонира на брат си: те се срещат долу на пристана и се качват нагоре, минавайки покрай батерейната градина, където Каролайн Крейл разисква със съпруга си въпроса за училището на Анджеа. Ето това наистина ми се вижда много странно. Съпругът и съпругата са имали ужасен скандал, завършил с определена заплаха от страна на Каролайн, и някакви си двадесет минути по-късно съпругата слиза долу и започва да разисква един съвсем дребен домашен въпрос.

Поаро се обърна към Мередит Блейк:

— Във вашия разказ вие казвате, че сте чули мистър Крейл да казва определени думи, а те са: „Всичко е решено. Ще се погрижа за багажа й.“ Така ли е?

— Беше нещо такова... да.

Поаро се обърна към Филип Блейк:

— И вие ли помните същото?

Филип Блейк се намръщи.

— Не можех да си спомня, докато вие не го споменахте, но сега вече си спомням. Казаха нещо за багаж!

— Мистър Крейл ли го каза, или мисис Крейл?

— Еймиъс го каза. Всичко, което чух Каролайн да казва, беше, че щяло да бъде много тежко за момичето. Както и да е, какво значение има това? Всички знаехме, че Анджеа заминава за училище след няколко дни.

— Вие не виждате смисъла на моето възражение. Защо Еймиъс Крейл да приготвя багажа на момичето? Толкова е абсурдно! Ами има мисис Крейл, мис Уилямс, прислужницата — та това е работа на жена, а не на мъж.

— Какво значение има? — каза нетърпеливо Филип Блейк. — Няма никаква връзка с престъплението.

— Мислите, че няма? За мене това беше първият пункт, който ме усъмни и който веднага е последван от друг. Мисис Крейл — съкрушена и с разбито сърце, която е заплашила съпруга си малко преди това и която със сигурност замисля самоубийство или убийство,

в следващия момент по най-дружелюбен начин предлага да донесе малко изстудена бира.

— Не изглежда странно, ако е замисляла убийство — изрече бавно Мередит Блейк. — Тогава тя би направила точно това — би симулирала!

— Така ли мислите? Каролайн Крейл е решила да отрови съпруга си — тя вече е имала отровата. Съпругът ѝ имал запас от бира долу в батареината градина. Нима, ако изобщо е притежавала някаква интелигентност, тя не би сложила отровата в онези бутилки долу във време, когато наоколо е нямало никой?

Мередит Блейк запротестира:

— Не е било възможно — някой друг би могъл да я изпие.

— Да, Елза Гриър. Да не искате да ми кажете, че след като е решила да убие съпруга си, Каролайн Крейл би се поколебала да убие и момичето?

Но нека не спорим по този въпрос. Нека се спрем само на фактите. Каролайн Крейл казва на мъжа си, че ще му донесе изстудена бира, качва се до къщата, взема една бутилка от оранжерията, където са държали бирата, и я занася на Еймиъс Крейл. Налива му я и му я дава. Той я изпива и казва: „Всичко днес има отвратителен вкус“.

Мисис Крейл отново се прибира в къщата, обядва и изглежда почти както обикновено. Беше казано, че изглеждала малко разтревожена и замислена, но това не ни помага, защото още няма критерий за убиец. Има спокойни убийци, има и нервни убийци.

След обяда тя отново слиза в Батареята, открива съпруга си мъртъв и прави, тъй да се каже, очевидно очаквани неща — показва чувства и изпраща гувернантката да повика лекар. Сега идваме до един факт, който преди не беше известен. — Поаро погледна мис Уилямс. — Не възразявате, нали?

Мис Уилямс беше доста бледа, но каза:

— Не съм ви заклевала да го пазите в тайна.

Тихо и изразително Поаро разказа какво беше видяла гувернантката.

Елза Дитишам се размърда. Тя изгледа безцветната женица в голямото кресло и недоверчиво попита:

— Вие наистина ли сте видели това?

Филип Блейк скочи.

— Но това решава въпроса! — извика той. — Решава го веднъж завинаги.

Еркюл Поаро го погледна благо и рече:

— Не непременно.

Анджела Уорън рязко заяви:

— Не вярвам — враждебна светкавица блесна в очите ѝ, отправени към дребничката гувернантка.

Мередит Блейк подръпваше мустака си слисан. Само мис Уилямс остана необезпокоена. Тя се изправи в креслото и на бузите ѝ избиха две червени петна.

— Само аз мога да гарантирам за това — спокойните сиви очи срещнаха очите на Поаро. — Не съм свикнала, мосю Поаро, да се съмняват в думите ми.

Еркюл Поаро се поклонил и каза:

— Аз не се съмнявам в думите ви, мис Уилямс. Каквото сте видели, е станало точно така, както и вие сте го видели, и по тази причина аз разбрах, че Каролайн Крейл не е била виновна — нямало е как да бъде виновна.

Високият млад мъж с неспокойно лице, Джон Ретъри, заговори за пръв път.

— Интересно ми е да зная защо казвате това, мосю Поаро.

Поаро се извърна към него.

— Разбира се, ще ви кажа. Какво е видяла мис Уилямс — видяла е как Каролайн Крейл много внимателно и усърдно изтрива отпечатъци от пръсти, а след това слага пръстите на ръката на починалия си съпруг върху бирената бутилка. Забележете — бирената бутилка. Но кониинът е бил в чашата, не в бутилката. Полицията не е намерила остатъци от кониин в бутилката. В нея никога не е имало кониин. А Каролайн Крейл не е знаела това.

Тя, която трябва да е отровила съпруга си, не е знаела как е бил отровен той и е помислила, че отровата е в бутилката.

Мередит запротестира:

— Но защо...

Поаро светкавично го прекъсна:

— Именно — защо? Защо Каролайн Крейл така отчаяно се е борила да наложи версията за самоубийство? Отговорът е — трябва да е — много лесен. Защото тя е знаела кой е отровил съпруга ѝ и е

искала да направи всичко, да изтърпи всичко, само да не бъде заподозрян този човек. С това кръгът съвсем се стеснява. Кой би могъл да е този човек? Би ли прикривала тя Филип Блейк? Или Мередит? Или Елза Гриър? Или Сесилия Уилямс? Не, имало е само един човек, когото тя е искала да предпази на всяка цена. Мис Уорън, ако носите писмото на сестра си, бих искал да го прочета на глас.

— Не — каза Анджела Уорън.

— Но, мис Уорън...

Анджела се изправи. Гласът ѝ звънтеше, студен като стомана.

— Много добре разбирам какво намеквате. Искате да кажете, че аз съм убила Еймиъс Крейл, нали, и че сестра ми е знаела това? Напълно отхвърлям такова твърдение.

— Писмото... — започна Поаро.

— Писмото е писано лично до мен.

Еркюл Поаро погледна към мястото, където двамата най-млади хора стояха един до друг.

— Моля те, лелю Анджела, направи, както иска мосю Поаро — каза Карла Льомаршан.

— Карла! Нима нямаш никакво чувство за приличие? Тя е била твоя майка... ти... — изрече с болка Анджела Уорън.

Гласът на Карла проехтя ясен и напрегнат:

— Да, била е моя майка. Ето защо имам право да те помоля. Аз говоря от нейно име и искам това писмо да бъде прочетено.

Анджела Уорън бавно извади писмото от чантата си и го подаде на Поаро.

— По-добре никога да не бях ви го показвала — каза тя с горчивина и се загледа през прозореца, обръщайки гръб на другите.

Докато Еркюл Поаро четеше писмото на Каролайн Крейл, сенките в ъглите ставаха по-дълбоки. Карла внезапно почувствува, че в стаята има някой, който добива форма, слуша, диша и чака. „Тя е тук: майка ми е тук — помисли си Карла, — Каролайн... Каролайн Крейл е тук, в тази стая.“

Еркюл Поаро спря да чете и каза:

— Вярвам, всички ще се съгласите, че това е едно твърде забележително писмо. Хубаво е, но и забележително, защото в него има един шокиращ пропуск — Каролайн Крейл изобщо не споменава, че е невинна.

— Не е било необходимо — отвърна Анджела Уорън, без да извързва глава.

— Да, мис Уорън, не е било необходимо. Не е било нужно Каролайн Крейл да казва на сестра си, че е невинна, защото е мислела, че сестра ѝ вече знае този факт поради една-единствена причина. Каролайн само е искала да успокои и увери сестра си и да отстрани вероятността Анджела да признае. Тя повтаря отново и отново: „всичко е наред, мила. Всичко, всичко е наред.“

— Не разбирате ли? — каза Анджела Уорън. — Искала е да бъде щастлива — това е всичко.

— Да, искала е да бъдете щастлива, пределно ясно е. Това е била единствената ѝ грижа. Имала е дете, но не за това дете е мислела. Тази мисъл ще дойде по-късно. Не! Анджела била обсебила ума ѝ, изключвайки всичко друго. Мисис Крейл е искала да успокои и окуражи сестра си, за да живее тя своя собствен живот, да бъде щастлива и да успява. И за да не усеща Анджела бремето, че сестра ѝ се е жертвувала заради нея, Каролайн включва тази много важна фраза: „Човек трябва да си плати дълговете“. Този единствен израз обяснява всичко. Той явно се отнася за бремето, което Каролайн е носила толкова много години — от момента, когато в пристъп на необуздан, юношески гняв тя хвърля преспапието по сестра си, която е бебе, и осакатява тази сестра за цял живот. Сега най-после Каролайн има възможност да си плати дълга. И ако това е някакво успокоение, ще кажа на всички вас следното: искрено вярвам, че с плащането на този дълг Каролайн Крейл е получила такъв покой и прояснение, каквито никога дотогава не е познавала. Поради вярата ѝ, че плаща този дълг, процесът и присъдата не са я засегнали. Странно е да се говори така за една осъдена убийца, но тя е имала всичко, за да бъде щастлива. Да, много повече, отколкото можете да си представите, както ще ви покажа след малко.

Виждате ли как с това обяснение всичко идва на мястото си там, където става въпрос за реакциите на Каролайн. Погледнете събитията от нейна гледна точка. Първо, предната вечер става един инцидент, който силно ѝ напомня за нейното собствено непокорно юношество: Анджела хвърля преспапието по Еймиъс Крейл. Забележете — това самата Каролайн е направила преди много години. Анджела изкрещява, че пожелава на Еймиъс да умре. После на следната сутрин

Каролайн отива в малката оранжерия и сварва там Анджела да пипа бирата. Спомнете си думите на мис Уилямс: „Анджела беше там. Изглеждаше виновна...“ „Виновна, че е избягала“, си мисли мис Уилямс, но за Каролайн виновното лице на Анджела, както са я сварили неподготвена, има друго значение. Спомнете си, че неколkokратно Анджела е слагала разни неща в питиетата на Еймиъс. Лесно би могло да ѝ хрумне такава идея.

Каролайн взема бутилката, която Анджела ѝ дава, и я занася долу в Батарейта. Там тя я налива на Еймиъс и му я дава, а той я изпива, прави гримаса и изрича тези знаменателни думи: „Всичко има лош вкус днес“.

Тогава Каролайн още не подозира, но след обяда слиза в Батарейта и намира съпруга си мъртъв. Тя изобщо не се съмнява, че той е отровен. Тя не го е отровила. Кой тогава? И всичко изведнъж нахлува в главата ѝ — заплахите на Анджела, лицето на Анджела, надвесена над бирите, когато я сварват неподготвена. Виновна... виновна... виновна. Защо го е направило детето? Като отмъщение на Еймиъс, вероятно без мисъл да го убива, а само да го накара да му прилошее или да повърне. Или пък го е направило заради Каролайн? Нима тогава Анджела е разбрала, че Еймиъс иска да напусне сестра ѝ, и го е възненавидяла? Каролайн помни — о, как добре помни! — своите собствени необуздани, буйни чувства, когато е била на годините на Анджела. Една-единствена мисъл завладява съзнанието ѝ — как да предпази Анджела. Анджела е пипала тази бутилка, значи нейните отпечатъци са върху нея. Тя бързо я избърсва и излъсква. Дано всички да повярват, че е самоубийство. Ако намерят само отпечатъци от пръстите на Еймиъс! Каролайн се опитва да закрепимъртвите пръсти около бутилката и отчаяно се ослушва дали не идва някой...

Приемете ли веднъж такова допускане за вярно, след това всичко съвпада. Нейната тревога за Анджела през цялото време, настояването ѝ тя да бъде отведена, да бъде настрана от събитията. Страхът ѝ да не бъде сестра ѝ хитро разпитана от полицията и накрая нейната завладяваща настойчивост да бъде изпратена Анджела в чужбина преди започването на процеса, защото тя винаги се е ужасявала от възможността сестра ѝ да не издържи и да признае.

[1] Mais voyons (фр.). — Но вижте. ↑

IV ГЛАВА

ИСТИНАТА

Анджела Уорън полека се извърна. Погледът ѝ, твърд и презрителен, обходи лицата, които я гледаха.

— Всички вие сте заслепени глупци — каза тя. — Нима не знаете, че ако го бях направила аз, щях да си призная? Никога не бих позволила Каролайн да страда за това, което аз съм извършила. Никога!

— Но вие все пак сте пипали бирата — намеси се Поаро.

— Аз? Да пипам бирата?

Поаро се обърна към Мередит Блейк:

— Чуите, мосю, във вашия разказ за станалите събития вие посочвате, че сте доловили шум в тази стая, която е под спалнята ви, сутринта в деня на убийството.

Блейк кимна.

— Но това беше само котка.

— Откъде знаете, че е било котка?

— Аз... аз не мога да си спомня, но беше котка. Прозорецът беше отворен толкова, че да пропусне котка.

— Но той не е бил закрепен в това положение: рамката се движи свободно. Някой човек би могъл да я бутне, да влезе и да излезе.

— Да, но аз зная, че беше котка.

— Вие не сте видели котка.

— Не — продума бавно и объркано Блейк. — Не я видях... — той замълча и се намръщи. — И все пак — сигурен съм.

— След малко ще ви кажа защо сте сигурен. Междувременно ви предлагам следната теория. Някой би могъл да дойде в къщата онази сутрин, да влезе в лабораторията, да вземе нещо от рафта и да си отиде, без да го видите. Ако този някой е бил от Олдърбъри, той не би могъл да бъде Филип Блейк, нито Елза Гриър, нито Еймиъс Крейл, нито Каролайн Крейл. Ние знаем доста добре какво са правили тези четирима души. Остават Анджела Уорън и мис Уилямс. Мис Уилямс е била тук — вие всъщност сте я срещнали, когато сте излезли. Тя ви е

казала, че търси Андже́ла, която излязла рано сутринта, за да се изкъпе. Но мис Уилямс не я видяла нито във водата, нито на скалите. До Хендкрос Менър Андже́ла би могла лесно да преплува. Фактически тя го е направила по-късно, когато същата тази сутрин е отишла да се къпе с Филип Блейк. Считам, че тя е доплувала дотук, отишла е до къщата, влязла е през прозореца и е взела нещо от лавицата.

— Нищо подобно не съм направила — каза Андже́ла. — Не съм... или поне...

— Ах! — Поаро нададе победоносен вик. — Спомнихте си. Нали вие ми казахте, че за да скроите шега на Еймиъс, сте задигнали „препарат за котки“, както го нарекохте?

— Валериан! — извика Мередит Блейк. — Разбира се!

— Точно така. Това ви е накарало да сте сигурен в съзнанието си, че в стаята е имало котка. Обонянието ви е много чувствително. Вие сте подушили слабата неприятна миризма на валериан, без да го разбирате вероятно, но тя е подсказала на подсъзнанието ви: „Котка“. Котките обичат валериан и отиват къде ли не заради него. Валерианът е особено неприятен на вкус и вашата беседа предния ден е накарала злосторницата Андже́ла да поиска да сложи малко от него в бирата на зет си, която, както било известно на Андже́ла, той глътвал наведнъж.

— Този ден ли беше наистина? — зачуди се Андже́ла Уорън. — Отлично си спомням, че го взех. Да, помня също, че извадих бирата, а Каролайн влезе и едва не ме хвана! Разбира се, че си спомням, но никога не съм го свързвала точно с този ден.

— Естествено, че не. В съзнанието си не сте го свързвали, защото двете случки са съвсем различни. Едната е била подобна на всички други палави шеги, а другата е била като избухване на бомба — нещастие, връхлитащо ни изневиделица и изтриващо всички помаловажни инциденти в мислите ни. Обаче аз забелязах, че когато говорехте, вие казахте: „Задигнах...“ и тъй нататък, „За да го сложа в питието на Еймиъс“. Вие фактически не казахте, че сте го направили.

— Не, защото не успях да го направя. Каролайн влезе тъкмо когато отварях бутилката. О! — почти извика Андже́ла. — И Каролайн е мислела, че съм аз!...

Тя прекъсна изречението си и се огледа.

— Предполагам, че всички мислите така — тихо каза Андже́ла с обичайния си хладен тон, помълча, после рече: — Не съм убила

Еймиъс нито в резултат на глупава шега, нито по какъвто и да било друг начин. Ако бях го направила, никога нямаше да мълча.

— Разбира се, че нямаше, скъпа моя — рязко се намеси мис Уилямс. Тя погледна Поаро. — Никой освен глупак не би го помислил.

— Аз не съм глупак и не мисля така — отвърна кротко Еркюл Поаро. — Зная много добре кой е убил Еймиъс Крейл.

Настъпи кратко мълчание.

— Винаги съществува опасност, когато се приемат фактите така, както са доказани, да не са всъщност такива, каквито ни изглеждат. Да вземем ситуацията в Олдърбъри: ситуация, стара като земята — две жени и един мъж. Еймиъс Крейл е искал да изостави съпругата си заради другата жена, но аз ви заявявам сега, че той никога не е имал такова намерение. И преди Крейл се е увличал по жени. Увлеченията са го владеели, докато са траели, но скоро приключвали. Жените, в които се влюбвал, били обикновено жени с известен опит — те не са очаквали твърде много от него. Но този път жената е очаквала. Тя, видите ли, изобщо не била жена, а момиче и по думите на Каролайн Крейл ужасно откровена. Може да е била хладнокръвна и мъдра на приказки, но в любовта била ужасяващо еднозначна. Поради това, че самата тя е била завладяна от дълбока и всепоглъщаща страст към Еймиъс Крейл, мис Гриър решила, че и с него е същото. Тя приела, без да се замисли, че тяхната страст ще трае цял живот, и сметнала, без да пита Крейл, че той ще напусне съпругата си.

Но защо, кажете ми, Еймиъс не я е разубедил? И моят отговор е — картината. Искал е да завърши картината.

За някои хора това звучи невероятно, но не и за тези, които познават художниците. А ние вече сме приели това обяснение по принцип. Сега разговорът между Крейл и Мередит Блейк става поразбираем. Крейл е объркан, потупва Блейк по гърба и оптимистично го уверява, че всичко ще се оправи. За Еймиъс Крейл, видите ли, всичко е просто. Той рисува картина, малко притеснен от две ревниви и невротични жени, но на никоя от тях той няма да позволи да му попречи в това, което за него е по-важно и от живота.

Ако е трябвало да каже истината на Елза, трябвало е да се прости с картината. Вероятно при първия порив на чувствата му към Елза той наистина е казал, че иска да изостави Каролайн — мъжете говорят такива неща, когато се влюбят. Вероятно е оставил момичето да си

мисли така. Същото е направил и по-късно. Него не го е било грижа какво си е мислела Елза. Да мисли каквото си ще, само да бъде послушна още ден-два.

Тогава той щял да ѝ каже истината — че всичко е свършено между тях. Крейл никога не е бил измъчван от скрупули.

Мисля, че в началото той все пак е направил опит да не се забърква с Елза — предупредил я що за човек е, но тя не го послушала и предизвикала съдбата. А за мъж като Крейл жените били лесна плячка. Ако някой го беше попитал, той сигурно щеше да каже, че Елза е млада и скоро ще го забрави. Ето така е било устроено съзнанието на Еймиъс Крейл.

Жена му фактически е била единственият човек, когото той е обичал, но не се тревожел много за нея. Трябвало само да изтърпи още няколко дни. Той се вбесил, че Елза е изтърсила всичко пред Каролайн, но въпреки това оптимистично е вярвал, че „всичко ще се оправи“. Каролайн щяла да му прости, както често е правела преди, а Елза — Елза просто щяла да го „прегълтне“. Така лесни са житейските проблеми за човек като Еймиъс Крейл.

Считам обаче, че последната вечер той истински се разтревожил — за Каролайн, не за Елза. Може би е отишъл в стаята ѝ, но тя е отказала да говори с него. Във всеки случай, прекарвайки една безсънна нощ, той я дръпнал настрана след закуската и ѝ казал цялата истина: бил увлечен по Елза, но всичко приключило. Щом завърши картината, повече няма да я види.

И в отговор на това Каролайн възмутено извикала: „Ти и твоите жени!“ Тази фраза, видите ли, е поставила Елза наравно с другите, към които Еймиъс отдавна бе загубил всякакъв интерес. После Каролайн гневно добавила: „Някой ден ще те убия“.

Тя била разгневена и отвратена от неговата грубост и жестокост към момичето. Когато Филип Блейк я видял във фойето и я чул да шепне на себе си: „Твърде жестоко е“, Каролайн Крейл е мислела за Елза в този момент.

Колкото до Крейл, той излязъл от библиотеката, видял Елза с Филип Блейк и безцеремонно ѝ наредил да слезе долу и да се залови с позирането. Това, което не е знаел, е било, че Елза Гриър е седяла отвън точно до прозореца на библиотеката и е чула всичко. А разказът,

който тя дава за този разговор, не е верен. Забележете, освен нея никой друг не знае.

Представете си какъв удар е било за нея — да чуе истината, изречена така грубо!

Мередит Блейк ни каза, че предния следобед, докато чакал Каролайн да напусне тази стая, той стоял с гръб към нея и говорел с Елза Гриър. Това означава, че тя е била с лице към него и че тя е могла точно да види какво е правила Каролайн вътре през рамото на Мередит. Елза Гриър е единственият човек, който би могъл да види това.

Тя е видяла Каролайн да взема отровата, не казала нищо, но си спомнила за това, когато седяла отвън до прозореца на библиотеката.

Щом Еймиъс Крейл излязъл, тя се извинила, че иска да си вземе пуловер, и се качила в стаята на Каролайн, за да търси отровата. Една жена винаги знае къде друга жена би могла да скрие нещо. Елза намерила отровата и внимавайки да не изтрие никакви отпечатыци или да остави своите, изтеглила течността от шишето с пълнител за автоматична писалка.

Тогава отново слязла долу и отишла с Крейл в батареината градина. След малко без съмнение тя му наляла бира и той я глътнал наведнъж по обичайния си начин.

Междувременно Каролайн Крейл сериозно се разтревожила. Когато видяла, че Елза се качва към къщата (този път наистина да вземе пуловер), тя бързо слязла в батареината градина и заговорила със съпруга си по този въпрос: това, което той вършел, било срамно! Тя не искала да го търпи! Било невероятно жестоко и тежко за момичето! Еймиъс, раздразнен, че го прекъсват, казал, че вече е решено — когато свършел картината, щял да изпрати момичето да си стегне багажа. „Всичко е решено — ще я изпратя да си стегне багажа, казвам ти.“

В този момент те чули стъпките на двамата Блейк, Каролайн излязла и леко смутена, измърморила нещо за Анджеа и училището и че щяло да има много работа. По естествен път двамата братя свързали нещата и решили, че разговорът, който са чули, се отнася за Анджеа. „Ще я изпратя да си стегне багажа“ станало „Ще се погрижа за багажа ѝ“.

А Елза, с пуловер в ръка, слязла надолу по пътеката студена, усмихната и отново заела позата.

Без съмнение тя разчитала, че Каролайн ще бъде заподозряна и че шишето с кониин ще бъде намерено в стаята ѝ. Сега обаче Каролайн съвсем ѝ помогнала. Тя донесла долу изстудената бира и наляла от нея на съпруга си.

Еймиъс я глътнал наведнъж, направил гримаса и казал: „Всичко има лош вкус днес“.

Не разбирате ли колко знаменателна е тази забележка? Всичко има лош вкус днес. Значи преди тази бира е имало нещо друго, което е било горчиво, и вкусът бил още в устата му. И още нещо — Филип Блейк казва, че Крейл залитал малко и мистър Блейк се учудил дали Еймиъс не пиел. Но лекото залитане е първият сигнал за действащия кониин и означава, че вече той му е бил даден известно време преди Каролайн да му донесе изстудената бира.

И така, Елза Гриър седнала на сивата стена и заела позата. Но тъй като е трябвало да го пази, за да не събуди подозрение, докато не станело твърде късно за това, тя говорела на Еймиъс Крейл весело и естествено. След малко видяла Мередит на пейката горе, махнала му с ръка и заради него заиграла ролята си с още по-голямо усърдие.

А Еймиъс Крейл, който ненавиждал болести и отказвал да се признае за болен, продължавал упорито да рисува, докато крайниците му изневерили, езикът му надебелял и той се свлякъл там на онази пейка безпомощен, но с все още ясен разсъдък.

Звънецът в къщата иззвънял и Мередит станал от пейката, за да отиде долу в Батарейта. Мисля, че в този кратък момент Елза напуснала мястото си, изтичала до масата и пуснала последните капки от отровата в чашата бира, която съдържала още една, последна невинна глътка. (Тя се освободила от пълнителя, като го смачкала на малки парчета, докато вървяла нагоре по пътеката към къщата.) На прага на Батарейта Елза срещнала Мередит.

На това място слънцето било ослепително и Мередит, идвайки от сенчесто място, не виждал много добре. Видял само приятеля си проснат в обичайната си поза и очите му да се отместват от картината, втрещени злобно — отмъстително, както е казал в разказа си мистър Блейк.

Какво е знаел Еймиъс и доколко се е досещал? Колко е разбирало неговото съзнание, ние не можем да кажем, но зрението и ръката му са били верни.

Еркюл Поаро посочи картината на стената.

— Трябваше да се сетя още щом видях картината, защото това е забележителна картина. Това е картина на убийца, нарисувана от жертвата ѝ — картина на едно момиче, което наблюдава как любимият ѝ умира.

V ГЛАВА

ПОСЛЕСЛОВ

В последвалата тишина — страшна и ужасяваща — залезът бавно гаснеше. И последният слънчев лъч напусна стаята, спирайки се прощално върху тъмната коса и светлите кожи на жената до прозореца.

Елза Дитишам се размърда и каза:

— Изведи ги, Мередит. Остави ме насаме с мосю Поаро.

Тя седеше неподвижна, докато вратата не се затвори зад тях. Тогава лейди Дитишам каза:

— Вие сте много умен, нали?

Поаро не отговори.

— Какво очаквате от мен? Да призная?

Той поклати глава.

— Защото нищо подобно няма да направя! — каза Елза. — И нищо няма да призная, но това, което си кажем тук, няма значение. Става въпрос за вашата дума срещу моята.

— Точно така.

— Искам да зная какво смятате да правите.

— Ще направя всичко възможно, за да накарам властите да издадат посмъртно опрощаване на вината на Каролайн Крейл.

Елза се изсмя и каза:

— Какъв абсурд! Да получиш опрощаване за нещо, което не си извършил. — После добави: — А какво ще стане с мен?

— Ще дам заключенията си на съответните хора. Ако те решат, че има възможност да възбудят дело срещу вас, може би ще го направят. Ще ви кажа, че по мое мнение няма достатъчно улики. Това са само умозаклучения, а не факти. Още повече че няма много да им се иска да възбудят процес срещу човек с вашето положение, освен ако няма напълно достатъчно оправдание за такава постъпка.

— Не ме е грижа — каза Елза. — Ако седна на подсъдимата скамейка и се боря за живота си, в това може би има нещо — нещо живо, възбуждащо. Може и да ми хареса.

— Но не и на съпруга ви.

Тя го изглежда.

— Мислите ли, че изобщо ме интересува как ще се чувства съпругът ми?

— Не, не мисля. Смятам, че в живота си вие никога не сте се интересували какво чувства някой друг човек. Ако бяхте го сторили, вероятно щяхте да сте по-щастлива.

— Защо ме съжалявате? — попита остро Елза Дитишам.

— Защото, мое дете, вие има да научите толкова много неща.

— Какво трябва да науча?

— Всички чувства на възрастните: милост, състрадание, разбиране. Единствените неща, които знаете, които изобщо сте научили, са любов и омраза.

— Видях как Каролайн взе кониина — каза Елза. — Мислех, че иска да се самоубие. Това щеше да опрости нещата. И тогава, на следната сутрин, разбрах. Той й каза, че пет пари не дава за мене — обичал ме, но всичко свършило. Щом завършел картината, щял да ме изпрати да си вървя. Каза й, че нямало какво да се тревожи. А тя... тя съжаляваше мене. Разбирате ли как ми подеждва това? Открих отровата и му я дадох. Седях там и го гледах как умира. Никога не съм се чувствувала толкова жива, тържествуваща и силна. Гледах го как умира...

Тя разпери ръце.

— Аз не разбрах, че убивам себе си, а не него... После видях нея, хваната в капан, но и това не ме задоволи. Не можех да я нараня — тя нехаеше, избягна всичко. Повечето време не беше там. И тя, и Еймиъс — двамата — бяха отишли някъде, където не можех да ги достигна. Но те не умряха — умрях аз.

Елза Дитишам се изправи, отиде до вратата и отново каза:

— Умрях аз...

Във фоайето тя мина покрай двама млади хора, чийто съвместен живот едва-що започваше.

Шофьорът отвори вратата на колата, лейди Дитишам влезе вътре и той загърна коленете й с кожената наметка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.